PHARMACOPOEIÆ
MEDICO-CHYMICÆ,
LIBER I.

DE ISAGOGE.

CAPUT I.

De Definitione ac distributione Pharmacologiæ.

PHarmacopœia est descriptio rerum medicamentalium ad bene medicandum. Seu est doctrina medicamentorum; adeoque & Pharmacologia eodem sensu dicitur.

N. *Medici officium tribus nititur mediis, remediis medicè dictis: alimentariis, chirurgicis, ac pharmaceuticis: Illa suppeditat Culina, ista Chirurgia, hæc Pharmacologia.*

Objectum pharmacologiæ est res naturalis medicamentalis. Descriptio est ejusdem rei pharmacologica *Constitutio, Usurpatio* atque *Signatio.*

De his agetur generaliter in Isagoge *lib. 1.* In Officina *lib. 2.* Specialiter, in Mineralogia *lib. 3.* Phytologia *lib. 4.* ac Zoologia *lib. 5.*

CAP. II.

De Rebus medicamentalibus nativis.

ISagoge est pars Pharmacologiæ, quæ agit de rebus naturalibus medicamentalibus in genere.

N. *Res naturalis non opponitur artificiali, sed supranaturali.*

Res naturalis medicamentalis est res quæcunque ad medicandum adaptabilis, sive figuram ea obtineat nativam, id est naturâ inditam, sive elaborationem aliquam officinalem sustinuerit; illæ communiter veniunt nomine *simplicium, materialium, nativorum*; hæ *præparatorum.* Utramque seriem generaliorem videre licet *lib. 2.* Verum enim vero, quia in utrisque nomina plurima occurrunt,

quæ vel minus vulgaria, vel æquivoca, vel uni alicui classi minimè subjungi queunt, operæ precium duxi, pharmacopœias tyronibus synopsi brevi inservire & utrarumque nomina alphabetica serie exhibere.

Sunt itaque Nativorum Nomina generalia.

A.

Acetum. Acetum in genere liquorem quemcunque acidum notare potest, unde nonnullis spiritus ☿-li & simil. acetum dicuntur: Veruntamen in Officinis liquorem solum acidum denotat, ex potulentis succis factum, & κατ' ἐξοχὴν ex vino seu uvis. Et hoc recipiendum est quoties aceti simpliciter fit mentio. N. *Aceta infusione parata Vide in lib. 2.*

Acini sunt granula minutiora sive per se crescant, ut acini, i. e. baccæ sambuci, sive aliis inclusæ, ut acini uvarum, quin & ipsas uvas integras sonant.

Adeps idem quod pinguedo, generaliterque tàm axungiam quàm sevum denotat, usitatiùs tamen pro axungia usurpatur, atque absolutè pro adipe suillo. Vid. lib. 2.

Alabastri, sunt folia illa viridia herbacea, quæ flores sepiunt. In Mineralogia, Alabaster seu alabastrites lapidem certum denotat.

Anthera i. e. summitates seu cacuminula in florum medietate capillamentis incumbentia.

Apices, idem quod anthera.

Aqua quid sit nemini ignotum est. Pharmacopæiam subit, tum nativa, tum præparata. Vid. l. 2. & 3.

Arbor, est planta lignea frutice grandior, **Baum.**

Aroma **Gewürtz.** Vid. l. 2.

Arilli, idem quod acini seu lapilli in fructibus.

Axungia est pinguedo sevo mollior, idemque cum adipe. **Schmer/ Schmaltz.**

B.

Bacca **Beeren.** Vocantur fructus quicunque parvo-rotundi.

Bitumen, est genus è mineralibus, Vid. l. 2.

C.

Cacumen. Cacumina sunt idem quod summitates.

Calyx. Calyces sunt oculi sive gemmæ, florum prodromi. Ut oculi populi arboris: vel est folliculus quo flos primum, mox seminis fœtus clauditur.

Capillamenta sunt filamenta illa tenuia in florum medietate surgentia.

Capita in Zoologia quid sint, notum est, in phytologia rotunda illa seminum, aut florum receptacula referunt, ut caput papaveris, &c.

Capreoli, sunt ligamenta contorta, quibus plantæ nonnullæ dotatæ sunt, ut aliis sese annectant.

Caro in ζωολογίᾳ vox notissima est, in φυτολογίᾳ substantiam illam molliorem fructuum succulentorum notat

tat, quam alias pulpam voeamus; ut pulpa seu caro cassiæ, caro prunorum.

Caulis, est truncus herbæ inter ramos & radicem.

Caudex, idem est in arboribus & fruticibus, quod caulis in herbis.

Coma in Phytologia idem quod summitates sonat.

Cor idem quod medulla vegetabilium.

Cornu. Cornua non nisi in zoologia locum habent. Vid. lib. 2.

Cortex, est tegumentum ceu cutis vegetabilium. Vide lib. 2.

Corymbi, i.e. summitates.

Cyma. Cyma sunt teneri cauliculi Juli, die Sprossen.

E.

Echinus est quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, sive tegmen, sive caput, sive cacumen fuerit.

F.

Fibræ, i. e. filamenta sive villi 1. sunt veluti stamina rebus nonnullis intexta, v. g. arboribus, foliis, &c. 2. Sunt capillamenta extrinsecus adnascentia, e.g. radicibus & similibus. Die Härlein an den Wurtzeln.

Flores. Florum nomen æquivocum est, locumque habet tum inter nativa tum inter præparata. Vid. lib. 2.

Folium. Folia in phytologia notissima sunt, in Mineralogia sunt folia ☉ & ☽, i. e. ☉ & ☽ in tenuissimas laminis redacta.

Folliculus est theca tenuis, quæ granum vel semen continet involutum.

Fructus sunt grandiores illi ac succulenti plantarū fœtus seminum receptacula. Ut poma, pyra, pruna, &c.

Frutex est planta naturæ, inter herbas ac arbores, mediæ; ad ligneam tamen naturam quam proximè accedens.

Fungus est excrementum arboribus fruticibusve quibusdam adnascens, vel immediatè è terra prodiens.

G.

Gemmæ in Mineralogia sunt lapides precioſi: in Phytologia, gemmæ idem denotant quod oculi.

Geniculum est internodatio quarundam plantarum.

Granum in nativis semina sonat minutiora, sive rotunda ea sint, sive alius alicujus figuræ. Sic sunt grana piperis, hordei, tritici.

Gummi, Gummis: liquor est concretus ex arboribus diffusus. Vid. l. 2.

N. *Gummi vox etsi indeclinabile sit, placuit tamen in plurali efferre gummata, &c.*

H.

Herba est planta frutice minor: seu est quod à radice foliatum, sine caudice provenit, sæpiusque semen in caule fert. In praxi tamen, pro foliis solis ut plurimum usurpatur, e. g. ℞. Herb. ceterach, id est folia.

I.

Iuba est arundinacea coma effusa, qualis in milio est.

Iulus. Juli sunt folia primum erumpentia, die erste Schößling oder Bletter. Strictè notat Juglandis arboris flores longiusculos, cum foliis prioribus apparentes. Die Drateln oder Nußblut.

L.

Lacryma est humor è plantis tum sponte effluens (sive is concrescat, v. g. in oleum, resinam, gumi, sive non) tum facta incisione, erumpens.

Lanugo in Phytologia, sunt filamenta tenella, cuticulæ extimæ instar pilorum seu lanæ adnascentia, v. g. in verbasco.

Lapides in singulis tribus mundi regnis locum sibi vendicant. In Mineralogia, Vid. l. 3. In Phytologia, cortices duriores, nucleum includentes quandoque lapides referunt. In Zoologia manet significatio mineralogica, calculosque exhibet in animalibus repertos.

Lignum. Vid. l. 2.

Loculamenta sunt seminum involucra, quæ veluti parvæ capsulæ ea occludunt.

Locustæ, idem quod oculi, in Zoologia autem certa animalcula referunt.

M.

Matrix in phytologia idem est quod medulla aut cor.

Medulla in Mineralogia partem molliusculam denotat, quæ in saxis nonnunquam reperitur. German. Steinmarck. In Phytologia mediâ cujuslibet partem molliorem ac præstantiorem refert, quam & Cor matricemve appellant. In Zoologia adipem significat in ossium medietate contentam; vel molliorem illam substantiam, quæ in spina ac cranio est.

Minera est terra sive materia ex qua mineralia & maximè metallica fiunt. Sic minera ☉is, & ♁ ij.

Mineralia Vid. l. 3.

Muscus est excrementum herbaceum instar lanuginis corticibus arborum, vel ossibus aëri expositis adnascens. Dicitur & Usnea: interdum tamen certis plantis attribuitur. Vid. lib. 4.

N.

Nucleus est semen nucibus vel fructibus inclusum.

Nux fructus quosdam denotat cortice lapideo nucleum occludentes.

O.

Oculi, sunt florum prodromi, inque flores explicabiles.

Olea, sunt pinguedines fluidæ. Vide in præparat. Nam omnia ferè præparata sunt.

Ossa Zoologicè notissima sunt, phytologicè ossiculi vocabulum imponitur lapideis corticibus qui nucleos circumdant.

P.

Pediculus, petiolus est, quo folium, fructus aut flos dependet.

Pinguedo idem est quod adeps, interdum tamen generalius sumitur, ut omnia pinguia comprehendat.

Planta est vegetabile integrum, sive

ve arborem velis, sive fruticem, sive herbam.

Pulpa est caro seu substantia fructuum succulenta, inter corticem ac nucleum comprehensa, v. g. pomorum, cerasorum & simil. referturque ad præparata.

R.

Radix est infima pars plantæ, terræ infixa.

Ramus est velut brachium plantæ.

Resina in classe nativorum, est concreta lacryma certarum arborum, naturæ oleagineæ, ut Terebinthina, &c. In præparatorum classe quid sit, Vide infra.

S.

Salia, quid sint, Vid. c. 3. & l. 2. c. 79.

Semen in Officina minutiores plantarum fructus denotat, ex quibus simile nasci potest.

Sevum est pinguedo duriuscula, sumiturque à solis quadrupedibus cornutis.

Spica. Spicæ sunt summitates in longum deductæ, ut spica lavendulæ.

Stercus est excrementum animalium per anum excretum.

Stipes est pars plantæ inter radicem & ramos, idemque quod caulis.

Stipulæ folia sunt culmum ambientia.

Succus. Vid. in præparatis.

Summitates, sunt cacuminula herbarum, dicũturq; de herbis foliorum minutiorum. Ut absinthii, Rutæ.

Surculus est, quod ex ramis simplex oritur, estque velut germen quoddam ex ipso trunco vel caudice productum.

T.

Terra. Terræ & in nativis locum habent, & in præparatis; nativarum seriem Vid. l. 2. c. 3. Terræ significationem in præparatis Vid. cap. seq.

Testa, ovorum cortex externus appellatur.

Turio. Turiones sunt teneritates summitatum ipsarum arborum, quæ singulis annis crescunt.

V.

Venæ sunt quæ in plantarum foliis apparent, fibræ, in ramulos divisæ.

Villi. Vide fibræ.

Viscum (aliis viscus) est frutex peculiaris in arborum quarundam ramis enatus, semper virens.

Umbellæ sunt summitates plantarum sinuosæ, instar nidi avis formatæ.

Ungues sunt extremitates corneæ digitorum. In Phytologia, Unguiculi interdum idem sunt quod alabastri.

Ungula. Ungulæ sunt cornea tegumenta, quibus pedes nonnullorum animalium conteguntur.

Urina. Vid. l. 2. c. 5.

Usnea idem quod muscus ossibus vel arboribus adnascens.

CAPUT III.

De Rebus medicamentalibus præparatis.

Præparatorum nomina generalia sunt.

A.

ACeta præparata. Vid. lib. 2.

Alcohol significat pulverem subtilissimum ac inpalpabilem, interdùm S. vini rectificatissimum.

Amalgama est mixtura metalli cum ☿ vivo. Vid. l. 3.

Amuletum idem est quod Periamma.

Anacollema ἀνακόλλημα (ἀπὸ τῆς κόλλης à glutino sic dictum) glutinamentum in genere significat, in praxi autem medica propriè medicamentum dicitur, quod fronti applicatur, ut sanguinis fluxum ad nares vel oculos intercipiat: Fit ferè semper forma cataplasmatis, de quo lib. 2.

Apozema ἀπόζεμα. Vid. Decoctum.

Apophlegmatismus est medicamentum pollens facultate pituitam è cerebro eliciendi, perque os excernendi. Fit forma Gargarismi, Masticatorii & Unguenti. Vid. l. 2.

Aqua destillata seu stillatitia est lympha destillatione elicita, constans ex parte aquea & spirituosa, ita tamen ut propius ad naturam aqueam accedat. Vid. lib. 2.

N. *Aquarum stillatitiarum nomine veniunt (quamvis minus accuratè) nonnulli spiritus, ut ex mineral.* ℞, ♆ & *simil. Ex vegetabilibus omnes fere aquæ compositæ. Vid. ibid. l. 2.*

N. II. *Imponitur iisdem singularibus quibusdam præparationibus, ut sunt* ▽ *benedicta &c. vide infusionem* ♃ *ij.*

Arcanum Theophrasto est Quinta rei essentia summè exaltata, seu ut ait idem: Est virtus rei millecupla exaltatione emendata. Quatuor enim inprimis arcana jactitat. 1. Arcanum primæ materiæ. 2. Lapidis philosophorum. 3. ☿ ij. vitæ. 4. Tincturæ. *Lib. 5. Archidox.*

N. *Arcanum aliis est Extractum in specie sic dictum.*

B.

Bacilli nomen imponitur medicamentis figurâ bacillorum, i. e. tereti formatis; ut bacilli fumales, bacilli pectorales.

Balani, βαλανοι idem sonant quod glandes seu suppositoria.

Balneum proptiè totius corporis lotio est, fitque vel liquore naturali, v. g. aquâ dulci, thermis, vel artificiali. Non rarò tamen & pro lotione partium solummodò inferiorum sumitur, quas insessus & semicupia vulgò vocant.

Balsamus vel Balsamum. Balsami vocabulum pluribus in Officina usurpatur significationibus. (1.) Denotat genus quoddam *odoramenti* crassiuscu-

fiusculi instar unguenti, vel linimenti. Et hæc significatio usitatissima est. E.g. Balsamus rosarum, Apoplecticus & simil. (2.) Solent quoque ex gummi, resinisque cum spiritu Vini *liquores destillari*, qui extrinsecus illinuntur, balsamique nomine veniunt; ut balsamus nervinus, sciaticus & simil. (3.) *Inunctorium liquorem* significat, eumque oleo crassiorem, linimento liquidiorem: Balsamum nos inunctorium appellabimus. Vid. l. 2. de unguentis. (4.) Balsami nomen sibi vindicarunt *Salia fusa & liquata*, ut Balsamus ☿. Tandem (5.) sunt *singulares* quædam *præparationes*, quibus balsami nomen imponunt; ut balsamus ♄s, sanguinis humani. De quibus sigillatim suo loco.

Bolus medicamentum est consistentia magis duriuscula quam Electuarium, sic dictum quod bucca capiatur.

C.

Calx proprie dicitur quod calcinando vel in alcool conversum, ut calx ☉is ☽ næ, &c. vel saltem friabile factum est, ut C.C. & simil.

Caput mortuum est residua illa materia crassa ac sicca quæ in distillationibus, præcipuè mineralium remanet, communissimè autem remanentiam ⊕li notat.

Cataplasma. Medicamentum est topicum pultis consistentia.

Cauterium à viribus sic dicitur, quod cutem carnemque subjectam adurat, sive id fiat igne actuali v. g. ferro candenti; sive potentiali, i.e. medicamentis. Possunt autem cauterisantia formulis fieri variis, nempe forma lapidum, vid. lib 2. Spirituum, v. g. olei ♉ ij butyracei; lixiviorum, v. g. è cineribus sarmentorum.

Cementum est pulvis, cujus ope calcinatio cementatoria peragitur.

Cerotum vel ceratum à cera sic dictum, Medicamentum est topicum, inter Emplastrum ac unguentum cōsistentiæ mediæ: seu, est Emplastrum molliusculum. Vid. l. 2.

Cinis est pulvis ille griseus ex combustione rerum crematilium residuus. Constatque ex sale (qui elixiviari potest) atque terra mortua.

Claretum Vinum est aromatum infusione imprægnatum atque cum sacharo dulcoratum. Dicitur alias vinum seu potus Hippocraticus.

Clyster. Clysma, Enema, Medicamentum liquidum est quod ano vel utero per Siphonem intruditur. Vid. lib. 2.

Collutiones oris Διαχλύσματα, sunt liquores medicamentosi, qui in ore continentur, beneficioque linguæ hinc inde agitantur.

Collyrium medicamentum est, quod oculis immittitur, sive liquidum id sit, sive solidum. Liquida veniunt ferè titulo aquarum, tum quoque unguenti: Sicca pulverum vel Trochiscorum; Hos nomine peculiari *Sief* appellitant.

Colopho-

Colophonia est pars resinarum crassior ex harum destillationibus coctionibusve residua. Vid. lib. 4.

Condita dicuntur quæ conditura, i.e. condiēdo facta sunt **eingemachte Sachen.** Vid. lib. 2.

Confecta, id est sacharo obducta & incrustata, eodemque sensu dicuntur & confectiones. Vid. lib. 2.

N. I. *Confectionis nomen datum est & speciebus nonnullis cum sacharo mixtis: Unde confectiones aromaticæ, &c. dici solent. Verum præstat nomine specierum eas nominare.*

N. II. *Est & Confectio Hamech, id est Electuarium.*

Conservæ sunt medicamenta ex floribus, foliis, radicibus, cum sacharo conquassatis, facta. Vulgo **Zucker**/ut conserva rosarum **Rosen Zucker.**

Corrosivum idem est quod causticum, Vide Cauterium.

Crocus est calx pulverea ad croceum vergens colorem, paratur autem vel ex ☉io, vel ☽te, vel ♀re.

Cucupha est Cataputium medicamentis cephalicis repletum. Vid. l. 2. Sacculus.

D.

Decoctum: Decocta sunt brodia liquida, constantia ex conveniente liquore, viribus medicamentosis, interveniente debita coctione, imprægnato. In specie autem dicitur de potionibus intrinsecus assumendis, ex decocto brodio paratis, quas alias ἀποζίμας vocant.

Diaclysma, i.e. Collutio oris. Vid. de Gargarismis, lib. 2.

Dentifricium medicamentum est dentibus, vel gingivis fricandis destinatum, sive id liquor sit. Vid. l. 2. de Gargarism. sive linimentum, sive pulvis. Vid. lib. 2. suis locis.

Dropax. Δρώπαξ, Picatio (πίτωμα) medicamentum est emplasticum cuti fortiter adhærens, sic dictum à pice qua sola olim reliqua ingredientia suscipiebantur, Vid. l. 2. Empl.

E.

Eclegma est medicamentum internum, pulmonibus dicatum syrupo crassius, quod in ore detinetur, ut paulatim per guttur in pulmones delabatur. Dicitur & Linctus, Lambile, Loch, Lohoh.

Electuarium est medicamentum syrupo & eclegmate crassius, constans ex medicamentis durioribus pulverisatis, melli, syrupo, sacharo syrupisato, vel alii alicui convenienti liquori melligineo, (id est mellis consistentiæ) accuratè mixtis.

N. *Sunt & nonnullæ species hoc nomine insignitæ, scil. quia olim (ut nonnulli voluni) cum saccharo in Electuarii formam redigebantur. Sic dicitur Electuarium Ducis, El. de gemmis, &c. Verum quia mos ille abolevit, præstat Specierum nomen usurpare.*

Eleosaccharum nihil est aliud quàm oleum destillatum cum saccharo mixtum. E.g. olei ℈j. sacchar. ℥j. vel circiter.

Elixyr

Elixyr est species tincturarum, quas Elixyris nomine appellare placuit. Ut Elixyr proprietatis. Elix. vitæ, &c.

Embrocha, ἐμβροχὴ, irrigatio, instillatio, stillicidium, Fomentationis genus est, cum liquor fomentans stillatim seu guttatim in partem fomentandam funditur.

Emplastrum est topicum medicamentum notissimũ. Germ. **pflaster.**

Emulsio medicamentum est liquidum lacteum, i.e. lac mentiens. Vid. lib. 2.

Epithema est medicamentum liquidum parti alicui imponendum. Vid. lib. 2.

Errhina sunt medicamenta, quæ naribus immittuntur, adeoque & ptarmica comprehendunt. Specialiùs tamen plerunque sumitur errhinum, quatenus pituitam sine sternutatione prolicit. Vid. lib. 2.

Essentia. Essentiæ vocabulum significat accuratè loquendo balsamicam rei partem à crassiori separatã. Quare cum exactissima rei separatio beneficio extractionis peragatur, fit ut pars illa balsamica à crassiore corpore extracta Essentia κατ' ἐξοχὴν dicatur, alias à modo fiendi Extractum.

N.I. *Nonnunquam attribuitur quoque Essentiæ vocabulum succis expressis ac spissatis. Verum præstaret hos proprio suo nomine, quò minus confusio oriatur, nominare.*

N.II. *Sunt & qui Eleosacchara Essentias vocant, sed abusivè.*

Extractum Essentia rei est vi liquoris alicujus, è corpore crassiore separata & ad consistentiam justam inspissata. Vid. lib. 2.

N.I. *Extractum quoque generaliter nonnunquam sumitur, ut & succos sub se comprehendat non secus ac Essentia.*

F.

Farina est pulvis molendo contritus.

Feculæ sunt pulveres in certis vegetabilium expressionibus subsidentes. Vid. lib. 2.

Flores in præparatis quid sint. Vid. lib. 2.

Frontale, Epithema denotat, fronti applicandum.

G.

Galreda. Succus est inspissatus viscosus, lucidus, fitque plerumque ex coctis partibus animalium cartilaginosis, v.g. ex pedibus vituli, &c. **Galrey.**

Gelatina ferè idem est cum Galreda, nisi quod generaliùs usurpetur, & pro quocunque succo pellucido lento glutinosoque sumatur, qui tamen inprimis fieri consuevit ex succis fructuum. E.g. pomorum, &c. ut Gelatina Cytoniorum, CC.

Gargarismus, liquorem denotat, quo os faucesque gargarisando colluuntur. Vide lib. 2.

Glandes idem sunt cum suppositoriis.

Gummi in classe præparatorum, ni-

hil aliud est, quam Extractum resinosum. Vid. lib. 2.

H.

Holippæ sunt placentulæ ex infusione medicamentali farinâque triticea, addito insuper tantillo sachari, subactæ.

I.

Infusum. Infusio est liquor qualitatibus medicamentosis, sola maceratione imprægnatus. Parum itaque differt à decocto, quippe quod huic coquendo accedit, accedenteque interdum maceratione, id ferè illi, sola maceratione. Usitatiùs tamen de potionibus dicitur ac inprimis de quibusdam purgantibus ex Vino, cerevisia vel simili liquore, dicta ratione paratis. Vid. lib. 2.

Iuleb, nomen Persicum est, idemque sonat quod potio dulcis. Arabibus vox Julebi à syrupis non distinguitut. Nostratibus autem Julebi seu Julapia, (Græc. ζυλάπια) potiones sunt in praxi usitatissimæ syrupis dilutiores, constantq; ex liquoribus clarioribus, sacharo vel syrupo convenienti ad gratum saporem, dulcoratis.

L.

Lapis. Lapidis nomen nonnullis imponitur medicamentis quæ ad duritiem lapideam vel terrestrem excocta sunt. Vid. lib. 2.

Lapis vegetabilis Medicamenti species est constans ex sale, Tinctura, oleoque ad duritiem ferè lapidis excoctis. Vid. lib. 2.

Laudanum dicitur de solo medicamento ex opio confecto, idque vocant Laudanum opiatum. de quo vid. lib. 4.

Linctus, i. e. Eclegma.

Linimentum medicamentum est topicum pingue, oleo crassius, unguento liquidius, corporis illinitioni dicatum. Vid. 2. lib. Ung.

Liquor quamvis de quolibet humore dici possit, in specie tamen humorem denotat per deliquium paratum, quem oleum aliàs, nonnunquam Balsamum dicere solent.

N. *Nonnunquam & pro destillato liquore usurpatur, E.g. liquor cranii, liquor C.C. liquor seu spiritus L. Guajaci.*

Lohoh, i. e. Eclegma.

Lotio sumitur pro balneo. Lavantur itidem nonnulla simplicia, ut Terræ, Metalla, & sim. de quibus speciatim.

Lozongæ sunt idem quod Morsuli.

M.

Magisterium. Magisterii nomen diversimodè usurpatur. I. Datur pulveribus solutione ac præcipitatione paratis, ut Mag. C.C. Corallorum. II. Tribuitur resinis seu extractis resinosis, ut sunt magisterium scammonii, Jalappę, &c. Accuratè tamen loquendo magisterium vocari volunt, ubi nonnihil menstrui cum essentia extracta conjunctum mansit.

Malagma idem majoribus sonat quod cataplasma.

Martius panis, Marcipanis, Mazapanis,

panis, Pasta regia, Panis dulciarius, sunt placentæ ex amygdalis dulcibus excort. & sacharo (quod sumitur duplum, triplum, nonnunquam ana) accedente aqua rosarum subactæ & pistæ.

N. *Addi possunt & alia. E. g. nuclei pini, pistacia, avellanæ, cortices citri conditi, aromata & simil.*

Marmelata est Gelatina contoniorum. Vid. lib. 2.

Massa ex officina pistoria ad pharmaceuticam translata est, denotatque subactam illam materiam tum pastæ regiæ, tum pillulis inde formandis destinatam.

Masticatorium est medicamentum apophlegmatizans, quod in ore detentum dentibusque masticatum pituitam liquat, èque cerebro ad palatum derivat. Vid. lib. 2.

Mel. Mellis nomen Pharmacopæis nonnunquam denotat succum simplicem ad mellis consistentiam inspissatum, melque sapore æmulantem. Sic convenit cum sapa sive Rohob; ut Mel passulatum, Juniperinum. Vid. lib. 2. Nonnunquam refert syrupum cum melle paratum. Vid. lib. 2. de syrupis.

Menstruum, dicitur liquor, qui ad Tincturas extrahendas adhibetur, de quo vid. lib. 2. tit. de Extractis.

Mixtura generaliter de quibuscunque mixtis dici potest, in praxi tamen medica usurpatur communiter pro Electuario, quod ex tempore misceri solet. Sic dicitur F. Mixtura, i. e. Electuarium. Vid. lib. 2. de Electuariis.

Morsuli seu Morselli, Tabulæ: medicamenta sunt quadrata ut plurimùm, parata ex pulveribus & similibus sacharo soluto susceptis, superque tabulam ligneam, lapideam cupreamve effusis ut consolidentur.

Moretus mulierculis nostratibus usitatissimum potionis genus est, quod parari faciunt, ubi præsumtio imprægnationis adest, persuasum nimirum sibi habent, falsam imprægnationem eo exturbari, veram corroborari. Vid. lib. 2.

N.

Nasale idem quod Errhinum.

Nascale idem est quod Pessus.

O.

Odoramenta sunt medicamenta odoris gratia adhibenda. Odorem sive per se halent sive accedente incensione. Fiunt autem formularum variarum. Sine accensione quæ in usum veniunt, fiunt ferè forma pulverum, sacculorum, linimentorum, balsamorum, massarum odoratarum (quas poma ambræ vocant) aquarum, saponum, & simil. Accedente accensione vel liquefactione quæ odorem halant, parantur usitatiùs forma pulverum, trochiscorum, candelarum & bacillorum massarumve fumalium.

Oleum proprie liquor est pinguis, balsamo tenuior.

N. I. *Nonnunquam tamen Balsamo crassior est, ut oleum anisi, nucistæ expreß.*

N. II. *Imponitur quoque olei nomen quamvis minus accuratè, nonnullis spirituosis liquoribus, vel destillatione paratis: sic dicitur oleum ☽-li, ☉is, & simil. Vid. spiritus, vel per deliquium dissolutis, ut oleum ♀i. vid. liquor.*

Opiatum, Confectio opiata: Hoc nominis Electuariis nonnullis (quãvis minus aptè) imponitur, non quòd necessariò opium contineant, sed quod medicamentis veterum quæ opium continent, consistentia respondeant.

Oxyrrhodynon (ab ὀξὺς ῥοδον & ὀδύνη, sic dictum) medicamentum in genere sonat ex aceto rosisque factum ad dolorem leniendum. Practici vero relicta hac significatione generali, soli capiti, fronti, collove id dicarunt, atque ex olei rosar. part. iij aceti parte j. concinnarunt, nostrates loco olei rosar. sumunt & alia. E. g. violaceum, papav. myrtin. de Nymph.

P.

Pandaleum medicamentum est internum à rotulis morsulisve non nisi sola forma differens: fitque quando materia medicamentosa sacharo soluto susceptа in pyxidem effunditur, ut inibi indurescat.

Pasta regia. Vid. Martius panis.

Pastilli idem quod Trochisci.

Pessi: Pessaria (Barbaris nascalia) sunt medicamenta solida, uteri collo intrudenda.

Periamma, Periapton, Amuletum, Xenechton. Medicamentum est quod de collo suspensum morbum arcere creditur, ac præcipuè pestem.

Phlegma liquor est destillatus aquosus spirituoso liquori contradistinctus. Vid. aq. destillata.

Phœnigmus mitior ac lenior est sinapismus scil. qui solam cutem rubificat.

Pilulæ, i. e. parvæ pilæ, sunt medicamenta rotunda deglutioni aptata.

Pineatum seu Pineolatum fit ex pineis sacharo & aqua rosarum, ad modum scil. quo *Diamygdalatum* seu *Marcius panis* ex amygdalis sacharo & ▽ rosarum fieri solet.

Pomum ambræ, odoramenti genus est, ex medicamentis odoriferis in massam redactis.

Potio in genere liquorem denotat potulentum, in praxi autem ferè de purgante potu intelligitur. Vid. l. 2.

Præparata, i. e. præparatione (specialiter sic dicta) elaborata: ut C. C. præparatum. Vid. lib. 2.

Pulvis. Pulveris nomen etsi generaliter minutissima quæque denotet, quocunque modo facta: attamen communiter pulverisatis hoc nomen imponitur, sive simplicia illa sint, sive composita. Inter compositos autem pulveres, sunt qui species vocantur, sunt & qui Trageæ. Præstaret tamen omnes pulveres compositos, ad differentiam simplicium, species nominare.

Quin-

Q.

Quinta essentia propriè spiritum denotat, destillatum ex succis fermẽtatione exaltatis. De quo in spirituum classe. l. 2.

R.

Resina est substantia oleaginosæ naturæ, sive in forma molliori illa sit, sive in duriori. Sunt autem Resinæ vel nativæ: de quibus l. 4. vel extractione Chymica paratæ. Ut Resina Diagrydii & simil. De quibus in Extractis l. 2. ac l. 4.

Rob, Robob, Sapa, est succus fructuum, ad mellis consistentiam ut plurimum per se, interdum quoque cum sacchato inspissatus. Priores simplices appellare licet, dabunturque l. 2. de succis. Posteriores, compositos; danturque l. 2. sub Syrupis.

Rotulæ, sunt Tabulæ orbiculorum instar, constantes ex medicamentis susceptis saccharo in conveniente liquore soluto inque orbiculos supra tabulam effuso.

S.

Sacculus medicamentosus fomentorum genus est, constans ex convenientibus medicamentis siccis, sacculo insutis.

N. *Est & sacculus odoriferus i. e. odoriferis cõpletus, ut naribus admoveatur.*

Sal accuratè loquendo est substantia in aqua solubilis, concrescibilis seu crystallisabilis. Communiter tamen dicuntur & salia (sed minus aptè,) lapides vel metalla nonnulla acido liquore corrosa, atque iterum coagulata; Ut Sal corallorum, Sal ♃i & simil.

Sapa idem quod Roob. καθ' ἐξοχὴν autem dicitur de musto inspissato & ad tertias cocto.

Saponea i. e. *linctus* ex amygdalis.

Stef i. e. Collyrium siccum. vid. l. 2.

Sinapismus est cataplasma, vel massa, vim habens cuti ruborem, vel ardorem, vesicasve inducendi: adeoque continet sub se phænigmum & vesicatoria.

Smegma odoratum, Sapo odoratus, fit ex sapone (Veneto inprimis) cui pulveres odorati convenientes immiscentur, ac impastando cum ▽ fragranti, v. g. rosarum subiguntur. Vid. l. 2.

Sparadrapus est Linteum Emplastro ad ignem fluenti immersum, extensum & refrigeratum. Dicitur & *tela emplastica*.

Species dicuntur in Officinis simplicia (ingredientia) pro compositis inde conficiendis coordinata. Sic dicuntur Species Theriacæ i. e. ex quibus theriaca compilatur, sic sunt & Species decoctorum usualium. Præ reliquis tamen hoc nomen sibi vendicant pulveres nonnulli, tum aromatici tum catharctici. Forsan, quia ordinati fuerunt olim, ut inde conficerentur electuaria, morsuli vel rotulæ. Sic sunt Species aromatic. rosat. Species Diaturbith cum Rhabarbaro, &c.

Spiritus est liquor destillatus naturæ magis spirituosæ, non secus ac è contra aquæ destillatæ magis ad naturam aquæ simplicis accedunt.

N. *Spiritus nomen abusive sibi vendicarunt quoque olea nonnulla subtiliora, ut spiritus Terebinthinæ & simil.*

Stymma est spissamentum seu crassamentum rerum, (florum rerumque aliarum) quod remanet dum in oleis maceratæ exprimuntur.

Succus. Succi qui in officinis vocantur, expressiones sunt, seu expressæ essentiæ, aqueæ naturæ, i. e. aquæ permiscibiles, **außgepreßte Säffte.**

N. *Solis vegetabilibus competit, vide suo loco lib. 2.*

Suffitus, suffumigium, θυμίαμα est Vapor suave olens, ex re fragrante accensa vel carbonibus vivis injecta excitatus. Variarum autem res suffumigans potest fieri formularum: pulverum, candelarum, bacillorum, trochiscorum, &c.

Suppositorium est medicamentum solidum, teres ac pyramidale, instar digiti, intrusioni in anum destinatum.

Syrupus est liquor medicamentosis qualitatibus imprægnatus, additoque saccharo aut melle, ad mellis consistentiam excoctus.

T.

Tabulæ vid. morsuli.

Tartarus, terrestre sal est. Vid. l. 4.

Terra mortua, est terra ex elixiviatione residua, omnibus facultatibus efficacibus destituta.

Tinctura vox diversimodè usurpatur, usitatissimè tamen potissimam rei partem denotat, sub colore certo infusionis beneficio, extractam, sive cum menstruo adhuc conjuncta illa sit (quæ vulgatissima est significatio) sive ab eodem separata; quo sensu Extractum communiter effertur.

N. *Sumitur quoque nonnunquam Tinctura pro Essentia rerum ulterius elaborata. Vide Tincturas ☿ ij. quas tamen Tincturas magisteriales appellare commodius est.*

Tragea, Tragema, bellaria, est pulvis introassumendus ex speciebus & simil. pulveribus simplicibus, cum sacharo confectisve ad saporem gratum commixtis, vide l. 2. sub pulver. & spec.

Trochi seu, Trochisci sunt species seu pulveres mucilagine, e. g. tragacanthæ, altheæ & simil. ut eò melius ad tempus durare possint, suscepti, incorporati, inque orbiculos parvos formati. Trochisci sublinguales, i. e. qui sub lingua detinentur ut dissolvantur & per guttur in pulmones defluant.

V.

Vinum medicatum, Vina medicata sunt infusiones in vino factæ, vid. l. 2.

Unguentum est medicamentum topicum pingue linimento durius, emplastro mollius, Germ. **Salb.**

CAP. IV.

De Speciebus productionum nativarum.

DEscriptio rei medicamentalis pharmacologica, est enodatio constitutionis, usurpationis ac signationis (quantum scil. hæ spectant ad bene medicandum:)

Constitutio est rei medicamentalis productio, collectio & asservatio.

Productio est quâ res fit. Est igitur productionis descriptio, deductio specierum & circumstantiarum ad productionem requisitarum, (in quātum sc. faciunt ad pharmacologicam rei productionem.)

Estq; rerum tum *Nativarum* tum *Præparatarum*.

Nativarum *productio* primæva est *creatio*, cui subinde successerunt tum *generatio*, quasi *generatio, nutritio*, q. *nutritio*; tum operationes seu motus utrisque illis subjuncti: quales in Vegetabilium productione, soli *cultura, satio, insitio, amputatio*; in animalium, *conceptio, nativitas, educatio*, &c.

N. *Species productionis nativæ, uti & harum circūstantiæ imprimis ac primariò ad physicam pertinent: attamen quia intentioni pharmacologicæ non parum inserviūt, breviter eas delibare libet. Itaq;*

Creatio est ortus rerum naturalium ex nihilo, i.e. quo rerum principia informia primùm ex nihilo condita, blando fotu externo in lucem seu vitam emersérunt, inque membra sese extendere, adeoq; curriculū destinatū absolvere, jussa, i.e. apta reddita sunt.

N. *In creatione* macrocosmi *supervenit Terræ-aquæ, i.e. liquido ficco informi & vacuo blandus fotus spiritus Elohim, superficiei aquarum incubantis, cujus scilicet auxilio, accedente benedictione divina, lux seu vita fuit introducta. In* Vegetabilium *ac* Animalium *creatione, simili ratione principia materialia in macrocosmi generatorio ceu in tenebris ac abyssо (orco Hippocratis, nocte Orphei) sopita, coagulataque fotu matricis, vel si mavis spiritus ejusdem Elohim, sic jubēte Creatore, in lucem seu vitam (diem Orphei) prodierunt; excepto solo homine, qui peculiariter ex adama vapore fœcundata fuit conditus, seorsumque spiraculo vitæ afflatus.*

Generatio est ortus rerum naturalium ex semine, i. e. quo principia rerum (quæ proximè in semine existunt) ex præexistente materia parantur, ac subinde fotu matricis in actū, secundum speciem suam emergunt. Membra itaque Generationis sunt, tum seminis præparatio, tum ejusdem emersio. Et hic modus oriendi proprius est rebus nativis primariis, videlicet vegetabilibus & animalibus horumque membris genuinis.

N. *Generatio est rerum innovatio; nimirum res postquam curriculum suum absolverint, vel in eodem interruptæ fuerint, revertuntur paulatim in naturam primordialem chaoticam, unde postmodum*

dum ab aliis deprompta tum in materiam seminalem, tum nutritivam adoptantur, adeoq; aliarum rerum dominio subjectæ peregrinantur. Et hæc est rerum vicissitudo, totes à majoribus decantata.

Macrocosmus *in se consideratus quia perenni duratione durat, à renovatione generatoria excusatur, adeoque semine destitutus est, quo nova ejus fiat productio: nihilominus tamen laudabile quoddam exhibet perittoma, lacti in animalibus respondens, quod infundit in generatorium suum, globum scilicet hunc inferiorem liberis suis nutrimentum suffecturus.* Vegetabilium *ac* Animalium *species, quia Individuorum novorũ successione conservari destinatæ sunt, semina nova requirunt seu si mavis seminales rationes. Hæ vel manifestò per speciem propagantur, unde exurgit generatio univoca: vel citra manifestam rationem seminalem producuntur, unde generatio æquivoca.*

Nutritio est productio rei genitæ ex nutrimento, i.e. qua res genita suffectione elaborati nutrimenti curriculum destinatum peragit. Membra ejus sunt tum Materiæ nutritivæ elaboratio tum suffectio seu assimilatio. Competit itidem solis rebus primariis.

N. *Nutritio est rerum progressio: Nimirum rei cuique naturali curriculum certum destinatum est, quod ab ortu ad ἀκμὴν augescendo & inde ad interitum descendendo habet peragendum. Peractio hæc fit beneficio materiæ nutritivæ, unde subrogatur, quod actu vitali deperit, simulac accedit, quò ad ἀκμὴν res augescat. Materia illa, quia respectu rei nutricandæ universalior, impurior, indigestior existit, elaboratur subinde vi illius nutritiva, hujusque ministris, i. e. depuratur ab heterogeneis, evehitur ad maturitatem, adeoque indolem rei nutricandæ induit. Rem exemplis declarabimus. Vegetabilium & animalium nutritio notissima est. Ex utraque itaq; non difficile erit &* Macrocosmi *nutritionem metiri. Materia qua* Macrocosmus *nutritur sunt ipsamet vegetabilia & animalia in chaos seu principia sua redacta, seu, si mavis, sunt res particulares quæcunq;. Videlicet haut e macrocosmo nutriuntur, ita vicissim eidem nutrimentum exhibent, adeoque omnia per circulum quasi volutantur. Modus hic est: Res defunctæ progredique nescientes resolvuntur, digeruntur q; quodammodo in globo inferiori ceu macrocosmi ventriculo; hinc sequestratur quod maturius est, inque aërem ceu mesaraicas attollitur, ulteriori subjiciendum digestioni. Inde ad ☾ ceu macrocosmi Epar rapitur, concoctionem secundam subiturum. Ex ☾ ad ulteriores deducitur elaborationes. Nimirum pars utilior ad solem rapitur ceu macrocosmi officinam vitalem cordi microcosmico respondentem. Inibi vi lucida seu si mavis vitali facultate perfusa sub specie macularum facularumve exprimitur, universitatiq; communicatur, adeoque cuilibet membro universitatis surrogatur unde vivat, atque*

atque nutriatur. Reliquum ceu perittoma quod redundat, deorsum vergit, inferiorique globo communicatur, ubi partim nutrimentum rebus exhibet, partim imprægnatum astralibus influentiis in seminales rationes rerum particularium migrat, idque vi facultatum productivarum i.e. generativarum, nutritivarum, fermentativarum, quibus globus hic inferior vi benedictionis divinæ perfusus est. Et hæc nutritio videtur macrocosmica, quæ non minus ac animalium & vegetabilium excrementa sua exhibet. In terra remanent crassiora, ibidem ceu in prima digestionis officina sequestrata; in aëre ceu mesaraicis secernuntur liquidiora, unde pluvia, nix & sim. viscosiora, unde mucilago illa decidens (Sternschoß) &c. Luna separat excrementa tum crassiora, quæ detrudit ad maculosum sui locum, ceu macrocosmi vesicam biliariam in Epate sitam; tum liquidiora exhibet, eaque ad globum inferiorem, & potissimum ad mare ceu renes & vesicam urinariam transmittit, ut inibi vi sua salina ac acri generationem globi inferioris promoveant. Mira hæc scio novaque videbuntur, quibus rerum analogia fuerit peregrina: Verum nullus dubito, quin diligenti scrutatione omnia futura sint perspicua, sin minus; quisque suo sensu abundet. Nec enim hæc sunt, super quibus proderit litem tantopere movisse, utpote quæ citra salutis jacturam sciri ignorarive non nequeunt. Id quod ut de his, ita & de aliis ejusdem farinæ quamplurimis moneo, quæ inter modernos tanto tamen æstu agitantur, ut vel legis divinæ respectus postponatur, famæ proximi detrahatur, sanitati propriæ noceatur, lectorique legendi fastidium procreetur.

Quasi *generatio* est ortus rerum naturalium secundariarum, ex materia quasi semine, i. e. quo principia rerum in primariarum productione redundantia, in speciem aliam, secundariam scil. transmutantur.

Quasi *Nutritio* est, qua eadem illa materia successivè maturescit.

N. *Rerum secundariarum productio paulo secus sese habet quam primariarum. Fiunt enim non per generationem, qua seminale principium in membra diversa secernitur, neque per nutritionem, quæ membra insinuatione ac assimilatione nutrimenti secundum dimensiones augescunt, sed per solam alterationem, appositionem, accretionem. Nimirum Excrementa quæ in nutritione primariarum suppetunt, vel alterantur levi saltem alteratione, condensatione, mixtione, & sim. vel concursu ac conspiratione causarum aliarum transmutantur. Sic fiunt meteora aquea separatione vaporum aqueorum, qui condensati sub forma pluviæ, nivis, grandinis decidunt: Sic fiunt meteora ignea, separatione scil. materiæ inflammabilis, qualem refert in inferioribus nitrum, sulphur, aurum sclopetans, & sim. Sic fit & mucilago illa viscosa instar stellæ cadentis decidens* (Sternschoß.) *His annumeranda est mineralia, è quibus tamen nonnulla*

in formam transplantantur, quâ etiam cum primariis certare videntur. In regno vegetabili, hac ratione suppetunt, succi exudantes, lacrymæ, melligo florum, resinæ, gummi, quin & fungi. In animalibus, Urina, sudor, lacrymæ, stercora, zibettum, moschus, salia, arenulæ, calculi, & sim.

Et hi modi sunt principaliores productionum nativarum ad quos reliqui ceu ministri referri facilè possunt.

CAP. V.

De Principiis Essentialibus rerum nativarum.

CIrcumstantiæ ad nativarum productionem, requisitæ præcipuè sunt; *Principia constitutiva. Efficiens, Materia, Tempus & Locus.*

Principia constitutiva voco quæ ipsam rem constituunt.

N. *Principiorum horum consideratio duplex est, tum* quidditativa, *i.e. quoad esse suum; tum* causalis, *i.e. quoad causari. Priori consideratione hoc capite veniunt, posteriori capp. sequentibus. Quidditas rei compilata est è substantiali & accidentali. Substantiale est ipsamet rei sola accidentali suo primum & per se substrata: Accidentale est facultas seu qualitas substantiæ dictæ proximè primum & per se inhærens.*

Principia constitutiva rerum naturalium sunt *Spiritus* & *Corpus*, quibus additur *vita* ceu principium tertium.

N. *Decantata sunt apud Hermeticos principia cognitionis, Lumen scil. Naturæ & Gratiæ, de quibus data hac de principiis occasione pauca disserere libet. Naturæ creator Deus ut in se bonus existit; ita & bonitatis pro arbitrio tamen & beneplacito suo communicativus. Hinc creaturarum exordium ac bonitas, tum supranaturalium ac invisibilium; tum naturalium & visibilium. Utraque enim oriuntur ex bonitate divina, scalæq; sunt à Deo conditæ, quibus ad eum veheremur. Eapropter quoniam bonitas perfectissima absolutissimaq; in Deo concentrata est, adeò ut nihil boni dari possit, quod à bonitate illa alienum sit (quippe imperfectum id foret) creaturarum bonitatem creatoris analogam esse oportuit. Siquidem ergo res cunctæ analogæ sunt ad Dei bonitatem relatæ, & inter se eas analogas esse, necessum est. Hinc liquet rerum naturalium analogiam, adjumentum esse cognoscendæ naturæ non postremum, nimirum ex notiori ad ignotius per analogiam pervenire licet. En principium cognitionis, quod lumen Naturæ nonnullis cluit, cujus sc. splendore creato, divina accedente institutione, (quam lumen Gratiæ vocant) in rerum penetralia penetrari potuit. Verum enimvero quia Natura, quæ benedictione divina speculum creata erat puris-*

purissimum, nitidissimum, pellucidissimum, maledictione evasit umbrosum, obscurum, maculosum, unde & cognitio illa obscurata & depravata fuit adeo, ut vix quicquam solidi sine hallucinatione cognoscere liceret, ingenia nonnunquam excitavit excitatque creator excellentiora, quorum opera cognitio illa observationibus eruatur, emendetur, adeoq; innotescat: simul ac institutionem suam literis consignari fecit, quibus scilicet cognitio illa acquisita, dirigatur, examinetur, confirmetur. En Lumen Naturæ uti & Gratiæ Lumen, principia cognitionis multoties decantata: sed ad principia essentialia.

Spiritus est principium primum, instructum facultatibus peragendi curriculum sibi natura commissum.

Seu, Spiritus est substantia subtilissima vi creationis primum producta, ac postmodum vi benedictionis propagata, pollens facultatibus quibus curriculum secundum suam speciem peragit.

N. *Spiritus hic nihil aliud est, quàm principium cujuscunq; rei formale, actionum omnium scaturigo. Philosophis nonnullis dicitur ☿r, quod tamen diversum quid esse scias, ab oleo vel spirituosa illa ac inflammabili substantia materiali, cui itidem sulphuris nomen imponi solet.*

Corpus est alterum principium, spiritus illius adaptatum subjectum, cum & in quo curriculum destinatum peragit, imbutum qualitatibus, quibus spiritus sui facultatibus correspondeant & obediant.

N. *Dicitur principium materiale, compactumq; est ex liquido & arido, quæ ut in existentia primordiali sunt simplicissima, unitissimaque; ita secernuntur incrassanturque subinde in progressione sua, ac explicantur, in liquidum, aridum, uti & in liquidoaridum, (i.e. in salinam naturam.) Et hæc singula in existentia propria exhiberi artificio possunt. De quibus infra. Accidentia igitur corporis essentialia sunt, liquidi; liquiditas; humiditas; aridi; ariditas, siccitas; utriusque frigiditas; salinæ naturæ sapor, vis penetrabilis, fermentabilis, &c.*

Ignis (actus) est principium tertium, prioribus superveniens, stipatum calore, cujus vi illa in actum traducuntur.

N. *Principia duo priora uniuntur, non ut otiosa sint, sed uti Deus est actus perfectissimus, vitaq; vitarum; ita & cunctas creaturas in actum collocavit, i.e. in vitam. Vitam puta non strictiore significatione solùm, quæ motum vegetativis operationibus prodit, sed latiore, qua rei cujuscunq; actum seu ἐντελέχειαν refert, etiamsi obscurior illa, minusq; conspicua sit; qualis in stellis, metallis, & sim. Sunt itaque in rebus naturalibus vitalibus ac καθ' ἐξοχὴν in rebus primariis, Spiritus, Corpus & Vita, quæ adeò arctè in statu vitali unita sunt, ut difficulter invicè distingui queant. Res exemplo ignis ardentis quodammodo illustrari potest, quippe*

hic ceu res vulgatissima ad præsentandam vitam ab omnium oculos positus videtur. Ignis ardens tria exhibet 1. *substantiam spirituosam flagrabilem,* 2. *corpoream aliquatenus effumabilem, spiritus scil. illius subjectum ac denique,* 3. *igneam flammam: quæ tria non modo ipsum ignem flamma comprehensum referunt, sed effluvium spirant, ejusdem cum illo naturæ. Simili ratione sese res habet in actu seu igne vitali. Adest nimirum inibi spiritus aptus natus ignem vitalem suscipere facultatesq; suas pro re nata exerere. Simili sane modo, quo oleum accensum pro natura illius olei, odorem halat. Illum si insitum cujusque spiritum, appellare libuerit, per me licet. Adest & corporea substantia, spiritus illius subjectum lychno in lampade, respondens. Adest tertiò & ignis seu flamma vitalis, qua duo illa vivunt. En Essentiam rei naturalis in vitâ constitutæ, ex qua insuper effluvia procedunt, quæ rebus exteris pro re nata eunt inservitum. Est porro ignis idem illud, quod in creationis historia* אֹור, *i. e. lucis voce venit, quippe hæc igni essentialis est, unde & in lingua sancta* אֹור, *i.e. lux, &* אוּר, *i.e. ignis, sola puncti mutatione differunt. Sennert.* hypomnemat. phys. c. 3. *per vitam essentialem innuere videtur, dum vitam ex Aristotele duplicem facit; Essentialem seu substantialem, à qua ut fonte, vitales actiones prodeant; & accidentalem, quæ sit operatio vitalis aut certè potentia vitales actiones exercendi: Hippocrati ignis voce venit.*

CAP. VI.

De Causa Efficiente interna.

EFficiens productionis nativæ, tum interna est, tum externa.

Interna est ipsiusmet rei natura, i.e. inclinatio & facultas (activa) qua non modo apta nata & proclivis est ad emergendum, sed & in actum emergit, ulteriusq; progrediendo curriculum destinatum secundum speciem suam conficit.

N. *Natura habet sese instar reipublicæ, quæ ad nutum principalis sui domini, auxilio officialium ac ministrorum, administratur. Nimirum prout administratio illa peragitur; ita resultat inde commodum, vel damnum non solum sibimet, sed & vicinis quoque populis. Simili modo Natura est comprehensio omnigenarum facultatum, sub dominio alicujus certæ dominatricis, adhibitis facultatibus ministris gubernata, ut inde non tantum rei propriæ perfectio redundet, sed & proximo subveniatur. Res naturales enim siquidem bonæ creatæ sunt, ad imitationem creatoris bonitatis communicativæ esse debuerunt.*

Interna est tum principalis tum ministra.

Principalis, quæ reliquis ceu fundamen-

damentum existit. E.g. facultas vitalis, stipata calore vivifico. Ministræ sunt, quæ principali adjunguntur, e.g. facultas nutritiva, generativa, &c.

N. *Utraque est totuplex, quotuplex species creaturarum.* Universalis *scil. quæ universitati seu macrocosmo competit*; Particularis, *quæ creaturis particularibus. At ais secundum Hippocratem, unum est in omnibus & omnia in uno, atque ita Natura universalis & particularis in omnibus & singulis erunt. Resp. Sunt utique, sed diversimode: videlicet, Natura universalis præest particularibus naturis in macrocosmica administratione, eaque ceu materiam sibi subjectam dispensat. In particularibus autem eadem particularium creaturarum naturis ceu materia subest, iisque gubernatur, dirigitur, dispensatur. Vice versa de naturis particularibus judica.*

CAP. VII.

De Qualitatibus primis seu Elementalibus.

CAusæ efficientes externæ sunt, quę extrinsecus accedentes internis opem ferunt.

Suntque tum *primaria* tum *secundariæ*.

Primaria est ipsamet natura ceu operatrix sagacissima, cuilibet rei naturali de debitis mediis prospiciens, seu si mavis, est ipsemet *Iehova Elohim* per naturam, i. e. naturales leges omnia sapientissimè prudentissimeque dirigens & gubernans.

Secundariæ sunt media ad productionem quoquo modo facientia.

Hæc etsi varia dari possint, quippe, quæcunque ad efficientiam rei faciunt, eis accensentur: adeoque & instrumenta rustica, & sim. attamen excellunt hic qualitates facultatesve naturales. 1. Elementales, 2. salinæ, 3. occultæ.

N. *Res naturalis uti extrinsecus ortum adepta est, & per hunc, naturam internam, qua apta nata est in lucem seu vitam emergere, œconomiam mundanam administratura: ita quoque aliunde opus habet, quo natura illa interna in actum deducatur. Etsi autem omnia à Deo dependeant; tamen quia is ipse media sibi ordinavit ordinaria (quæ collectim Naturam vocamus) iis hoc loco intentos esse oportet. Sunt itaque qualitates seu facultates naturales, pro triplici dato principio triplices.* Spirituales (*formales*) corporeæ (*materiales, &* modales (*privativæ vel vitales.*) Spirituales *sunt quæ parti spirituali primò ac per se acceptæ ferendæ sunt, quales sunt proprietates cuilibet creaturæ inditæ.* Corporeæ *sunt quæ materiali parti per se inhærent uti.* 1. *liquiditas & aridtas*, 2. δύναμις *Hippocratica, quam acumen dicere licet, nos salinam facultatem appellabimus.* Modales

sunt, quæ cum modo existendi sunt conjunctæ, ut frigiditas quæ competit principiis constitutis in privatione & quiete; & caliditas, quæ propria est principiis in actu seu motu constitutis. Verum enimveroplacet adhibuisse ordinem datum, qua facultates ad productionem facientes triplici classi includimus. Elementalium, salinarum & occultarum.

Singulæ hæ tum *universaliores* sunt, i.e. in macrocosmo collocatæ vel *particulariores*, i.e. in rebus particularibus determinatæ.

Elementales qualitates, quas primas communiter dicunt, sunt calor, frigiditas, humiditas, siccitas.

Calor facit ad productionem naturalem, quatenus causam internam frigore condensatam, materiæque ad frigiditatem propendenti immixtam adeoque quieti deditam, suscitat, fovet: *frigiditas*, caloris æstum moderatur: *humidum*, humori interno sese insinuat, adeoque humidum ariditate victum liberat, nutrit, &c. *ariditas*, liquiditatem terminat, humorique admixtum simul nutrit,

N. *Calor macrocosmicus partim est insitus & radicalis, partim influens. Nimirum macrocosmus sese habet instar animalis, quod calido tum innato, tum influente calescit. Innatum calidum toti universitati inditum est, quippe æquè latè patet calor ac ipse ignis vitalis cujus Achates est fidelissimus. Eapropter cum totus macrocosmus actuali suo igne perfusus sit, nec calore eum esse destitutum, necesse est. Hinc* Hippocrates in principio lib. de carnib. *Calidi pars maxima, inquit, cùm omnia perturbata essent, in supremum ambitum secessit, quod veteres videntur æthera appellasse: altera pars locum infimum sortita, terra quidē appellatur. frigida, sicca, multæq; motiones habens & in qua multum sanè calidi inest. Tertia verò pars medium aëris locum nacta est, calidum quid existens. Quarta pars terræ proximum locum obtinens, humidissima & crassissima, &c. Verum quid opus est pluribus calorem hunc terræ demonstrare? Etenim, præterquam quod scimus, terram ante creatas stellas, (quibus alias calor acceptus refertur) vi caloris germinasse, calor sese exerit sensibiliter non modo in scaptensilis ac cuniculis subterraneis sed & in puteis profundis; quinimò fontana, quæ brumali tempore scaturit scilicet quo terræ superficies frigore nitet, calorem vaporibus halantibus manifestò probat. Addo quod nec verisimile videatur, calorem stellarum, absque vi magnetica, quæ calidum in terra, ceu magnetem trahentem præsupponit, in terræ profundiora penetrare.*

Calor influens macrocosmicus diffunditur ex astris & præcipuè ex Sole: hinc & ex ♀, ♂ asterismisque igneis & aëreis, quinimò & ex stellis quibusdam fixis calidam naturam sortitis.

N. *Sol ad macrocosmum sese habet, uti ad animal ipsum cor. Videlicet sedes est, ubi Natura residentiam fixit vitalem,*

lem, ex qua velut ex scaturigine, spiritus suos vitales, & cum his calorem, macrocosmo, rebusq; hinc particularibus elargitur, adeoque mediantibus illis calidum macrocosmi insitum, suscitat, fovet, nutrit; particularium itidem vitam caloremque sustentat. Fundit Sol calorem, inquit author Ecclesiasticus cap. 39. sicut clibanus. Et hinc est, quod Chamah à calore Hebræis Sol dictus sit. Sole porrò calidiores statuuntur ♂ & ♃, ille intensius; hic benignus: reliqui econtra frigidiores habentur, non simpliciter sed ad solem collati. Cæterùm augmentari calorem contingit, ubi radii congregantur, reflectuntur, roborantur. Congregantur radii si dissipatio denegetur: reflectũtur, si recta in corpus solidum inciderint: multiplicantur & roborantur, si in fortitudinibus stellæ calorem radiantes exiterint.

Calor particularis est qui à re particulari procedit. Talis est in animalibus calor matricis, calor gallinæ ovis incubantis, &c.

Humiditas etsi itidem per totam universitatem sit diffusa, inque certos confluxus inferius hicce collecta, unde elevati vapores sat copiosi elevantur, inque pluviam, rorem, nivem, imbrem, & sim. condensantur, subindeque delabuntur; attamen in confessio est apud Astronomos, præterquam quod certæ constellationes dictorum meteororum generationem juvant, esse quoque stellas, humiditati radiandæ consecratas, quales ☾, ☿, ♃, asterismique aquei, stellæque nonnullæ fixæ, hyades, arcturus, &c. & hinc augmentatur humiditas eadem ratione, qua de calore dictum: adde quod Luna prout accreverit & decreverit, humiditatem quoque largius vel copiosius radiat.

Humiditas particularis est quæ in rebus particularibus deprehenditur, eaque determinata: Hæc rei producendæ tanto conducibilior est, quantò res inter se similiores fuerint.

Frigiditatem influere censentur è planetis ☾ & ♀, utraque moderatè, hinc & ♄ sed intensissime: Ex astris signa præcipè terrea.

Siccitatem radiant è planetis ☉, ♂, ♄, ex astris, Signa terrea & ignea.

CAP. VIII.

De Salinis facultatibus.

VIs salina facit ad productionem nativam, quatenus humiditatem dictam acuit, efficaciorem ac penetrantiorem reddit, crassitiem incidit, fermentationem juvat, &c, adde quod & in nutrimentum facessat, &c.

N. *Per vim salinam non solum intellige salsedinem, sed quamcunq; facultatem primis potentiorem, quas Hippocra-*

tes salibus accenset, plurimasque esse docet. In homine, inquit, lib. de prisc. medic. text. 30. *inest & amarum, & salsum, & dulce, & acidum, & acerbum, & insipidum, aliaque sexcenta, quæ pro copia & viribus, varias habent facultates.*

Salina hæc facultas *universalior* residet potissimum in globo inferiori, ceu generatorio macrocosmico, adeoque immixta est aquæ & terræ. Aquam salina scatere facultate, qui negat, adeat mare, calorive exponat aquas simplices, meteoriçasve, ut exhalent. Et ex hoc fundamento populi maritimi, uti in Normandia non citra jucunditatem observavi, terram salina facultate per maris fluxum imprægnatam fodere, eaque agros imprægnare solent Terram facultatibus illis imprægnatam esse tradit Hippocrates, *lib. 4. de humorib. t. 4.* Terra, inquit, in se varias & innumeras facultates habet. Idem edocet elixiviatio salis nitri; cui S S. Scriptura adstipulatur, innuens, quod sulphure & sale adurentibus universam terram comburat Deus, quominus fructum ferre habilis fiat, Deut. 29.

Particularior est in singulis rebus particularibus. Et hinc res particulares aptæ sunt aliarum productionem promovere, maximè si mutua similitudo affinitasque inter utrasque intercedat. Oportet autem salinam hanc facultatem compede suo, quo vi mixtionis ligata erat, prius vi dissolutionis, esse liberatam. E. g. putrefactione, incineratione, &c. Et hac ratione agricolis usitatissimum comperimus, *agros stercoribus* utpote *sale imprægnatis*, impinguare. Quinimò videre licet quibusdam in locis, myricas, fruticeta vel & sylvas comburi, inque terram hanc cinere fœcundatam semina conseri, uti idipsum admodum usitatum vidi in Suecia & Finlandia, regionibus sc. nemorosis, &c.

CAP. IX.

De influentiis Stellarum.

NOn parum conferunt & proprietates, i. e. facultates specialiores ad nativorum scil. productionem accelerandam, retardandam, facilitandam, transplantandam, adeoque ad vires rerum intendendas, imminuendas, transplantandas. In his excellunt Sympathiæ & Antipathiæ: illis res promoventur: his, retardantur.

Utræque sunt tum *macrocosmica*, seu *universales*, tum *particulares*.

Macrocosmica sunt quibus ipse macrocosmus res particulares respicit, i. e. productionem promovet, impedit vel quoquomodo mutat.

Particulares sunt, quibus res particu-

ticulares rem sibi sympathicam juvant, antipathicam debilitant.

Proprietates macrocosmicæ toti macrocosmo & consequenter globo inferiori sunt inditæ, qua ratione terram hanc aptiorem plantis his cernimus, aliam aliis: verùm hoc loco considerabimus solùm, quæ globo superiori, & in hoc stellis acceptæ feruntur, peculiarique nomine influentiæ dicuntur.

Influentiæ stellarum sunt effluvia peculiaribus facultatibus prædita, quibus res sibi familiares (si robustæ & in vigore stellæ fuerint) roborant, prosperant, promovent; econtra res sibi contrarias debilitant, depravant, impediunt.

N. *Familiaritas stellarum cum sublunaribus ex mente Platonis & Paracelsi, inter stellas singulas & singula sublunarium genera constituenda quidem foret; videlicet stellas singulas, singulis sublunarium speciebus præesse volunt, & hisdem peculiariter influentias suas influere. Plat. in Tim. Paracels. l. 3. Philosoph. tr. 4. Verum cum singularum specierum stellas cognoscere impossibile sit, viam plerique sequuntur aliam, certasque classes majorum imitatione faciunt, ad quas ceu fontes generales sublunaria quæque referunt. Classes has tum secundum planetas disponunt, tum secundum stellas fixas, maximè secundum asterismos Zodiaci. Rectius tamen meo judicio fecissent, si stellas singulas singulis facultatibus præfecissent, adeoq; pro facultatum varietate, & varietates stellarum numerassent; universaliores, particulariores, &c. Et hac via non rebus singulis, singulæ stella, sed uni eidemq; rei, prout facultatibus ea dotata est, ita & variæ stellæ forent consecrandæ. E.g. Solem facultate cordis celebrarent, eaque tum universaliori calefaciente, tum specialiori, ut patebit infra.*

Res stellis familiares sunt primariò, quæ stellis illis immediatè subsunt; secundariò quæ per stellas amicas, i. e. planetas amicos vel asterismos horumq; affectiones stellas respiciunt. V. g. Lunæ primariò subest Lunaria herba. Secundariò; cuscuta res scil. Saturnina: fabaria, utpote res Venerea: althæa, utpote res Mercurialis. Simili ratione Lunæ subest secundariò res tauro, cancrove subjecta. Nimirum ♄, ♀ & ☿ sunt amici Lunæ. Taurus est ejusdem exaltatio; ♋, domus. Res stellis contrariantes sunt, quæ subsunt planetis inimicis vel asterismis dissentientibus.

Influentiæ stellarum sunt tum planetarum, tum stellarum fixarum, quas ordine lustrabimus.

De influentiis Planetarum.

SOL.

Sol est Planeta benevolus, moderatè calidus & siccus, amicus ♃i & ☿i, reliquis inimicus, cordis vice in macrocosmo fungens, ideoque generatorium est spirituum vitalium macrocosmi, i. e. radiorum calidorum,

quibus tota universitas fovetur, scaturigoque peculiarium effluviorum, quibus peculiariter juvat res sibi familiares, impedit sibi contrariantes.

N. *Effluvium Solis scriptura appellare videtur* מֹגֶר תְּבוּאֹת שֶׁמֶשׁ *Meged thebuoth schemesch, pinguedinem seu florem stillantem Solis, Deut. 33. v. 14.*

Res Solares sunt.

1. *E Mineralibus*: Aurum, terra solaris, (sigillata) ☉ solare, ætites, carbunculus, chrysolithus, hyacinthus, rubinus, ambra.

2. *E Vegetabilibus*: Aromata omnia, acetosa, acetosella, althæa, borrago, buglossa, calendula, chelidonia, citraria, corona regis, crocus, dictamnus, fraxinus, gentiana, granatus, hedera, helenium, heliotropium, hypericum, lavendula, laurus, olea, majorana, malva, melissa, mentha, palma, pæonia, poma aurantia, poma citria, rosmarinus, ros solis, thymus, verbena, vitis, xylaloe, zedoaria. Item mastiche, thus, mel, myrrha.

3. *Ex animalibus*: Ea videlicet quę generosa & hilaria sunt: ut aries, caper, equus, leo, taurus. *Aves*: aquila, cygnus, corvus, gallus, vultur. *Insecta*: cantharioes, scarabæus pilaris.

Res Solis contrariantes sunt res Lunares, -- Saturninæ, Martiales, &c.

LUNA.

Luna est Planeta inter bonitatem & malitiam mediocris, moderatè frigidus ac humidus, amicus ♄o, ♃i, ♀i & ☿o, reliquis duobus inimicus, cerebro correspondens, adeoq; sympathicus nervosis partibus ac spiritibus animalibus. Vel si mavis: Luna est generatorium humiditatis, qua tota universitas irroratur, scaturigoque peculiarium effluviorum, quibus primariò & peculiariter afficit res sibi familiares, secundariò, res familiares ♄o, ♃i, ♀i & ☿io, utpote cum quibus ☾ amicitiam colit.

N. *Majorum de Luna opinio, non sine ratione cuipiã dubia esse posset, quippe Luna macrocosmi Epar potius præsentare videtur quam cerebrum, humiditatibus siquidem macrocosmicis præesse deprehenditur, non secus ac Epar microcosmicum, humiditati microcosmicæ, quæ in sanguine viget. Mare macrocosmicum turgescit, fluit ac refluit ad Lunæ cursum, sanguis ceu mare microcosmicum, eadem ratione turgescit, attestante turgescentia sanguinis menstrui mulieris. Similiter in creaturis partieularibus humiditas crudior, cũ lunæ cremento augeri cernitur, è contra cum decremento, minui; quod idem Plinius apertè quoque testatur de sanguine humano. Morbi itidem in sanguine fundati, ad Lunæ cursum moventur, crisesque suas exhibent. His addi poterit, quod substantia Lunæ, quia terræ ac propterea terrestri naturæ propinquior, adeoq; crassior, potius Epatis substantiã subtiliori respondeat. Lacertarum quoque Epar crescere perhibetur crescente Luna, decrescere*

scere eâdem decrescente. Nec est quod augescentiam ac decrescentiam cerebri ac medullæ in ossibus quis objiciat, Lunæ crementum decrementumq; imitantes: ex humiditate enim sanguinis illas potius esse colligitur, quam spirituum animalium, id quod & de Epilepsia ad Lunam periodica sentiendum.

Res Lunares.

I. Mineralia. Terra sigill. alba, alumen, marcasita ☾ea, & omnia alba ac viridia, corallia alba, crystallus, margarita, matér perlarum, succinum, camphora, sperma ceti.

II. Vegetabilia. Agnus castus, alkekengi, allium, arundo, becabunga, brassica, caulis capitatus, cæpa, chamæm. fabaria, fungi, hyssopus, lactuca, lentiscus, lilium convallium, lilium, lunaria, mandragora, nasturtium, nymphæa, nux muschata, nux juglans, papaver, plantago aquat. pæon. porrum, portulaca, rapa, sedum, tilia.

III. Animalia. Canis, capra, castor, cerva, felis, lutra, perca, sanguis menstruus. *Aves:* anas, anser, ardea, merguli, &c. *Pisces:* aurata, cancer, carpio, cochlea, ostrea, ranæ. *Insecta:* aranea, bufo.

Res *Lunæ* contrariantes sunt res *Solares & Martiales.*

SATURNUS.

Saturnus est Planeta malignus, diurnus, masculinus, sumè frigidus, Martis amicus, reliquis inimicus, lieni microcosmico correspondens.

N. *Mallem equidem Saturnum, Jovem ac Martem capiti adscribere, non ventri infimo. Etenim ut longiùs à terræ globo distant, ita & naturæ sint oportet, longiùs à terra distantis. Et hinc quoque videtur verisimile, destinatos eos esse influentiis subtilioribus, quam quæ Epatis, Lienis ac vesicæ fellis facultatibus correspondeant.*

Res Saturninæ.

I. Mineralia: ♂, ♄, ☌☉, O, marcasita, Saphyrus, magnes & omnia terrea fusca ponderosa.

II. Vegetabilia: Aconitum, agnus castus, apium, arbor fœtida, asphodelus, aster, atriplex, bursa pastoris, cannabis, capparis, cicuta, cuminum, cupressus, cuscuta, epithymum, ficus atra, filix, *hyoscyamus*, helleborus niger, lappa major, mādragora, morus, muscus, myrica, opium, herba paris, pinus, polypodium, sabina, salvia, scolopendria, sempervivum, sena, serpētaria, solanum, tamariscus,

III. Animalia: (Solitaria, nocturna, tristia.) Asinus, bufo, camelus, catus, formicæ, lepus, lupus, mulus, mus, musca, scorpio, serpens, simia, sus, tulpa, ursus, vermesque multiplices. *Aves.* Bubo, corvus, grus, noctua, pavo, struthio, vespertilio, upupa.

JUPITER.

Jupiter est Planeta benevolus, moderatè calidus, similiterque humidus, amicus præter Martē, reliquis omnibus. Epati correspondens, hujusque facultates influentiis suis fovens.

Res Ioviales sunt.

I. Mineralia: ♃, ☾, ☉, Corallium, hyacinthus, jaspis viridis, saphyrus, smaragdus, Tutia.

II. Vegetabilia: Amygdalæ, avellana, berberis, borrago, buglossa, calamentha, cerasa, cornus, corylus, cynoglossa, endivia, faba, fagus, ficus alba, fraga, fraxinus, fumaria, glycyrrhiza, hepatica nobilis, hordeum, ilex, lilium album, linum, lolium, macis, malus, mentha, morus, myrobalani, nuces, ocymum, oliva, origanum, passulæ, pinea, pistacia, rad. pæoniæ, populus, portulaca, prunus, prunella, pyrus, quercus, rhabarbarum, ribes, rubia tinctorum, sedum, sorbus, spica, symphytum, triticum, verbascum, viola, vitis. Hûc manna, mastiche, styrax, tacharum, & omnia dulcia.

III. Animalia: Agnus, cervus, elephas, ovis, taurus. *Aves:* Aquila, ciconia, columba, gallina, hirundo, perdix, phasianus.

Res ♃i contrariantes sunt res ♂les.

MARS.

Mars est Planeta summè calidus atque siccus, amicus Veneri, inimicus reliquis, præsentãs ac fovens veficam fellis microcosmicam.

Res Martiales sunt.

1. Mineralia: ♂ omnia rubea ignea, sulphurea: Adamas, amethystus, magnes, osteocolla, sal armoniacum.

2. Vegetabilia: Arum, allium, aristolochia, carduus, chamæleon, cepa, cornus, ebulus, esula, euphorbium, flammula, helleborus, lathyris, laureola, mespila, napellus, plantago, porrum, prunus, quercus, ranunculus, raphanus, resta bovis, sinapi, tormentilla, urtica. Huc castoreum, euphorbiũ, scammonea & venenosa omnia.

3. Animalia Bellicosa, impetuosa, potentia, biliosa, rapacia: Canis, hircus, hœdus, lupus, mulus, pardus, vulpes. *Aves.* Accipiter, aquila, cornix, corvus, falco, milvius, noctua, vultur. *Pisces.* Lucius, pastinaca, canis marinus, perca.

VENUS.

Venus est Planeta benevolus nocturnus, fœmininus, moderatè frigidus, paulo intensiùs humidus, amicus ☉, ♂, ☿, ☾æ, inimicus ♄o, influens in partes genitales & urinarias.

Res Venereæ sunt.

1. Mineralia: ♀, ☾, Ambra, lapis ætides, berillus, chrysolithus, corallia, corneola, lapis lazuli, lapis calaminaris, sapphirus, smaragdus, Tutia.

2. Vegetabilia: Asphodelus, capillus veneris, coriandrum, cyclamen, eryngium, fabaria, faba, ficus, fragaria, hedera terrestris, iris, lilia omnis generis, melilotus, milium solis, mala punica, narcissus, nymphæa, petroselinum, pyra dulcia, rosa, santala, satyrium, serpillum, thymus, H. Trinitatis, tunica, verbena, viola, ladanum, benzoin, muscus, ambra, ut & omnis generis thymiamata.

3. Ani-

3. Animalia delitiosa, lasciva, mitia, blanda, jucunda, mansueta, &c. catulus, capra, cuniculus, hircus, stincus, taurus, vitulus. *Aves.* Aquila, columba, corvus, cygnus, gallus, hirundo, motacilla, passer, pavo, perdix, pica, turtur.

MERCURIUS.

Mercurius est Planeta mutabilis, bonus cum bonis, malus cum malis, calidus cum calidis, frigidus cum frigidis, siccus cum siccis, humidus cum humidis, amicus ♄ o, ♃ i, ♀, ☾, inimicus ♂ & ♄, referens pulmones, quos & influentiis suis sympathicè irradiat.

N. *Utrumque ventri medio dicarem, praterquam enim quod Venus Mercurio sit superior, atque adeo præ ☿ io substantia subtilioris, uterq; fidelissimus solis comes est, utpote ad quem cursum suum uterque dirigit, haud longè ab eodē recedendo. Verum enimverò, cuiq; ut in aliis ita & in his suum linquo arbitrium, opinionem meam sali em referens, nulli obtrudens.*

Res Mercuriales sunt.

1. Mineralia: ☿, ♑, ☾, marcasita, smaragdus.

2. Vegetabilia: Althæa, anisum, aquilegia, arthritica, bellis, chamemelum, corylus, cubeba, enula campana, faba, fumaria, glycyrrhiza, juglans, juniperus, majorana, marrubium, mercurialis, napus, numularia, pentaphyllum, petroselinum, petasites, pimpinella, pæonia, pulmonaria, sambucus, satureia, scabiosa, serpentaria, serpillum, trifolium, tussilago, veronica.

3. Animalia ingeniosa, astuta, sagacia, abblandiētia, loquacia: ut, Canis, cervus, lepus, mula, mustela, simia, serpens, vulpes. *Aves.* Alauda, carduelis, ficedula, hirundo, merula, pica psittacus, luscinia, turdus. *Insecta.* Scarabæus, vespertilio. Hûc apis, formica, gryllus, locusta.

De influentiis asterismorum.

FAmiliaritas quæ stellis fixis cum rebus medicamentalibus intercedit, secundum numerum asterismorum in duodecim classes disponitur, quarum singulæ quatuor gradibus ad modum qualitatum primarum distinguuntur.

I. ARIES.

Aries est signum masculinum igneum, i.e. calidum & siccum, sympathicum capiti.

Grad. I. Artemisia rubra, Betonica, cichorium, consolida regalis, ebulus, mentha, persicorum malorum nuclei, petasites, serpillum, tussilago, veronica.

N. *Colligit Carrichterus in fine dierum caniculariorum post plenilunium.*

Gradus II. Asparagus, ebulus, hypericum, millefolium, plantago, pæonia.

N. *Colligit Carricht.* ☉ *& ☾ existentibus in* ♋.

Gradus III. Agaricum, cataputia, chamælea; colocynthis, esula, farfara, gentiana, liguſtrum, nuciſta, ricinus, ſambucus, ſarſa parilla.

N. *Colligit Carricht, inter Iacobum & Laurentium.*

Gradus IV. Abrotanum, calamintha, cappares, cinamomum, helleborus albus, majorana, marrubium, naſturtium ſylveſtre, roſmarinus, turbith. ſpica.

N. *Colligit partim Aprili, partim Septembri.*

II. TAURUS.

Taurus eſt ſignum fœmininum terreſtre, frigidum ac ſiccum, ſympathicum collo, ac gutturi.

Gradus I. Betonica, ceterach, chamædrys, hedera terreſtris, liliorum alborum radix, mentha, narciſſus, polypodium, roſæ, roſmarinus, valeriana, viola.

N. *Emolliunt tumores faucium ac lienis.*

Gradus II. Adianthum, alkekengi, aquilegia, hedera, arborea, polygonatum, quercus, viſcus quercinus, &c.

N. *Vulneribus conferunt.*

Gradus III. Anſerina, bugloſſa, carduus Mariæ, cynogloſſa, eupatorium, lappa minor, origanum, petroſelinum, quercus, quinquefolium, ſanicula, ſcrophularia, tormentilla, vinca pervinca.

NB. *Vulneraria ſunt.*

Gradus IV. Auricula muris, bardana major, betonica ſylveſt. chamæciſſus maj. chelidonium majus, fraxinus, malva, pulmonaria, ſcabioſa, &c.

N. *Antipathiam habent cum ſublunaribus quæ libræ ac ſcorpioni ſubſunt; ſympathiam cum his quæ cancro ac Sagittario.*

III. GEMINI.

Gemini ſunt ſignum maſculinum, aëreum, calidum & humidum, poſſidens humeros.

Gradus I. Aniſum, althæa, bugloſſa, borrago, fæniculum, hyſſopus, petroſelinum, prunella, ruta muraria.

Gradus II. Bardana maj. bugloſſa, filix, tilia alba, rapa, &c.

Gradus III. Alſine, arum, macis, rumex rotunda, urtica mortua, &c.

Gradus IV. Acetoſa, chamædrys, chamæmel. chelidonium, parthenium, rhab. &c.

N. *Antipathiam habent cum ſublunaribus capricorni, ſympathiam cum Libræ ac Aquarii.*

IV. CANCER.

Cancer eſt ſignum fœmininum, aqueum, frigidum ac humidum, ſympathicum pectori, pulmonibus, coſtis, lieni, quorum quoque affectibus medetur.

Gradus I. Alſine, braſſica, carduus, fabarum flores ac fructus. Gallium, rapæ, rapunculus, ſalvia, ſcrophularia.

Gradus II. Arbutus, coni abietis, pini, conſolida, ſolanum, terebinthina, viſcus.

Gradus III. Becabunga, craſſula, digi-

digitalis, gnaphalium, juncus, nasturtium, petroselini semen, portulaca, salix, saxifraga, vermicularis.

Gradus IV. Conchæ, corallia alba, crystallus, mater perlarũ, nymphæa, oculi cancri, pæonia, sedum, sperniola, vitriolum. Hûc Cancer, Lepus, Serpens, &c.

N. *Antipathica sunt sublunaribus Sagittarii. sympathica Tauri ac Libræ.*

V. LEO.

Leo est signum masculinum, igneum, i.e. calidum & siccum, præfectum cordi ac stomacho.

Gradus I. Basilicum, crocus, cupressus, *garyophilli, hyssopus*, lavendula, plantago aquatica, *ros solis*, soldanella, thymus.

Gradus II. Angelica sylvest. bifolium, centaurea, galanga, gentiana, morsus diaboli.

Gradus III. Cotula fœtida, pastinaca, mentha, nasturtium hortens. pulegium, ranunculus, urtica.

Gradus IV. Betula, buxus, genista, laurus.

N. *Gradus 1. Collig.* ☉. *existente in* ♓ : ☾ *in* ♋.

Gr. 2. In principio Maij, ante ortum Solis, vel finiente Augusto vel ☉ *existente in* ♉, & ☾ *in* ♊ *ante ortum Solis.*

Gr. 3. Quando ☉ *in* ♌, & ☾ *in* ♏ *ac ultima quadratura, vel ad refrigerationem;* ☉ *in* ♉, & ☾ *in* ♊ *versante, ante ortum Solis.*

Gr. 4. ☉ *in* ♓, & ☾ *in* ♒, *vel* ☉ & ☾ *in* ♒.

VI. VIRGO.

Virgo est signum fœm. terreum, frigidum ac siccum, sympathic. Epati Intestinis ac Ventri.

Gradus I. Acetosa, acetosella, bardana, cichorea, plantago, pyrus, salvia sylvestr.

Gradus II. Beta alba, cynosbatus, mespilus, sigillum Salomonis.

Gradus III. Aristolochia, consolida media, conyza, prunella, quercus.

Gradus IV. Carduus benedictus, centaurea min frangula, ophioglossum, prunus sylvestris, cum omnibus suis partibus fructibus ac floribus, *serpentaria, tormentilla*, &c.

VII. LIBRA.

Libra est signum masculinum aëreum, calidum & humidum, Renibus ac Vesicæ sympathicum.

Gradus I. Bellidis genera omnia, consolida media, parthenium, primula veris, sium, tragopogum.

Gradus II. Alcea, althæa, anserina, chamæmel. martagon, malva, verbena, viseum, tilia.

Gradus III. Antirrhinum, artemisia, corylus, ruta muraria.

Gradus IV. Alyssum, antirrhinum, alsine, chelidonium maj. mentha nigra, scabiosa, scrophularia, senecium

VIII. SCORPIUS.

Scorpio est signum fœm. aqueum, frigidum & humidum, sympathicum partibus genitalibus.

Gra-

Gradus I. Cruciata, oxycantha, sorbus sylvestr.

N. *Huc pertinent omnia simplicia primi gradus* ♋, *si post Iunium collecta sint mense Octobri imprimis.*

Gradus II. Fraxinus, poma omnis generis, prunus, conchæ, ostreæ.

Gradus III Berberis, buxus, erva, parthenium, saponaria.

N. *Huc pertinent omnes herbæ 2. gradus* ♋, *collectæ* ☉ *in* ♋ *existente.*

Gradus IV. Atriplicis species omnes, beta rubra, mercurialis, narcissus. ribes.

IX. SAGITTARIUS.

Sagittarius est signum masculinum igneum, calidum & siccum, sympathicum coxis, lumbis, & sim.

Gradus I. Consolida major, cepa, raphanus, scrophularia, sesamum, tiliæ flores, verbena lutea.

Gradus II. Allium, angelica sylvest. hyoscyamus, levisticum, salicis folia.

Gradus III. Asarum, beta rubra, chelidonium, crocus, curcuma, filix, hedera terrestris, hirundinaria, juglans, rubia tinctorum, succisa.

Gradus IV. Antimonium, momordica, euphorbium, nasturtium, vitis alba.

X. CAPRICORNUS.

Capricornus est signum fœm. terrestre, frigidum & siccum, sympath. genibus ac nervis.

Gradus I. Calendula, cerasa nigra, enula, morus, rubus, vaccinia.

Gradus II. Mora nigra, scarlea, verbascum.

Gradus III. Acorus officin. arum, bursa pastoris, consolida maj. cucurbita, galanga, malva hortensis, sonchi omnis generis.

Gradus IV. Helleborus, hyoscyamus, mandragora, napellus, herba paris, sabina, solanum, staphis agria.

XI. AQUARIUS.

Aquarius est signum masc. aëreum, calidum & humidum, sympath. tibiis ac cruribus.

Gradus I. Angelica daucus, ficus, fraxini flores, hedera terrestr. juglans, melilotus, sanicula, sigillum Salom. vinca pervinca.

Gradus II. Consolida regalis, cuminum, epithymum, geranium, lappa, radix rhodia, ruta muraria, salvia sylv. urtica alba.

Gradus III. Agrimonia, auricula muris, horminum, mercurialis, saxifraga, serpentaria.

Gradus IV. Asari fol. cardiaca, cicuta, mespila.

XII. PISCES.

Pisces sunt signum fœm. aqueum, frigidum & humidum, sympathicum pedibus.

Gradus I. Aristolochia l. caulis capit. cucurbita, enula, fagus momordica, myrobalan. napus, nymphæa, portulaca, rapa.

Gradus II Articocus, antirrhinum, cyanus, stæchas citrin.

Gra-

Gradus III. Nigella, papav. sativ. papav.erraticum, sonchus.

Gradus IV. Cicuta, hyosciamus, napellus, papav. cornutum, solanum alb. uva inverf. Serpens.

N. *Non ignorare te volo, amice Lector, me mihimet hisce jam recensitis nõ satisfeciſſe, multò minus tibi. Recensui ut apud authores reperi, fundamenta penitiora, ut ingenuè fatear, nondum assecutus. Namq; signa quæ perhibent, sumpta à sapore, colore, odore, motu sequaci, figura, &c. æque dubia sunt: nec enim constat cur signa talia, familiaritatem talem indubitato arguant. Attamen, cum nullum dubium sit, quin inter res certas cœleſtes, & sublunares certas, amicitia inimicitiave intercedat, series à majoribus collectas recensere placuit, si qua tibi daretur in fundamenta penetrare. Dona nimirum Dei diversimode impertiuntur.*

CAP. X.

De proprietatibus particularibus.

SUnt & proprietates *particulares*, i. e. in rebus particularibus fundetæ, quibus productio alterius si scil. conspiraverint, juvatur, sin dissenserint, impeditur, retardatur. E.g. crescit feliciùs polypodium super quercu; sic cuscuta lino adnascens, feliciùs exurgit: sanicula quercuum vicinia gaudet; vitis oleæ; orobanche inter legumina crescere avet, quæ tamen ipsa strangulat. *Econtra* sese mutuò *offendunt*, brassica & vitis, adeo ut si in agris brassica *viti* assita exurgit, vel vitis ipsa confestim emarcescat, vel certè sarmenta ejus elanguescentia contabescant: sic odit & vitis corylum; quercus consita juxta juglandem contabescit; hedera omnibus arboribus, maximè verò viti infensa est.

CAP. XI.

De materia nativorum.

MAteria ex qua res nativæ fiunt, sunt *semen* ac *nutrimentum*, aut his analogum *quasi semen* & *nutrimentum*.

N. *Materia in nativarum constitutione denotat* 1. *partem materialem seu corpoream, quatenus spirituali, i. e. formali opponitur. Et est pars illa corporea ex liquido & arido coagmentata, spiritualis illius partis* Sub,ectum vid. c. 5. *In* macrocosmo *est corporea substantia totius universitatis spiritui universali substrata, crassior in terra, tenuior in aqua, magis adhuc tenuis in aëre, tenuissima in stellis. In* vegetabilibus & animalibus *est corporea itidem substan-*

tia spiritibus seu animabus eorum subjecta: crassior que existit in membris his, e.g. in ligno, ossibus, & sim. tenuior in aliis; v.g. in medullis, cerebro, & sim. prout naturæ naturanti primitus fuit visum. In rebus secundariis *similiter sese res habet, ubi tamen consistentiam homogeneam ferè nacta est. 2. Refert subjectum præexistens, è quo res nativa tanquam ex materia proximè præexistente fit, quo sensu Aristoteles materiam videtur descripsisse subjectum, è quo res fit primum, per sè & non per accidens. Et hac ratione opponitur formæ, i.e. actui, seu vitæ, qua res producta vivit & actuatur. Est autem non mera pars materialis, sensu priori, sed subjectum ex principio materiali ac formali, seu quod idem est, ex corporeo ac spirituali compositum, tametsi spiritualis illa pars sopita quasi ac in tenebris fere deliteat, imo materialis partis vices non raro retinere videatur, præcipuè in nutrimento.*

Semen est materia humido-spirituosa, (i.e. aqua ac spiritus, seu si mavis, aqua & ignis) in creaturam certam proximè ac naturâ suâ emergere determinata.

N. *Severino Dano est vitale principium, in se continens spiritum mechanicos & vincturas universæ anatomiæ propriæ speciei, quibus suum sibi fabricant corpus, colores, sapores, qualitates, magnitudines, figuras & reliquas signaturas consentaneas officiis & prædestinationibus prædictorum spirituum & rei producendæ. Exemplis res patebit:* Macrocosmi *materia præexistens, quæ seminis vices præsentat (strictè enim semen dici nequit) à Mose dicitur Terra informis & inanis, à Poëtis chaos. Huic respondet chaotica macrocosmi dispositio, è qua ceu materia prima rerum renovatio dependet.* Vegetabilium ac animalium *semen utplurimum in suâ specie fundatur, nonnunquam tamen in materia universaliori: unde Generatio, univoca, equivoca, cagastrica, sliastrica.*

Nutrimentum est materia humido-spirituosa, quæ vi & facultate rei nutricandæ præparatur, subindeque alterata, mutata, determinata, membris incorporatur. Universalior enim est initio & à natura rei nutricandæ diversa, unde paulatim alteratur inque naturam rei nutriendæ transplãtatur.

N. Macrocosmi *nutrimentum idem illud chaos est, seu res particulares in chaoticam dispositionem redactæ. Vide supra. Nutrimentum vegetabilium ac animalium per se fere innotescit.* Vegetabilia *nutriuntur terræ succo, naturâ macrocosmicâ, i.e. effluviis elementorum imprægnato. Hinc formatur benedictio divina,* Deuteron. 33. v. 13. & 14.

מִבְּרֻכַת יְהוָה אַרְצוֹ מִמֶּגֶד
שָׁמַיִם מִטָּל וּמִתְּהוֹם רֹבֶצֶת תָּחַת
וּמִמֶּגֶד תְּבוּאֹת שֶׁמֶשׁ וּמִמֶּגֶד
גֶּרֶשׁ יְרָחִים: &c.

i.e. in benedictione Iehovæ terra tua in Effluvio (ubertate communicata, Meged)

zed) cœlorum, in rore in abysso jacente infra. Et in effluvio vegetabili Solis, & in effluvio vegetabili Lunæ, & in effluvio montium, & in effluvio collium, æternum.

Animalibus *tum ipsemet macrocosmus cibus existit, tum vegetabilia, tum animalia invicem. Vide supra c. 4.*

Quasi semen & nutrimentum materiam exhibēt rebus secundariis, suntque excrementum in nutritione rerum primariarum, à parte utiliori (rubino Paracelsi) separatum. Hoc nimirum prēterquā quod facessit in materiam seminalem, unde creaturæ exurgunt, quæ non rarò cum primariis dignitate certant, in nutrimentum quoque earundem vergit.

N. *Res secundariæ fiunt & nutriuntur ex Excrementis aqueis, terreis & viscosis, salinis, &c. Hæc enim cum in substantiam rei primariæ abire nequeunt, secernuntur à parte utiliori nutritiva, inque peculiaria genera nonnunquā mutantur pro diversitate matricum cōcursuque causarum requisitarum, differentia. Varia namque sunt Excrementa, non solum ratione trinorum mundi regnorum, sed & ratione officinarum in quibus ea redundant. Nimirum, quia materia nutritiva diversarum officinarum elaborationes, diversosque maturationis gradus percurrere destinata est, quorum singuli sibi respondentia exhibent excrementa, utique diversitatem excrementorum oriri necessum est. Imo cum omnia in mensura, numero ac pondere sint dispositā, superabundat nonnunquam etiam nutritiva illa materia, ut & hac ratione perittoma suppetat excrementitium. V. g. lac in animalibus, melligines resinæve in arboribus, &c. Hinc fiunt in* macrocosmo *meteora & mineralia; in* vegetabilibus *succi, resinæ, gummi, &c. in* animalibus, *stercus, urina, lapides, arenulæ, & sim.*

CAP. XII.

De Tempore productionum nativarum.

TEmpus ad productionem rerum nativarum faciens est, quo vigent, quorum beneficio productio perficitur, & maximè qualitates facultatesve sub causa efficiente descriptæ.

N. *Tempus est mensuratio curriculorum quorumcunque per certa puncta. Nimirum creavit quidem Deus omnia in perfectione, verùm in gradu infimo, non summo, quippe hunc assidua cultura acquirere subinde debebant, ab infimo scil. gradu sensim ad ἀκμὴν ascendendo. Insuper, quia Deus naturam finitam ac temporalem, non sempiternam ac ævùm perennem voluit, terminum quoque ac finem præfinire oportuit, adeoque descensum ab ἀκμῆ ad interitum. Intervallum igitur inter rei cujusque ortum ac interitum, constituit cujusque curriculum, distinctionis punctis non raris notabile.*

Distinctionis hujus fundamentum est mutatio, quam res quæque in curriculo suo subire est destinata, qua scil. res modo sic, modo aliter, nunc hujus nunc alius naturæ ac proprietatis deprehenditur, adeoque medicationi nunc aptior, nunc ineptior.

Tempus mensuratur potissimum ad curriculum cœli, cursumque seu motum stellarum & inprimis *Solis* & *Lunæ*, ceu luminarium κατ' ἐξοχὴν dictorum, tum quoque ad motum planetarum reliquorum.

N. *Etsi res quælibet, eo quod curriculum peragit, mutationes diversas subit, ac memorabilibus in semet distinguitur, v.g. ætate juvenali, virili, senili, periodica rei revolutione, &c. attamen numeratur tempus maximè ad cursum Solis & Lunæ, utpote, quorum curricula sunt magis conspicua, universaliora, distinctiora; unde & esse in tempora jubentur*, Gen. 1.

Cursus *Solis* exhibet, 1. annum, 2. anni quadraturas; ver, æstatem, autumnum & hyemem, 3. menses Solares, 4. Dies & noctes, 5. partes dierum. Videlicet, tempus matutinum, antemeridianum, meridianum, pomeridianum, vespertinum, nocturnum 6. horas.

Lunæ cursus exhibet 1. annum lunarem, i.e. menses lunares, 2. lunæ quadraturas: novilunium, tempus crescentiæ, in quo excellit prima quadratura, plenilunium & denique tempus decrescentiæ, ubi occurrit ultima quadratura. E dictis temporum articulis eligendi sunt, qui secum vehunt qualitates ad productionem nativorum facientes, sive manifestiores eas velis seu universaliores, sive occultiores & specialiores.

Sic tempus sationi eligitur, 1. quod ad humiditatem inclinat modicam, nimirum humiditate semen in terram projectum resolvitur suscitaturque. 2. Tempus Lunæ crescentis. In hoc tamen sunt qui monent, si satio flores intendat copiosos, fieri eam debere quadratura secunda ac præcipue tribus diebus ante plenilunium, lunaque existente in virgine; sin folia expetantur, sationem instituere jubent post novilunium. Eadem ratio est & insitionis.

Similem curam in animalium educatione rusticos habere deprehendimus: vitulos crescente ☾ natos educationi aptiores judicant: ineptiores, qui sine ☾, i.e. in novilunio, vel ☾ decrescente in lucem prognati fuerint.

Quinimo nec ère erit ad sationem id temporis eligere, quo saltem luminare alterum, (videlicet quod Planetam semini seminando familiarem, amicitia prosequitur) fuerit in fortitudinibus ejusdem illius familiaris planetæ, vel planeta ipsemet familiaris fortitudines suas obtinuerit. Vide infra c. 25.

N. Agripp. phil. l. 1. c. 12. *Individuorum singulares dotes plurimis insunt, tàm*

tàm mirabiles, quàm in speciebus etiam à figura cœlestium situque stellarum. Omne enim individuum, quando incipit esse sub determinato horoscopo, constellatione cœli, contrahit cum esse, mirabilem quandam virtutem operandi & patiendi rem mirabilem, etiam præter eã, quam habet à sua specie, cum per influxum cœlestium, tum per obedientiam materiæ generabilium, ad animam mũdi, &c. Hæc Agrippa, cui subscribunt quam plurimi alii, inter quos Michael Toxites in præfat. herbarii Carichteriani, & ex hac Poppius in præfat. sui herbarii. *Quanquam plurimi sunt*, inquiunt, *qui parvi momenti æstiment, loca, tempora, influentiasque observare, eò quod tempus hoc præ illo nihil prærogativæ obtineat: attamen probat contrarium ipsa experientia. Hinc futilitates ejusce potius censendæ sunt ignavorum, quam veritatis indagatorum. Quippe convincunt nos non modo agricolæ, qui arando, serendo, &c. de tempore certo solliciti sunt, sed & hortulani, qui in putandis arboribus, surculis decerpendis, inserendis, tempora sua certa observant.*

CAP. XIII.

De Loco productionum nativarum, & inprimis de Terra & Aqua.

LOcus producendorum nativorum tum locus natalis est, tum locus progressionis, i.e. ubi educantur, sustentantur, vivunt, &c.

N. Mineralia *in terræ gremio locum tum natalem tum progressionis sortita sunt.* Vegetabilia *terrâ ut plurimum nascuntur vivuntque: pauciora aquâ; rariora vegetabilibus aliis infixa crescunt*: Animalium *matrices partim sunt uteri materni, partim ova, partim his analoga loca terrena, & simil. Loca educationis sunt terra, aqua, aër.*

Locus ad productionem nativarum idoneus est, qui scatet qualitatibus, facultatibus, proprietatibus materiaque ad productionem aptis. Excellit autem inter cætera globus inferior, i.e. Terra & Aqua, utpote non modo mineralium & vegetabilium, sed & animalium commune receptaculum.

N. *Solum ad rerum productiones facit, non tantum quatenus hospitium præbet aptum ac conveniens, sed & præcipuè quatenus calore suo semen inibi ceu in matrice locatum suscitat, humiditate sua resolvit, vi salina fermentat, proprietate peculiari amat vel odit, adeoque obtinet rationem Efficientis, materiæ, atq; subjecti loci. Eapropter prout solum naturatum est facultatibus ac succis ad rei productionem juvandam vel retardandam facientibus, ita & ad productionem solum conveniens erit eligendum, videlicet calidum, humidum, frigidum, siccũ,*

succis idoneis dotatum, proprietatibus peculiaribus impregnatum. Nec enim ubivis proventus æquè felix est.
Hic segetes, illic veniunt felicius uvæ,
Arborei fœtus alibi, atq; injussa virescũt
Gramina, &c.

Consideratur in solo præcipuè. 1. *ubi*, 2. *quomodo*, 3. *quale*. Nimirum hæc tria non modo rerum variant productionem, sed & non raro rerum productarum qualitates.

I. *Ubi*, i.e. sub qua longitudine, latitudineve sit solum locatum. Hic occurrit soli distinctio. 1. In *Zonas* illas famosas quinque, binas frigidas, binas temperatas, & unam torridam. 2. In *Climata*, ratione latitudinis mensurata. 3. In *regiones*, quarum cœlestis constitutio si ad solem conferantur, ex Geographicis facile addisci poterit. Tales sunt Germania, Gallia, Italia, Hispania, India orientalis, occidentalis, &c. Nimirum singulæ regiones partim juxta sui cœli solique qualitates plantas peculiares producunt, partim iis, quas cum aliis communes habent, feliciorem infelicioremque productionem, aliamve complexionem conciliant. Vinum Hispanicum aliud est à Gallico, Gallicanum à Germanico. Similiter & Res unius regionis, v. g. Germaniæ non uniusmodi sunt. Sic radix ari in locis nostris frigidioribus adeo fervens ac mordax nascitur, ut os & fauces exurat, at quæ in Lydia prope Cyronem urbem, (testa Baptista Porta,) provenit, exteriori forma nostræ planè respondens, dulcis & grata esse dicitur, ut raparum instar homines in cibo sine nocumento eo uti possint. Angelicæ radix in Finlandia acutiorem sapit saporem, quã hic nostras. Folia Senæ alia mittit Alexandria Ægypti, alia Italia. Vitriolum Ungaricum præfertur reliquis. Sic variant & pro diversitate regionum *animalia*, adeo ut non modo peculiaria sibi nonnullæ regiones vẽdicent, sed quæ communia sunt felicius producant educantve, imo quoque nonnihil ab aliis differre faciant. Adde, quod *plantæ* vel *animalia* exuna regione ceu patria in aliam ceu peregrinam transplantata, cum hac loci mutatione, simul naturam mutant. Vid. Joh. Bapt. Port. in phytogn. l. 2. c. 1. 2. 3. 4.

N. *Sunt qui regioni cuique data sua esse medicamenta volunt, morbis inibi grassantibus sufficientia, ideoque usum exoticorum citra necessitatem ducunt. Verum enimvero, etsi prius non inficier: attamen quia vernaculorum plurimorum naturam ac vires nondum satis cõpertas habemus, præstat exotica exhibere, quippe experientiâ comprobata, quam vernacula experientiâ difficili experiunda. Hisce sublatis, vernacula, utpote iisdem influentiis cum incolis affulsa, vernaculisque succis educata, exoticis præferre non dubitamus.*

II. *Quomodo*, i. e. quo situ solum sit locatum: sive superficiei altitudinem spectes, qua solum refert montem,

tem, collem, planitiem, campum, vallem, & sim. sive cardines mundi, qua ratione solum situm dicitur versus ortum, occasum, meridiem aut septentrionem: sive radios solares, unde solum fit apricum, umbrosum, nemorosum. Videlicet horum diversitate haut parva soli atque inibi nascentium diversa productio ac natura suboritur. Hanc tamen diversitatem præcipuè qualitatibus primis dimetimur, dando montibus, locis apricis, meridionalibus, caliditatem & siccitatem; vallibus, campis, locis septentrionalibus, umbrosis, nemorosis, frigiditatē, &c. Et *hinc montibus locisque siccis* prognata, sunt validiora plerunque viribus quam reliqua, minora autem quoad staturam.

N. Hippoc. l. 2. de Diæt. *Quæ ad meridiem sita (regio) ea, quæ ad septentrionem spectat calidior & siccior quod ad solem magis accedat. In his autem regionibus homines & quæ terrâ producuntur, siccíora, calidiora & validiora esse necesse est, quam quæ in contrariis. Item: per se si loca spectes, ad hunc habent sē modum. Alta loca & squalentia, quæque ad meridiem spectant, campestribus æqualiter situs sunt siccíora, quod pauciores humiditates contineant.*

III. *Quale*, i.e. utrum solum macilentum, pingueve, siccum vel humidum, arenosum & sabulosum, vel uliginosum ac limosum sit, vel & dulce, salsum, proprietatibus seminalibusve rationibus peculiariter dotatum.

De Aqua.

Aqua non minus ac terra ad productionem rerum nativarum concurrit: præbet enim rebus *inibi* nascentibus tum domicilium, tum & alimentum, idque non modo quatenus terræ permixta aridam constituit, sed & quatenus seorsim collecta, terræ supernatat.

Considerari itaque iisdem poterit differentiis, quibus terra.

I. Quoad *Ubi*, idem est judicium *quod de terra. Nimirum* secundum cœli regionumque *differentiam non* modo res ipsas, sed & rerum vires differre comperimus, hujusceque regionis aquis, has plantas, hæc animalia, alterius alias plantas, alia animalia esse propria.

II. Quoad *Quomodo* non magni fere est momenti, nisi profunditatem situmque in locis montanis, planis, profundisve spectes: vel & magnitudinem seu amplitudinem aquarum consideres.

III. Quoad *Quale* Aqua est dulcis, salsa, seu marina proprietatibusve peculiaribus insignita. Hûc: aqua lacustris, palustris, limosa, & sim.

CAP.

CAPUT XIV.

De Præparationibus medicamentorum.

PRæparatorum productio, dicitur præparatio, quæ est actio officinalis, qua medicamenta parantur.

Hujus species sunt.

A.

Acuere seu *acuare*, i.e. rem fortiorem reddere, vel stimulum eidem addere. Sic acuuntur pilulæ grano 1. ac 2. Diagrydii, Trochisc. Alhandal. Gum. de Gamandra.

Amalgamare i. e. metalla per ☿ ij vivi admixtionem calcinare. Calcinantur autem hoc modo sola metalla, excepto ♂. Vid. l. 3.

C.

Calcinare, i. e. in calcem redigere vel friabile reddere. Fitque

1. Per ignitionem { Incinerando, Reverberando } Hûc pertinet exstinctio rei ignitæ in ▽.

2. Per corrosionē { Amalgamando, Præcipitando, Fumigando, Vaporando, Cementando } Hûc calcinario per illinitionem liquoris corrosivi.

N. *Exempla singulorum horum modorum in metallis lib. 3. videre licet.*

Candisare. Candisari soli competit sacharo, quod in ▽ solutum, purificatum atq; quadantenus inspissatum, in crystallos concrescit, idque candisari vocant. Imponunt autem solutioni nonnunquam res medicamentales solidas, ut crystallis illis sacharatis obducantur, easque confectionibus adnumerant. Vid. lib. 2. c. 47.

Cementare idem est quod stratificare, i. e. corpus metallicum (huic enim soli competit) cemento stratificatim impositio, aliquandiu igni exponere. Vid. lib. 3. in ☉. c. 9.

Circulare, i. e. liquorem in digestionem collocare, ut volatilior ac spirituosior pars continuò elevari ac recidere possit, adeoque quasi circulum transeat, maturiorque evadat. Hujus rei gratia certa instrumenta in usu sunt, circulatoria dicta.

N. *Vices circulationis supplere potest iterata destillatio.*

Clarificare potissimum de decoctis ac succis dicitur, quæ cum crassis scateant excrementis, clarificatione, i.e. purgatione egent. Clarificationis hujus præcipui modi sunt 1. *per albumen ovi*, 2 *per digestionem*, *tum* 3. *per filtrationem. Vide infra.*

Per *albumen* hoc modo peragitur. Albumen ovi virgula agitatur donec penitus in spumam abeat; Spuma hæc infunditur rebus clarificandis, coquunturque simul una ac altera ebullitione, ut crassiora albumini adhæresçant. Hinc seperantur despumādo, colandoque, & sim.

Per

Per *digestionem* quæ fit clarificatio, nihil peculiare habet à digestione, qua crassiora fecesve ad fundum paulatim secedunt, unde per decantationem à liquore separari possunt.

Coagulare. Coagulari dicitur id quod evaporando inspissatur.

Cohobare, i. e. liquorem destillatum materiæ in destillatorio residuæ, iterum affundere, ac denuo destillare.

Colare i.e. per colum trajicere. Colus autem præcipuè panneus intelligitur, nonnunquam quoque linteus.

Condire **einmachen.** Condire dicuntur quæ *sacharo syrupisato, mellive* (ut horum beneficio diutius conserventur) calidè immerguntur, usuique sic immersa reponuntur. Vid. lib. 2. c. 46.

Conficere. Officinis est saccharo obducere ac incrustare. Vid. lib. 2. c. 47.

Conquassare. Conquassari dicuntur (viridia maximè) quæ pistillo grosse tunduntur & sine pulverisatione pressantur.

Conservare seu *conservisare*, i.e. conservam facere.

Coquere, i.e. elixare.

Coquere in diplomate, i.e. in ℳ.

Cribrare, i. e. per cribrum transmittere.

Crystallisare, i. e. in crystallinas formas reducere.

N. I. *Proprium est salium, quibus & ☿ sacharumque addere licet. Videlicet hæc in liquore aqueo soluta, si in frigidum locum reposita fuerint, concrescunt in crystallos. Ubi nota, si nimium liquoris adsit, antequam reponantur, aliquantulum exhalandum esse.*

N. II. *s. a. Crystallisare est Crystallisationes repetere, donec amplius colligi nequeant. Nimirum postquam prima vice Crystalli exempti fuerint, quia reliquis in liquore scil. restantibus Crystallis liquor disproportionatus est, exhalet nonnihil, hinc reponatur, &c.*

D.

Decantare, i. e. liquorem materiæ alicui supereminentem per inclinationem effundere. Germ. **abgiessen.**

Decupelare idem est quod decantare.

Decrepitare de sale communi & similibus dicitur quæ cum ad ignem sine fusione calcinantur, strepitum seu crepitum edunt. Vid. de ☉.

Deliquium. Per deliquium solvere, i. e. rem solvendam in locum humidum collocare ut per se in liquorem vertatur.

N. I. *Deliquium peragitur felicius 1. in cella seu loco humido, 2. mense Junio, Julio, Augusto, quo tempore cellæ sunt frigidiores.*

N. II. *Nonnunquam promovetur deliquium instillando humorem convenientem.*

Dephlegmare, i. e. phlegma separare seu abstrahere, quod fit, si phlegma seorsim affectetur, destillando, sin minus, evaporando: competitq;

ſpiritibus mineralibus fixioribus, ut Spir. ☿, ☉, ☾, & ſim.

Deſpumare, i. e. ſpumam demere. Germ. **abſchäumen.**

Deſtillare, i. e. liquorem vi caloris attenuatum in recipiens appoſitum prolectare. Modi deſtillationis uſitatiſſimi ſunt 1. ratione vaſorum: per Alembicum, per Retortam, ac per Veſicam, 2. ratione graduum caloris; per Balneum roris ſeu vaporis (℞) per balneum Maris (℔) per cinerem, per arenam, per ignem nudum.

Detonare, **verpüffen**. Detonari dicitur, quod cum flagratione & ſtrepitu calcinatur. Ut Crocus Metallorum.

Digerere i.e. blando calore fovere.

Diſſolvere i.e. accedente aliquo humore ſolvere Germ. **auffl**ö**ſen**. Sic ſolvuntur ſalia.

N. *Differt nonnullis diſſolutio à liquatione, quod hæc non niſi vi caloris fiat & plerunque ſine accedente humore, illa affuſum humorem ſemper requirat.*

Diſpenſare. Diſpenſari dicitur compoſitum, dum ſimplicia, quæ compoſitum ingrediuntur, ſeliguntur, & pro compoſito inde parando adaptantur.

Dulcorare, edulcorare. Dulcorari dicuntur 1. calcinata ſale gravida, dum ▽ (ut plurimum calidâ) abluuntur, qua ablutione ſal inibi contentum aquæ immiſcetur, 2. Dicuntur dulcorari Potiones addito ſacharo, vel ſyrupo convenienti.

E.

Electuariſare, i.e. Electuarium facere.

Evaporare, i.e. liquorem calori exponere, ut exhalet humiditas.

Exaltare, i.e. Rei potentiam alterando augere. Vid. fermentare.

Exacinare, i.e. acinos eximere.

Excorticare, i. e. cortices detrahere.

Exhalare, idem quod evaporare.

Exprimere, i.e. premendo vel preſſura elicere, ſive id ſola manu fiat, ut decocta exprimi ſolent, ſive certo inſtrumento quod prælum dicunt.

Extrahere, i.e. beneficio debiti liquoris (quem menſtruum vocant) proportionaliter affuſi, præcipuam rei elicere partem. Vid. l. 2. c. 57.

N. *Extrahere ſ. a. i.e. Extractionem novis affuſis menſtruis reiterare, idque toties quoties menſtruum adhuc impregnari ſentitur.*

F.

Fermentare **vergöhren**. Fermentari res propriè dicitur, quando evidenter in ſe reſolvitur, rareſcit, maturatur.

N. *Ratio Fermentationis hæc eſt: Contraria fermentabilia confuſa, i.e. nondũ ſub unum dominium ac poteſtatẽ, mixtionemque exactam redacta, ſi aliquatenus vi caloris externi reſoluta fuerint, vi potentioris facultatis alterantur, atq; inde in certam aliquam temperiem, naturamque ſpirituoſiorem evehuntur & exaltantur.*

Fil-

Filtrare. Filtratio fit beneficio vel chartæ bibulæ, vel panni lanei. Ex Charta fit pyramis, quæ tritorio inditur ne concidat. Hinc liquor pyramidi infunditur, ut paulatim per chartam in suppositum vasculum defluat.

Per pannum filtratio fit vel colando, de quo qaulo ante, vel separando liquorem à pulveribus suis subsidentibus. Ad hoc duo itidem requiruntur vascula, alterum ex quo, alterum in quod liquor filtratur. Prius quod filtrandum continet, inclinatur ad latus, eique imponitur frustulum panni ut limbus alter extra vas dependeat: posterius *supponitur, ut liquorem per* panniculum paulatim *defluentem* suscipiat. Similem modum infra docemus oleum ab aquis separandi.

Fixare, i.e. quod volatile est fixum reddere. Fit vel per se scil. iteratis destillationibus, & sublimationibus, vel addita alia aliqua re, cujus vi fixatio perficitur.

Fumare, i. e. per fumum Mercurii vel Saturni calcinare, solorumque est metallorum.

N. *Nimirum Mercurius vasi calcinatorio orificii anguſti inditus apponitur igni nudo, ut fumus exhalet. Orificio imponitur Metallum calcinandum laminatum, ut fumo Mercurii transeunte friabile reddatur.*

Fundere idem in Chymia est quod liquare seu ad ignem liquefacere: proprieque de salibus ac Metallis dicitur.

G.

Granulare, i.e. in grana reducere.

I.

Imbibere, i.e. rem humiditate per vices potare, seu liquore rem humectare.

Impastare, i e. miscere ut fiat instar pastæ seu massæ.

Impregnare, idem ferè est quod imbibere.

Inaurare, i.e. foliis auri obducere. Inaurari autem etsi de aliis quoque medicamentorum formis dici possit; E.g. de Martio pane, & sim. Tamen potissimum de pilulis dicitur, quæ in *Scatula* (rotunda) clausa adjecto folio auri, *circumagitantur*, donec auro illo obducantur. Germ. **vergülden.**

Incerare, idem est quod imbibere.

Incidere. Inciduntur herbæ forcipe: duriora, ut ligna, radices duriores, cortices; cultro.

Incinerare, i. e. comburere ac in cinerem redigere.

Infundere, i. e. materiam liquori immergere.

Insolare, i.e. macerare vel ☉*lis*, vel alio calore tepido.

Interpassare Interpassari dicitur de sacculis seu fomentis siccis, idemque est quod intersuere, ne materia inclusa conglomeretur, cujus rei gratia quoque gossypio pulveres suscipi solent.

L.

Lavigare, i.e. super porphyretico

lapide in tenuissimum pulverem (Alcohol) redigere.

Lavare, i.e. liquore (aquâ) abluere, ut res purgetur ab immunditie. Lotione autem opus habent tàm ex mineralibus, quam ex vegetabilibus & animalibus nonnulla. Ut patebit. l. 2.

N. *Instituitur nonnunquam lotio, ut res imbuatur qualitate aliqua.*

Limare, i.e. lima in scobem redigere, quam limaturam dicunt.

Liquare, i.e. vi caloris fluidum facere, Germ. **fliessend machen / schmeltzen.** Competit Metallis, salibus, pinguedinibus, & sim. interdum tamen idem est quod per deliquium dissolvere.

N. *Quomodo differat à dissolutione. Vide supra.*

M.

Macerare idem est quod digerere.

Malaxare, Malaxari dicuntur Emplastra dum in massam subiguntur, sive id manu fiat, sive pilâ vel simili instrumento.

P.

Præcipitare. Præcipitari dicitur, quod in liquore solutum, incrassatumque ad fundum secedit.

N. *Nonnullis denotat totum actum calcinationis per liquores corrosivos, sive calx per se subsideat, sive exhalatione humiditatis, sive instillatione alicujus rei repercutientis. Vid. Beguinum.*

Præparare pharmacopæis est rem minutissimè lævigare ac aqua aliqua cordiali imbuere. Vid. l. 2.

N. *Dicitur itidem de radicibus nonnullis, &c. quæ in aceto macerata exsiccantur, E.g. Rad. Art.*

Pulverisare, pulverare i.e. in pulverem redigere, sive terendo, sive lævigando id fiat.

Purificare, i.e. à sordibus seu inquinamentis (crassioribus) separare: fitque lavando, clarificando, filtrando, digerendo. Vide clarificare.

Putrefacere idem est, quod digerere.

R.

Radere, **schaben**/ fit instrumento aliquo acuto, E.g. cultello, vitro, lima, & sim. quo res rasioni subjecta in rasuram redigitur.

Rectificare, i.e. denuo blando calore destillare, ut pars magis spirituosa ac volatilis eliciatur, relicto phlegmate seu parte aquosâ in fundo. Sic rectificantur aquæ stillatitiæ, spiritus.

Refinare, idem est quod depurare, competitq; potissimum sacharo. Vid. l. 4. class. 4.

Reverberare, i.e. rem aliquam vi flammæ cremare, quæ infra ac supra illam ambiat.

Rotulare, i.e. Rotulas conficere. Vid. l. 2. c. 69.

S.

Salificare, i.e. Sal conficere.

Secare idem est quod incidere.

Separare, i.e. res heterogeneas mixtas & confusas segregare. Usitatissimũ autem est separare oleum ab aqua, quod fit 1. per *Tritorium* anguśti orificii

ficii in fundo, quod orificium aqueo liquori utpote graviori primumque defluenti aperitur, postmodumque obturatur, oleumque restans sigillatim colligitur. 2. Per *gossypium* seu lanam. Nimirum repletur vitrum angusti orificii, aqua & oleo confusis, ad summum usque, siniturque, ut oleum supernatet. Hinc apponitur vitrum humilius, gossypiumque seu lana utrique imponitur, ut uno termino oleum tangat, altero in vas appositum dependeat. Sic delabitur oleum per gossypium, in appositum vasculum humilius. 3. Per *chartam bibulam*. Nimirum *transit aqua* restatque oleum.

Sigillare hermeticè, i.e. vitrum fusione claudere.

Stratificare, S.S.S. (i.e. Stratum super stratum) facere idem est ac Metallum laminatum & pulveres stratificando, alternatim struere. Nimirum primo sternendum est stratum pulveris, hinc imponenda lamina metallica, iterum pulvis & sic deinceps, donec pulvis stratum claudat.

N. I. *Nonnunquam loco laminæ pulvis Metallicus sumitur.*

N. II. *Beguino stratificationis vox totum calcinationis actum comprehendit, quo lamina stratificata in igne friabilis redditur, quod & cementare dicũt.*

Sublimare, i.e. rem volatilem siccam in sublime elevare, ut seorsim haberi possit. Res illa elevata vel sublimati nomine effertur, vel florum nomen adsciscit.

T.

Tabulare, i.e. Tabulas vel morsulos conficere. Vid. l. 2. c. 69.

Terere, Conterere, i.e. pila contundere.

Torrere, i.e. *in* patella vel sartagine ferrea igni exposita medicamenta cõtinuò agitare, ut humiditas absumatur. Sic fit Rhabarbarum tostum.

Trochiscare, i.e. Trochiscos facere.

V.

Vitrificare, i.e. in pitrum redigere. Vid. Vitrum ♂ ij. l. 3.

Volatilisare, i.e. Volatile reddere.

CAP. XV.

De Principiis Chymicis.

CIrcumstantiæ præparationis itidem, ut in nativis productionibus sunt *Principia chymica, causa Efficiens, Materia, Tempus, Locus.*

Principia chymica voco, in quæ res naturalis *arte chymica resolvitur*, tanquam in simplicissima. (artificialia.) Suntque *Oleum, Spiritus, Sal, Phlegma* & *Caput mortuum*, &c. quorum descriptiones aliunde petere licet.

N. *Nihil tritius est apud chymicos quam sua asserere principia*, ☿, ☿, ☽, *quibus alii addunt* ☉ *ac phlegma*; *Illa cherionia appellant*, i.e. *facultatibus effi-*

cacioribus ac insignioribus prædita; hæc relollacea, i.e. qualitatibus insignibus destituta. Verum enimvero ubi in rem exactiùs inquiritur, quid statuendum sit, nihil solidi fere invenitur. Quod enim nonnulli id, quod oleosum est, sulphuris titulo nominant; quod vaporosum, mercurii; quod concretione, salis; id sagacioribus minimè satisfacit. Nam sciunt, dari & sulphureum quod nequàquam oleosum, ut ▽ vitæ, & sim. Similiter dari norunt & vaporosum, quod tamen à ☿rio distinctum, ut phlegma in stillatitiis: quinimò quamplurima dantur, quæ parte oleosa prorsus destituuntur, nũ ergo & ♆e? Nec minorũ difficultatũ sunt, q̃ declarandi gratia adducuntur exempla, desumpta à ligno combustili, à vegetabilium anatomiâ. Videlicet in primo exẽplo ♆ repræsentari volunt butyro; ☿m sero; Sal. Caseo. In secundo, ♆ vocant, id quod flagrat, mercurium quod fumat, Sal quod in cinere remanet. In anatomia vegetabilium manifestari ajunt, oleum i.e. ♆, aquam, i.e. ☿m, & cinerem sale gravidum. Verum, quis nescit? sero plus salis inesse, quam ipsimet caseo: fuliginem, (quæ fumus congelatus) & oleũ, & sal, & aquam spirituosam in se continere: E vegetabilibus esse, quæ ne guttam olei exhibeant. Relinquuntur itaq; intricatæ adhuc difficultates, è quibus ut nos extricemus, hanc nostram opinionem cordatis submittimus censendam. Materia præexistens rerum nativarum, sive semen velis sive nutrimentum, est humidum quoddam spirituosum. Humidum intellige non humorem meracum, sed coagulabilem, adeoq; partium terrestriũ participem. Confer Gen. 1. En habes Spiritum, ignis ac sulphuris nomine, ob naturam qua ignem amulatur, nonnullis dictum, aliis formale principium: habes Aquam, habes Terram. Hæc tria in primordio rei informiter confusa quidẽ existunt, verum deinceps vi spiritus paulatim elaborantur, exaltantur, incrassantur, adeoq; ex parte viscosam induunt consistentiam, salinâ naturâ gravidam, ex parte quoque in naturam secernuntur liquidam & aridam, qualitatibus materialibus solùm præditam. Salina illa natura, una cum portiuncula pottori viscosæ illius materiæ exaltatur subinde ulterius, spiritualisaturque, i.e. spiritualem maturioremq; paulatim induit naturam, viribus naturæ rei correspondentibus, efficacem, idq; substantiâ prout natura ordinat diversa; spirituosa scil. oleosáve, & sim. Ex phlegma, terram mortuam, tartarum, sal & ex his spiritum vel oleum, aut aliquid his analogum. Si itaq; liquidum spirituositate destitutum appellare libuerit mercurium, econtra spiritum vel oleum sulphur; modo de re constet, de nominibus nemini bellum indicam. Et hæc mea est de principiis Hermeticis opinio, ad cujus assertionem etsi adducere queam, quomodo sal in spiritualem naturam evehatur, Spiritus è contra in salinam naturam figatur, (e.g. in fervescentia & accescentia liquorum spirituosorum) attamen compendii studio iis supersedeo.

CAP.

CAP. XVI.

De causa Efficiente seu præparante interna.

CAusa Efficiens præparationum itidem *interna* & *externa* dari potest, præcipuè tamen in his externa considerandæ venit.

Interna est materiæ vel *aptitudo*, vel & *facultas* simul operativa.

Aptitudo est dispositio, qua materia habilis est ad sustinendam elaborationem suscipiendamve formulam medicamenti, quæ intenditur.

Facultas est internum aliquod agens, quo nonnullæ præparationes opus habent, ut perficiantur.

N. *In præparationibus officinalibus aliæ sunt meræ artificiales, ut pulverisatio, confectio, &c. aliæ cum naturalibus conjunctæ; ut fermentatio, crystallisatio, & sim. Illæ non nisi aptitudinem requirunt; hæ insuper internum agens. Aptitudo illa nisi materiã præparationi subjectã comitetur, incassum præparationi res subjicitur. Modi autem præparationum ut varii sunt, ita variæ quoq; dictæ aptitudines: Singuli nimirum modi singulas præsupponunt aptitudines: crystallisato scil. sal crystallisabile, fermentatio materiã fermentabilẽ, destillatio, materiam humore exhalabili prægnantem, &c.*

CAPUT XVII.

De Qualitatibus Elementalibus & præcipue de calore.

EFficiens præparationum *externa primaria* est *Pharmacopœus* arte præparandi instructus, de quo nihil inpræsentiarum nisi quod industrium diligentem & patientem eum esse oporteat.

Secundariæ sunt tum requisitæ qualitates, tum instrumenta.

Qualitates hic uti in productione nativa considerantur, *Elementales, salinæ* & *proprietates* peculiares. Verùm cum ultimæ hæ origine eædem sint, quæ supra, de descriptione illarum hic excusamur.

Inter qualitates elementales communissimus est *calor*, hinc *humiditas*, tandem *siccitas* & *frigiditas*.

Calor facit ad calcinationem, confectionem, destillationem, digestionem, evaporationem, fermentationẽ, reverberationem, sublimationem: humiditas ad dissolutionem, extractionem: frigiditas ad candisationem, crystallisationem: siccitas ad exiccationem, trochiscationem, &c.

E qualitatibus dictis quia solus calor præ reliquis artis directorio subjicitur, eum solum hic descripsisse sufficit.

Distin-

Distinguitur calor vel ratione *causarum*, quibus efficitur, vel ratione *modi adhibendi*, vel ratione *intensionis remissionisvé*.

Ratione *causarum* calor est
1. Solis,
2. Fimi putrescentis,
3. Ignis qui
- Lampadis,
- Carbonum,
- Flammeus, &c.

Ratione *modorum* quibus ignis adhibetur, calor vel est:

I. *Balnei Roris seu vaporis*, i.e. qui fit beneficio vaporum, ab aqua calescente elevatorum, ac Vasculum cum materia ambientium. ℞.

II. *Balnei Maris seu Mariæ*, i.e. qui fit mediante aqua calescente, cui Vasculum cum medicamento præparando impositum est. Hic mitis communiter censetur ac gradus primi.

III. *Cineris*, qui fit calescentia cinerum, fortiorque intelligitur, quam præcedens, estque gradus secundi.

IV. *Arenæ*; Fit mediante arena, notatque communiter adhuc fortiorem ac gradum tertium.

V. *Ignis nudi*; Fit sine interveniẽte medio, accensis prunis vel lignis flagrantibus. Huc pertinent.

VI. *Circularis*. Fit igne carbonum vas ambientium.

VII. *Reverberatorius*, quando flamma materiam undique ambit & lambit.

VIII *Suppressionis*, quando infra ac supra ignis adhibetur.

Ratione *intensionis vel remissionis* Calor est vel
Gradus I. Mitis ac blandus.
II. Acrior ac intensior.
III. Fortior ac vehementior.
IV. Fortissimus.

N.I. *Gradus 1, mensuratur communiter* ℞. 2. *Calore cinerum*. 3. *Arenæ*. 4. *Igne nudo, non quod necessarium simpliciter sit gradus singulos, non nisi dictis modis administrare, quippe uno eodemq; modo plures gradus peragi possunt. E.g.* ℞ *gradus 1. & 2. Cineribus & arena, gradus 1 2. & 3. igne nudo gradus omnes: sed (ut dictum supra) per calorem* ℞ *intelligendus est, calor in gradu 1. i.e. mitis ac blandus; per calorem cinerum gradus 2. i.e. acrior ac intensior, &c.*

N.II. *Singuli gradus magnam obtinent latitudinem, quam communiter principio, medio ac fine cujuslibet gradus circumscribunt. Verum enimvero, cui volupe fuerit plurimas caloris differentias in singulis gradibus distinguere, certo instrumento id assequi poterit, facto ad imitationem instrumenti, quo aëris calor intensior ac remissior notari à nonnullis solet; perpetuum mobile vulgò vocant, s. uranoscopium.*

N.III *Moderamen ignis fit afflatu aëris, quem moderatur attractio per ostiola & præcipuè exspiratio per spiracula. Hinc, quanto copiosior afflatus & exspira-*

spiratio permittitur, tanto fortior evadit ignis ac calor, &c. His itaq; delibatis, adhibendus est gradus caloris præparationi conveniens. Intensiore enim calore, uti medicamentum comburendo corrumpitur, ita remissiore minus commodè tractatur. Præstat tamen in defectu caloris peccare, quam in excessu: illud quippe diuturniore igne resarciri potest, hoc neutiquam.

CAP. XVIII.

De facultatibus fortioribus sive salinis.

NOn parum utilitatis præparationibus conferunt facultates fortiores, quas salinas vocare libet, videlicet vis *acida, amara, dulcis, stiptica, corrosiva, & ejusmodi sexcenta*, quippe harum ope utimur in facilitandis fermentationibus, in peragendis corrosionibus, præcipitationibus. Quinimo earundem opera perficiuntur extractiones, digestiones & hujus generis operationes aliæ.

N. *Dicimus salinas 1. quia salis naturam referunt. 2. qu. a peculiari nomine adhuc destitutæ sunt. Etenim quòd à saporibus nomina ferè mutuent, mutuatitia illa sunt non genuina, idque sit partim similitudine operationis, qua dictæ facultates materiæ præparandæ sese insinuant, eamque afficiunt, non secus ac sapores linguam, spiritusq; gustatiles: partim sit idem, quia sapores ferè comites habent.*

Facultatum harum ratione celebrantur, *salia, tartarum vini, feces vini & cerevisia, saccharum, fermentum panis, &c.*

Hûc pertinent & *menstrua* dicta, liquores scil. ob facultatem hanc apti rebus infusis sese insinuare, eas penetrare potioremque illarum partem elicere & imbibere; de quibus lib. 2.

Hujus itidem farinæ sunt aquæ *caustica & corrosivæ*, dictæ *aquæ fortes, regiæ*, & sim. utpote, quæ pollent vi & facultate metalla corrodendi, inque limpidum liquorem solvendi, idque non alia quam salina illa facultate.

Ejusdem quoque generis sunt *pulveres cementarii* uti & *Mercurius vivus*, quorum facultate eadem metalla redduntur friabilia.

Hûc pertinent quoque *aceta*, aliique liquores *minerales acidi*, quorum auxilio magisteria fiunt. Verum, quia de his lib. 2. suis locis plenius agitur, sufficit hæc saltem hîc tetigisse.

CAP. XIX.

De Instrumentis Pharmacopoëticis.

INstrumenta medicamentorũ præparationi inservientia varia sunt, differuntque non modo ratione *officii*, sed & *materiæ formæque*

inde dependentis diversitate.

Officii ratione alia medicamentorũ præparationi, alia asservationi inserviunt.

Materia respectu, fiunt alia ex *lapidibus* alia ex *terris, vitris, metallis, lignis, corio, linteo, panno,* &c.

Hinc Canon:

Instrumenta (maximè quibus immediatè res attingitur) quatenus variant diversitate materiæ, eatenus faciunt quoque diversimodè ad medicamenta aptiora ineptioraque constituenda. Ergo

I. *Vitrea* reliquis ferè omnibus soliditate atq; adeo convenientiâ præferuntur. Corrosioni quippe æquè resistunt ac penetrationi. Veruntamen quia nonnunquam minùs fortia sunt, quam ut præparationi sufficere queant, & reliquis uti cogimur.

II. *Terrea* succedunt vitreis magis minùs. Variant enim quàm maximè soliditate, raritate, durabilitate, & sim. unde aptiora vel ineptiora quoq; æstimantur. Eligenda itaque hæc pro re nata. Nostratibus probantur inprimis fictilia ex certa quadam terra Hassiæ, quam Walburgicam vocant, cui tamen, ni sit præstantior, minimè cedit terræ genus in vicinia Marpurgi fossa, ex qua urcei usus ibidem creberrimi, formari solent.

III. *Metallina*, solida quidem sunt, ut penetrationem non admittant, attamen quia medicamentis spirituosis, acidis, acribusve qualitates suas impertire apta nata sunt, in horum præparationibus, nisi peculiariter intentioni inserviant, evitantur.

IV. *Stannum* tamen in hoc reliquis præstat, unde quoque vesicas cupreas eo obducere solent, quo minus qualitate sua vitriolata, quæ inibi destillantur, spirituosa, inquinent. Sic inidonea quoque sunt instrumenta metallina, præparationibus Mercurii, & similibus.

Forma instrumentorum varia existit, prout illorum officium requirit, materiaque permittit. Nos usitatiora synopsi damus. Suntque

Agitaculum, **ein Agitacul**/ i. e. **ein Rührpistill.**
Ahenum, **Kessel.**
Alembicus, **Alembic.**
Ampulla, **Krug.**
Arcula, **Lädlein.**
Capsula, **gedrehete Büchse**/ **darin man die Gläser verwahret.**
Catillus, **Rost.**
Catinus, **Capell.**
Circulatorium, **circulier-Glaß.**
Hujus species sunt Pelicanus, & sim.
Cochleare, **Löffel.**
Colatorium, colus, **ein Seihtuch.**
Concha, **Glasschale.**
Cornuta, Retorta, Matratium, **Retort.**
Cribrum, **Sieb.**
Crucibulum, **Schmeltztiegel**/ **Goldschmiedstiegel.**
Cucurbita, **Kolbe.**
Diploma, i. e. **MB.**

Exci-

Excipulum, Vorlag/Recipient.
Fictile, Hafen.
Filtrum idem quod colus.
Forceps, Zange.
Infundibulum, Einguß.
Lagena, Flasche/Krug.
Lebes, Tiegel.
Lima, Feile.
Malleus, Hammer.
Manica Hippocratis, spitziger Beutel.
Matratium, idem quòd Retorta,
Mortarium, Mörsel.
Olla, ollula, Hafen/Häfelein.
Phiola, Phiol.
Pila, pistillum, Stösser.
Porphyrites, Reibstein.
Prælum, Preß.
Pyramis, Eingieß/ Gießpuckel.
Pyxis, Büchse.
Receptaculum, Recipient/ Vorlag.
Retorta, Retort.
Rudicula, Rührsteck.
Rutabulum, Rührhacke.
Sacculus, Sack/Beutel.
Scatula, Schachtel.
Separatorium, Scheidetrechter.
Setaceum, Haarensieb.
Spatula, Sparel.
Tabula, Brett/Tabulierbrett.
Tegula, Müffel.
Torcular, i.e. prælum, Preß.
Tritorium, Trechter.
Vitrum, Glaß.
Urceus, urceolus, Krug/ Krüglein.

CAP. XX.

De Fornaeibus.

AD pharmacopoëtica instrumenta pertinent quoque *Fornaces.*

Fornaces seu furni sunt instrumenta operationibus quæ △e peraguntur, destinata, ut inibi calor coerceri gubernarique commodè possit. Suntque furni pro diversitate officiorum, formarumque, nominibus quoque diversis insigniti. Nimirum est *probatorius, reverberatorius, destillatorius, anemius* seu *ventosus* &c. Præ reliquis tamen maximè famosæ sunt *Fornax acide* ut appellant, sive piger Henricus (fauler Heinz.) Item Athanor Henrici Conradi, quarum constructiones, aliàs satis innotuerunt. His non sine causa accenseri poterunt, fornacum duo genera, quarum *alterâ* Londini apud ingeniosissimum illum *Cornel. Drebbelium* (jam ὁ ἀγίους) videre contigit, adeo ingeniosè coagmentatam, ut pro diversitate ac intensione caloris, sponte aperiretur recludereturque; artificio, me hercle sagacissimo, cujus favore calor unius ejusdemque tenoris continuò conservari exactissimè poterat. Hujus fornacis constructio, hoc fundamen-

to nitebatur. Vitrum adhibitum fuit, adimpletum aliquota parte cujusdam certæ materiæ, quæ apta fuit gradibus caloris intensioris attenuari ac ampliari, remissioris econtra condensari ac contrahi. Hæc itaque materia dum intensiore caloris gradu attenuaretur, ampliabatur aliquantulum, elevabatque simul in altum bacillum, & hoc mediante in altum tollebat simul operculum, quod ostiolo fornacis interno superadditum fuit, ut calorem à prunis substratis ascendentem moderaretur.

Altera fornax quam diximus destillatoria est, spiritibus mineralibus dicata. Nimirum hi sine Retorta, solius illius fornacis beneficio eliciuntur. R. minerale, quod spiritum halare aptum est, injicitur per vices super prunas per ostiolum fornacis, statim ab injectione occludēdum. Hinc fumus seu vapor vi ignis nudi elevatur, qui in rostris longis firmiter fornacis summitati, (ut rostrum capitello inseritur) infixis, diutina mora ac frigiditate itineris condensatur in liquorem, inque appositum receptaculum delabitur. Apta sanè fornax spiritui ♃is præparando, nec non & spiritui ☽i. Reliquis autem, cum sine admixtione alieni mineralis vix perfici queant, non adeo commoda; *compositi enim potius quam simplices spiritus* inde resultant.

CAP. XXI.

De Materia Præparatorum.

MAteria præparandis medicamentis ipsæmet *res naturales* quæcunque existunt, sive nativæ adhuc sint, sive artificis manu jam antea elaboratæ; imò ipsamet *medicamenta*, strictè sic dicta, aliorum medicamentorum materia suppetunt, adeoq; materierū series coincidit cum rebus medicamētalibus supra recensitis.

N. *Materia medicamentorum æquè latè patet ac ipsa Natura, resq; naturales quascunq; comprehendit ab universali illa materia ad res particulares descendendo, adeo ut, ipsa natura universalis seu si mavis, universale illud Naturæ subjectum inspissatum scil. adhuc tamen in sua universalitate constitutum, industriam medici manum non aversetur. Verum nos particularibus contenti, Universalis illius competitores, ad authores remittimus, qui peculiaribus tractatibus modum docuerunt, Universale illud subjectum acquirendi, elaborandi, atq; in naturam universalis medicamēti beneficio seminis solaris transplantandi, inter quos videtur præcipuus Hermes Trismegistus in sua Tabula smaragdina, & hujus velut interpres Lullius in Testamento, quibus ex Neotericis præcipuè Dionysius Zacharius Gallus, Sendivogius, Comes Trevisanus & similes subjungi possunt.*

CAP.

CAPUT XXII.

De Tempore & Loco.

TEmpus in præparationibus conveniens eligere, non minus ac in nativarum productione, momenti est non parvi.

Convenientia hæc temporis spectanda itidem, tum in *qualitatibus manifestioribus*, tum *in occultioribus influentiis*.

Qualitatum manifestiorum ergo id temporis eligendum quo vigent, quæ ad præparationem quoquo modo faciunt. Sic eligendum tempus moderatè calido-humidum; ad resolutionem, attenuationem, fermentationē, digestionem: frigidum; ad condensationem, coagulationem: humidū; ad liquationem, humectationem, destillationem: siccum; ad exiccationē.

N. *Hinc monet Crollius liquationi tēpus eligere, quo per antiperistasin locus liquationis subterraneus humidior fuerit, idq; determinat Iunium, Iulium, Augustum. Sic inservit tempus pluviosum præparationi spiritus ♃is per camp. tempus serenum seu frigidum & siccum convenit trochiscationi agarici, quippe trochiscos reddit candidos, quos tempus contrarium pallidos exhibet. Cerevisiæ fermentationem tempus moderatè calidum promovet, frigidum impedit, &c.*

Occultiorum influentiarum ratione præparatio peragenda vel saltem incipienda est 1. & inprimis, cum luminare (☉ aut ☾) familiare videlicet seu amicum planetæ rei scil. præparandæ sympathico (vide c. 8.) fuerit in fortitudinibus vel dicti planetæ sympathici vel propriis.

N. *Luna præcipuè hic spectanda.*

2. Cum Planeta rei præparandæ familiaris fuerit in fortitudinibus.

E.g. Quicunque in Saturno feliciter laborare satagit, eo tempore laborem inchoet, quo ☾ (Saturno amica) fuerit in fortitudinibus Saturni vel quo Saturnus ipse in propriis fortitudinibus constituatur. Et hinc tabulam suam transmutationum metallicarum compilavit Paracelsus lib. 4. Archidox. magic.

De Loco.

Locus præparationis, quem Laboratorium dicimus, itidem conveniens eligendus est, calidus, humidus, siccus, perspirabilis, non perspirabilis, &c. prout res exegerit.

CAPUT XXIII.

De Collectione nativorum ac primum de tempore secundum ætatem & turgescentiam rerum.

COllectio rerum nativarum est, quâ è sua productione sumuntur, i.e. qua mineralia è suis mineris fodinisque eruuntur; Vegetabilia eradi-

cantur, decerpuntur, &c. Animalia perimuntur.

N. *Non parum discriminis collectio nativis infert, prout scil. illa decenter vel indecenter peracta fuerit.*

Res colligendæ sunt solæ nativæ: In præparatis enim à cura hac excusamur, nisi forte volupe sit laboriosarum ac diuturnarum operationum finem observare, eamque simili ratione, quam de nativis habemus, metiri.

Circumstantiæ collectionis præcipuæ sunt colligendi *Tempus* ac *Modus*.

Tempus convenientius nativa colligendi colligitur tum à rei colligendæ *aptitudine*, tum à constitutione *macrocosmica* aptitudinem inferente.

N. *Finem duplicem collectio respicit, videlicet asservationem & usurpationẽ. Prioris gratia res colligenda est eo temporis fluxu, quo vigent qualitates facientes ad durabilitatem, ut sunt siccitas & caliditas, vel & moderata frigiditas, & sim. Posterioris ratione, colligi vult dum qualitates vigent, medicationi* aptiores.

Rei colligendæ *aptitudo* ab optimo suo statu dependet, sive is trutinetur *ætate*, sive *periodica turgescentia*. E.g. animalium nonnullorum. Utraque hęc siquidem tempus statum fere obtinuit secundum 12. menses mensurabile, mẽsis is collectionis statuitur genuinus, in quem ætas illa, turgescentiave vigorosa inciderit.

Ætas collectioni convenientissima censetur ætas *consistentiæ* seu maturitatis, cui succedit ætas ac *crescentiæ*, præcipuè si consistentiæ appropinquat. Verum enimverò non rarò spectanda quoque est rei substantia, & inde dependens aptitudo elaborandi.

Sic *è mineralibus*, optima quidem sunt metalla, quæ maturuerunt, verùm tractabiliora, i.e. præparationi aptiora habentur, quæ minùs matura.

E Vegetabilibus colligendi sunt *flores* cum expliciti pulchritudine sua luxuriant, nec tamen marescunt, de quibus peculiariter lib. 4.

N. *Excipe paucas, quæ in gemmis colligi volunt, ut sunt Rosæ, & sim.*

2. *Herbæ seu folia*; cum odore, colore, sapore, cacumineq; superbiunt, & floreścentiæ appropinquant.

N. *Herbæ ut plurimum cum floribus asservantur, colligendæ itaq; hæ erunt, quando floribus triumphant: ut Calamentha, centaurium, chamædrys, chamæpitys, daucus, fumaria, majorana, origanum, polium, pulegium, serpillum, thymus, &c.*

3. *Semina*, cum matura bene sint, siccarique ceperint, nec tamen exciderint.

4. *Fructus*, ad medicinam cum bene maturuerunt, ad asservationem antequam omnino matureścant, ut neque omnino acerbi sint neque ad justam maturitatem pervenerint. Baptist. Port. in Mag.

5. *Radicum* variat collectio. Quædam

dam quovis anni tempore excepta hyeme effodi possunt, ut radix acetosæ, althææ, angelicę, apii, asari, buglossæ, cyclaminis, dracunculi, cichor. &c. quas tamen præstat vere colligere.

Aliæ colliguntur antequam in stolones abierint scilicet circiter finem Martii, ut rad. acori. agrimon. alth. anon. aristoloch. ari. asparag. betonic. bistort. bryon. carlin. caryophyllat. cētaur. chelidon. utr. Cyper. dictamn. alb. ellebor. nigr. enul. eryng. esul. farfar. filipend. filic. fœnic. gentian. gramin. hyoscyam. imperator. Ireos, lilii, mandrag. mei, nymph. orchid. pentaphyll. petasit. petrosel. maced. pimpinell. pæon. polypod. raphan. sylv. rubi, rusc. saxifrag. sigill. Salomonis, scrophular. symphyt. valerian. vincetoxic.

N. *Sunt qui præstare volunt, radices cunctas autumno colligere, ubi folia deciderint, vires que in radices receßerint: alii veris initio, priusquam in caulem ac folia eruperint: alii ubi planta in vigore ac maturitate fuerit, quippe ut integra planta ita & radicem cum maturitate vigorari censent, cui consentire videtur Dioscorides ubi radices colligere docet incipiente foliorum defluvio. Verùm præstat intueri raditum naturam, & ex hac colligendi tempus metiri. Sunt nimirum quæ maturitate lignosam adsciscunt substantiam, has præstat antequam maturuerint eradicare: sunt econtra quæ citra mutationem dictam adolescunt, eas etiam effodere licet, postquam planta bene fuerit matura, foliaque inceperint defluere.*

Animalium vigor ratione ætatis, est cum ad virilitatem seu consistentiam pervenerint: sunt tamen rariora quæ puerili ætate in usum veniunt, de quibus singulis lib. 5.

Animalia, quæ periodicam turgescentiam patiuntur eo ipso turgescentiæ tempore vigere censentur. E.g. Cervus vigoris ratione convenientius perimitur circiter Ægidii festum, utpote quo turgescit. Idem circiter tempus, videlicet, quod includitur duobus festis Mariæ sacris, colligi solent ova, per hyemem totam asservari apta.

CAPUT XXIV.

De colligendi tempore secundum constitutionem cæli universaliorem.

Macrocosmica constitutio rerum nativarum colligendarum spectatur, partim qualitatibus *universalioribus* seu manifestioribus, partim *influentiis stellarum specialioribus seu occultioribus.*

N. *Qualitates generaliores spectant potissimum rei durabilitatem: influentiæ specialiores potissimum vires concernūt. Adde & hoc, quod prius illud tempus universalius seu communius sit, plurimaq;*

sub-

sublunaria, ne dicam cuncta, concernat. Posterius; particularius seu specialius, respiciensque solas res familiares.

Tempus colligendi nativa, qualitatum universalium ratione, censetur aptius, moderatè *frigidum & siccum, serenumq;*, hinc tempus *balsamicum, lunæ decrescentis, matutinum, autumnale*, uti &, quod Planetarum situ, frigidum ac siccum arguitur.

N. Paracels. tr. 1. Philos. pag. (mihi) 309. *De diversitate temporum, mutationibusque virium (inde) crescentium, vel decrescentium philosophari, primum scire refert, tempera anni esse diversa & pro diversitate temporum vires quoq; rerum omnium augeri minuive, &c.* Et paulo post: *Hæc itaque cum sine contradictione vera sint, sequitur non semper bonum esse, argillam ac lutum fodere, lignum cædere, multo minus herbas colligere, fructus decerpere, radices eradicare, balsamos ac gummata deradere, cuncta hæc peragi fas est, tempore balsamico, certis mensibus, certo aspectu lunæ ac aliorum signorum, certaq; diei hora. Ut autem constet, quænam vera illa* balsamica tempora *sint, quibus vires integræ conservari possint, ut mumia à putrefactione, primo inter tempora anni præstat* autumnus *& præcipuè* September & October; luna decrescens *& inprimis* trini ultimi dies decrescentiæ; *tempus* matutinum, *quando lucescit. Etenim quemadmodum homo interdiu laborat, laborandoq; lassatur, debilaturq;, noctu autem post labores absolutos quieti somnoq; inhiat: ita quoq; omnia, radices scil. & herbæ, &c. Quippe cuncta humi nascentia operantur cum sole, quiescunt cum luna. Porro sicut homo post sufficientem somnum, sanus, fortis vigorosusq; exurgit: ita & fructus universi post noctem mediam (non ante nec interdiu,) Exemplum præbent fructus arborum: Poma si tempore decerpantur balsamico, durabiliora ac minus corruptibilia sunt secus ac aliàs: imò; singuli fructus decerpti post mediam noctem, vel saltem ante solis ortum maximè durabiles existunt. Similiter sese res habet, si id (collectio) fiat in signis terrenis ♉, ♍, ♑, ac luna decrescente ut dictum. Nam hisce temporibus non luxuriat superflua humiditas nascentium, quæ corruptionis origo, virium q; prostratio. Et hæc experiuntur quoq; rustici sine errore.*

Ut autem vera hæc esse experiaris, fac periculum: Nimirum decide ligni frustulum de arbore terræ adhuc infixa, tempore balsamico uti dictum. Cæde itidem de eadem arbore ligni frustum, ejusdem cum priori magnitudinis, tempore scil. contrario (videlicet in signo aliquo aëreo, humido (♊, ♎, aut ♒,) vel Luna crescente novelave, interdiu, post meridiem, aut sub crepusculum vespertinum, utroq; ponderato videbis frustum illud balsamico tempore decisum, multo levius esse minusq; humiditatis obtinere, quam alterum.

Eadem ratio est omnis generis lignorum. Etenim lignum quodvis tempore dicto

dicto in signis balsamicis cæsum, si adhibeatur ædificiis, vel rei alicui materiam præbeat, nec afficitur facilè teredine, nec putrescit, vermiculaturve facile, sed durabile quam diutissimè est.

Idem sentiendum de luto, argillâ, terrâque effodienda: quippe lutum, terraq; tempore balsamico fossa, optima est, quæ in igne perduret, imo cuncta instrumenta, crucibula fictiliave, ex hac terra confecta longævæ in igne sunt durationis. Idem de aliis quamplurimis sentiendum, quamvis mētio specialis nulla facta fuerit. Hæc Paracelsus, quæ digna judicaviut latino idiomate translata huc insererentur ; non obstante quod rythmi vulgares contrariantur.

Lunæ cremento tua carpere poma memento,
Hæc cum decrescit, quod carpseris omne putrescit.

Testantur & rustici, quod fimus si transferatur in agros tempore novilunii, mutetur facile in vermiculos, s. cochleas, qui arrodunt radices.

CAPUT XXV.

De Colligendi tempore secundum influentias particulares.

TEmpus colligendi nativa *influentiarum siderearum* ratione censetur aptius, quo Planeta rei colligendæ familiaris in suis fuerit *fortitudinibus*, idque tanto convenientius judicatur, quanto plures fortitudines Planeta idem obtinuerit.

N.I. *Plurimi non sine causa præferunt* luminare *planetæ familiari* amicum *& præcipue* Lunam, *utpote quæ nō modo terris finitima, sed & receptaculū sit omnium cœlestium influxuum. Ipsa scil. ceu uxor omnium stellarum fœcundissima, solis cæterorumque planetarum & stellarum radios & influxus dicitur suscipere, eosque quasi fœtum inferiori mundo edere. Et hinc præ cæteris illam observari volunt.*

N.II. *Alii procedunt paulo secus, eliguntque tempus, quo sinum Zodiaci, familiare scil. membro humano, cui res colligenda adhiberi debet, fuerit forte, i. e. præsentiâ alterius luminaris fortificatum, (puta si virtus rei colligendæ intendi debeat.) Et hi colligunt Pæoniam cū* ♃. *signum capiti sympathicum Lunæ Solisvé præsentiâ forte fuerit.*

Habetur Planeta.

	Fortis & fortunatus.		Debilis & infortunatus.	
Essentialiter.	1 *In domo sua*	habereq; dicitur fortitudines.	1 *In domus oppositione vel in domo plane-*	5
	2 *In Exaltatione sua*		4 *In Exaltationis oppos.* (*te mali.*	4
	3 *In Triplicitate sua*		3 *In peregrinatione, i.e. cum nullâ digni-*	3
	4 *In Terminis suis*		2 *In terminis malorum.* (*tatè possederit.*	2
	5 *In Facie sua*		1	
	6 *In Hora sua*		1	
	7 *In Novena sua*		1	
	N. *His addunt nonnulli. In die sua*		1	
Accidentaliter.	8 *In domicilio cœli* 10. & 1. - -		5 *In domo* 12. - - - - 6	5
	7. 4, 11. - -		1 - - 8. - - - -	4
	2, 5. - - -		3 - - 6. - - - -	3
	9. - - -		2	
	3. - - -		1	
	9 *In gaudio.* - - - - - - -		1	
	10 *In cursu seu motu veloci* - - -		2 *In cursu tardo vel vacuo.* -	2
	directo - -		- - *retrogrado.* - -	4
	ascendente - -		3 - - *descendente.* - -	1
	11 *In signo ejusdem sexus* - - - -		2 *In signo diversi sexus.* - -	2
	i. e. cum planeta masculinus fuerit in signo masculino			
	12 *In gradu ejusdem sexus* - -		3 *In gradu diversi sexus.* - - -	3
	13 *In gradu lucido vel augmentante for-*		*In gradu tenebroso vel puteali.* -	
	14 *In aspectu* ♂ *cum bono.* (*tunam.*		1 *In aspectu* ♂ *cum malo, vel cum retrog.*	5
	♂ *cũ* ☉, *i.e. in corde* ☉*is,*		5 - - *combustionis cum sole.*	5
	✱ ☌ △. - - - -		1 - - ☌ - - - - -	3
	□ *cum bonis* - - -		3 - - □ *cum malis.* - -	3
	15 *In obsessione benorum* - - - -		2 *In obsessione malorum.* - - -	2
	16 *In apogeo* - - - - - - - -		1 *In hypogeo.* - - - - -	1
	17 *In ortu sibi debito, i.e. cum Planeta gau-*		2 *In ortu minus debito.* - - -	2
	dens esse orientalis solem sequitur			
	18 *In hamisphario correspondente* -		2 *In hamisphario disconveniente.*	2
	19 *In cap. draconis vel in hujus vicinia*		3 *In cauda draconis.* - - - -	3
	20 - - - - - - - - -		*In Eclipsi.* - - - -	3
	21 - - - - - - - - -		*In via combusta.* - - - -	3
	22 ☾ *lumine aucta* - - - - -		3 ☾ *lumine imminuta* - - -	3
	23 *In mansione bona* (*competit soli* ☾*e.*		*In mansione mala.* - - -	3

diriuntque habere debilitates.

N. Non opus est omnia semper pensitare, sed saltem principaliora videlicet, 1. Dignit. essentiales. 2. an in bono cœli loco, 3. an cursu sit directus vel velox. 4. an liber à combustione. 5. an in bono aspectu ♃ *vel* ♀*u. 6. an in suo hays f. gaudio. 7. an liber à radiis solaribus. Et denique quod inprimis observandum quamvis alii id negligant; cum quibus stellu fixis sit junctus intra distantiam* 5 *grad.*

1, 2, Te-

2. *Tabula Domuum atque Exaltationum Planetarum.*

	Boni					Mali	
Planetarum	☉	☾	♃	♀	☿	♂	♄
1. Domus	♌	♋	♐ ♓	♉ ♎	♊ ♑	♈ ♏	♑ ♒
2. Exaltatio	♈	♉	♋	♓	♍	♑	♎

E. g. Domus ☉ in ♌. Exaltatio ☾ æ est ♉.

Domus ♂ sunt ♈ & ♏. Exaltatio ♄ i est ♎.

N. 1. *Sunt ex antiquis qui solum certos gradus faciunt Exaltationis. E. g. Exaltationem Solis gr. 19. ♈. Lunæ gr. 3. ♉. Iovis gr. 15. ♋. Veneris gr. 27. ♓. Mercurii gr. 15. ♍. Martis gr. 28. ♑. Saturni gr. 21. ♎. Verum recentiores cum Ptolomæo integris signis Exaltationes determinant concedendo nihilominus, quod fortior Exaltatio fiat in gradibus supradictis.*

N. 2. *Humilitas seu casus Planetarum est in signo oppositio exaltationi. Detrimentum in signo oppositio domui.*

N. 3. *Planetæ qui domos habent duas, alteram sibi nocturnam, alteram diurnam faciunt. Sic domus diurna ♐ est ♃, ☿, ♎, ♀, ♑, ♂, ♏, ♄, ♒, nocturna domus cuique est reliqua.*

3. *Tabula Triplicitatum.*

nocte, die, communiter.

Ignea	♈	♌	♐	*Hujus triplicitatis dominatur,*	♃	☉	♄
Aërea	♎	♒	♊		☿	♄	♀
Aquea	♋	♏	♓		♂	♀	☾
Terrea	♑	♉	♍		☾	♀	♂

Sic ☉ peragrans ♈, dicitur esse in triplicitate sua.
Sic ♂ existens in ♓, statuitur in sua triplic. &c.

4. *Tabula Terminorum secundum Ptolomæum.*

♈	♃ 6	♀ 6	☿ 8	♂ 5	♄ 5
♉	♀ 8	☿ 6	♅ 8	♄ 5	♂ 3
♊	☿ 6	♅ 6	♀ 5	♃ 7	♄ 6
♋	♂ 7	♀ 6	☿ 6	♆ 7	♑ 4
♌	♃ 6	♀ 5	♄ 7	☿ 6	♃ 6
♍	☿ 7	☾ 10	♅ 4	♃ 7	♄ 2
♎	♄ 6	☿ 8	♅ 7	♀ 7	♂ 2
♏	♃ 7	♀ 4	☿ 8	♅ 5	♑ 6
♐	♃ 12	♀ 5	☿ 4	♄ 5	♂ 4
♑	☿ 7	♃ 7	♀ 8	♄ 4	♃ 4
♒	☿ 7	♀ 6	♃ 7	♃ 5	♑ 5
♓	☾ 12	♅ 4	☿ 3	♂ 9	♄ 2

Secundum Alkabitium.

♈	♃ 6	♀ 6	☿ 8	♃ 5	♑ 5
♉	♀ 8	♃ 3	☿ 6	♅ 8	♑ 5
♊	☿ 6	♄ 6	♅ 6	♀ 5	♂ 7
♋	♃ 6	♄ 4	♀ 6	☿ 6	♅ 7
♌	♅ 6	♃ 6	♀ 5	♄ 7	☿ 6
♍	☿ 7	♄ 2	☾ 10	♅ 4	♃ 7
♎	♄ 6	♃ 2	☿ 8	♆ 7	♀ 7
♏	♃ 7	♄ 6	♀ 4	☿ 8	♃ 5
♐	♅ 12	♃ 4	♀ 5	☿ 4	♄ 5
♑	☿ 7	♃ 4	♅ 7	♀ 8	♄ 4
♒	☿ 7	♑ 5	☾ 6	♅ 7	♃ 5
♓	♀ 12	♑ 2	♅ 4	☿ 3	♂ 9

Sic termini Jovis sunt sex gradus Arietis priores. Veneris sequentes sex scil. ad 12. Mercurii 8. sequentes scil. à 13. ad 20. &c.

N. 1.

N.1. *Sol & Luna terminos quidem non obtinent, sed similes fortitudines dicuntur habere in duabus Zodiaci medietatibus.* ☉ *à princi-pio* ♌ *ad finē usq;* ♄, (*dicitur medietas maxima.*) ☾ *à principio* ♒ *ad finem* ♉ *usque.*

N.2. *Vltimi gradus cujusq; signi sunt mali*

5. *Tabula facierum.*

♈	♂ 10	☉ 10	♀ 10
♉	☿ 10	☾ 10	♄ 10
♊	♃ 10	♂ 10	☉ 10
♋	♀ 10	☿ 10	☾ 10
♌	♄ 10	♃ 10	♂ 10
♍	☉ 10	♀ 10	☿ 10
♎	☾ 10	♄ 10	♃ 10
♏	♂ 10	☉ 10	♀ 10
♐	☿ 10	☾ 10	♄ 10
♑	♃ 10	♂ 10	☉ 10
♒	♀ 10	☿ 10	☾ 10
♓	♄ 10	♃ 10	♂ 10

Sic ♄ sibi vendicat Leonis gradus 10. priores. ♃ 10. sequentes scil. usque ad 20. ♂ sequentes ad 3. & sic consequenter per omnia signa.

Hinc si ♄ sit in 10. gradibus prioribus ☌ dicitur in facie sua esse.

6. *Tabula Horarum Planetariarum.*

Hora diurna	*H. nocturna*	*Diei* ♄	♃ⁱˢ	♂ⁱˢ	☉ⁱˢ	♀ⁱˢ	☿ⁱˢ	☾ⁱˢ
1 8	3 10	♄	♃	♂	☉	♀	☿	☾
2 9	4 11	♃	♂	☉	♀	☿	☾	♄
3 10	5 12	♂	☉	♀	☿	☾	♄	♃
4 11	6	☉	♀	☿	☾	♄	♃	♂
5 12	7	♀	☿	☾	♄	♃	♂	☉
6 1	8	☿	☾	♄	♃	♂	☉	♀
7 2	9	☾	♄	♃	♂	☉	♀	☿

Numerantur horæ planetarum diurnæ ab ortu solis ad occasum 12, totidemque nocturnæ ab occasu ad ortum adeoque hora diurna 1 & 8 diei Saturni consecratur Saturno 2 & 9 Iovi. Nimirum in superiori columna numerantur dies, in priori descendente horæ diurnæ, in altera descendente, horæ nocturnæ, quibus è regione correspondent planetæ illis horis hujus diei, in suprema columna, exhibiti, dominantes e.g. die ☉ hor. 4. diurna dominatur ☾, &c.

7. De Novenis.

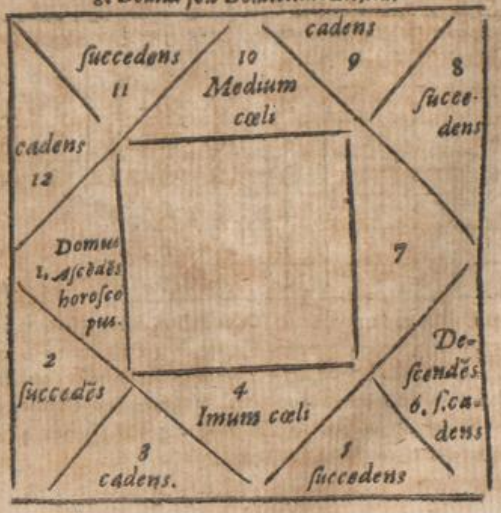
Sapientes Indi diviserunt quodlibet signum in partes 9. quas vocaverunt novenas; quas nonas partes; continet igitur quælibet novena seu nona pars gradus $3\frac{1}{3}$.

Tabula Novenarum.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
♈	♂	♀	☿	☾	☉	☿	♀	♂	♃
♉	♀	☿	☾	☉	☿	♀	♂	♃	♄
♊	☿	☾	☉	☿	♀	♂	♃	♄	♄
♋	☾	☉	☿	♀	♂	♃	♄	♄	♃
♌	☉	☿	♀	♂	♃	♄	♄	♃	♂
♍	☿	♀	♂	♃	♄	♄	♃	♂	♀
♎	♀	♂	♃	♄	♄	♃	♂	♀	☿
♏	♂	♃	♄	♄	♃	♂	♀	☿	☾
♐	♃	♄	♄	♃	♂	♀	☿	☾	☉
♑	♄	♄	♃	♂	♀	☿	☾	☉	☿
♒	♄	♃	♂	♀	☿	☾	☉	☿	♀
♓	♃	♂	♀	☿	☾	☉	☿	♀	♂

Sic ♀ existens in ♎ novena prima (i.e. in gradu 1.2.3. & quarti gradus minut. 30. ♀ dicitur in sua novena esse.

8. Domus seu Domicilia cœlestia.

Domus

Domuum harum erectionem aliunde & præcipuè ex Ephemeridibus addiscere oportet.

9. Gaudere dicuntur Planetæ vel ratione suæ domus, vel ratione domiciliorum cœlestium seu horoscopi. Suæ domus ratione gaudet Planeta quando est in domo sua maximè familiari (ratione scil. temporis diurni nocturnive.) Sic gaudium ♄ i (planetæ sc. diurni) est in ♒, (domo ♄ i diurna:) ♉ in ♐, ♂ in ♏: ♀ (planetæ nocturni) in ♉ (domo ejus nocturna:) ☿ in . Reliqui (☉ & ☾) quia domum unicam habent, & in ea gaudēt. *Quoad domos cœlestes gaudet* ♄ in domo 12. ♉ 11. ♂ 6. ☉ 9. ♀ 5. ☿ 1. ☾ 3.

N. *Sunt & alii modi gaudiorum, e.g.* 1. *ratione triplicitatum. Sic* ☉ *gaudet in triplic* △*ea: sic &* ♂ *quia complexionis est ignea:* ☾ *in* ▽: ♃ *&* ♀ *in* △: ♄ *in* ▽. 2. *quando Planeta est in dignitate amici vel amicæ, tunc dicitur gaudere, &c.*

10. Cursus Planetarum est 1. velox tardusve. 2. directus vel retrogradus. 3. ascendens vel descendens: Planeta motu velox dicitur, cum directo movetur, quippe tunc motus ejus velocior est motu medio: Tardus ecōtra cum secundum successionem signorum fertur, in directi sui Epicycli circumvolutione; Retrogradus cum contra signorum successionem retrovolutione sui Epicycli. Ascendens cū ab Ecliptica versus septentrionem declinat; unde & eodem modo septentrionalis dicitur: Descendens cum ad meridiem; unde Meridionalis dicitur. Cujus doctrina ex Ephemeridibus sumenda.

N. *Sol quia caret Epicyclo, ab hac cōsideratione alienus est. Similiter & in* ☾, *propter velocissimum motum, retrogressio non animadvertitur.*

11. *Natura Signi.*

Signa sunt { Masculin. diurna. ♈, ♊, ♌, ♎, ♐, ♒,
Fœminin. nocturna. ♉, ♋, ♍, ♏, ♑, ♓,

Signa { Mobilia ♈, ♋, ♎, ♑.
Fixa ♉, ♌, ♏, ♒.
Commun. ♊, ♍, ♐, ♓.

12. *Na-*

12. *Natura graduum.*

1. *Tabula graduum masculinorum & femininorum.*

♈	8. *m.*	1. *f.*	6. *m.*	7. *f.*	8. *m.*	
♉	5. *f.*	6. *m.*	6. *f.*	4. *m.*	3. *f.*	6. *m.*
♊	5. *f.*	11. *m.*	6. *f.*	4. *m.*	4. *f.*	
♋	2. *m.*	6. *f.*	2. *f.*	11. *m.*	7. *f.*	
♌	5. *m.*	3 *f.*	7. *m.*	8. *f.*	7. *m.*	
♍	8. *f.*	4. *m.*	8. *f.*	10. *m.*		
♎	5. *m.*	10. *m.*	5. *m.*	7. *f.*	3. *m.*	
♏	4. *m.*	10. *f.*	3. *m.*	8 *f.*	5. *m.*	
♐	3. *m.*	3. *f.*	7. *m.*	12. *f.*	6. *m.*	
♑	11. *m.*	8 *f.*	11. *m.*			
♒	5. *m.*	10. *f.*	6. *m.*	4 *f.*	2. *m.*	3. *f.*
♓	10. *m.*	10 *f.*	3. *m.*	5. *f.*	2. *m.*	

E. g. gradus priores 8. ♈. sunt masculini, sequens 1. (9. sc) est fœmininus, &c.

N. 1. *Gradus masculini dicuntur quod Planetam masculinum in eis existentem fortiorem reddant: fœminini vice versa.*

N. 2. *Alii aliter procedunt primumq; signorum gradum masculinum faciunt, secundum, fœmininum, 3. iterum masculinum & sic deinceps. Verum ratio prior qua Alkabitio adscribitur, communior est.*

13. *Tabula graduum tenebrosorum, lucidorum & vacuorum.*

♈	*ten.* 3.	*luc.* 5.	*ten.* 8.	*luc.* 4.	*Vac.* 4.	*luc.* 5.	*Vac.* 1.
♉	*ten.* 3.	*luc.* 4.	*Vac.* 5.	*luc.* 3.	*Vac.* 5.	*luc.* 8.	*ten.* 2.
♊	*luc.* 4.	*ten.* 3.	*luc.* 5.	*Vac.* 4.	*luc.* 6.	*ten.* 5.	*Vac* 3.
♋	*luc.* 12.	*ten.* 2.	*Vac.* 4.	*fum.* 2.	*luc.* 8.	*Vac.* 2.	
♌	*ten.* 10.	*fum.* 10.	*Vac.* 5.	*luc.* 5.			
♍	*ten.* 5.	*luc.* 3.	*Vac.* 7.	*luc.* 6.	*fum.* 6.	*Vac.* 5.	*ten.* 3.
♎	*luc.* 5.	*ten.* 5.	*luc.* 8.	*ten.* 3.	*luc.* 6.	*Vac.* 3.	
♏	*ten.* 3.	*luc.* 5.	*Vac.* 6.	*luc.* 6.	*fum.* 7.	*Vac.* 5.	*ten.* 3.
♐	*luc.* 9.	*ten.* 3.	*luc.* 7.	*fum.* 4.	*luc.* 7.		
♑	*ten.* 7.	*luc.* 3.	*fum.* 5.	*luc.* 4.	*ten.* 3.	*Vac.* 3.	*ten* 5.
♒	*fum.* 4.	*luc.* 5.	*ten.* 4.	*luc.* 8.	*Vac.* 4.	*luc.* 5.	
♓	*ten.* 6.	*luc.* 6.	*ten.* 6.	*luc.* 4.	*Vac.* 3.	*luc.* 3.	*ten.* 2.

E. g. gradus priores 12. ♌. sunt tenebrosi, 10. sequentes fumosi, &c.

N. *Lu-*

N. *Lucidi gradus influunt pulchritudinem ac serenitatem temporis, adeoq; fortunati sunt, tenebrosi, ac fumosi contra. Vacui dicuntur, quod opera, quæ sub eis inchoantur, vacua ac irrita communiter esse solent, vel si mavis, mediocres sunt inter bonitatem & malitiam.*

1. *Tabula graduum putealium.* *Azemenon Augmentantium fortunam.*

♈	6	11	19	23	29		19								
♉	5	13	18	24	25	26	3	15	27	30	6	7	8	9	10
♊	2	12	17	26	30		11	1							
♋	12	17	23	26	30		1	3	14	15	7	9	usq.	15	
♌	6	13	15	22	23	28	2	5	7	10	19	27		28	
♍	8	13	16	21	25		3	13	20	30					
♎	1	7	20	23	30		3	5	21	24					
♏	9	10	17	22	27		7	12	18	20	19	29			
♐	7	12	15	24	27	30	13	20			1	7	18	19	
♑	2	7	17	24	28		13	14	20	24	26	27	28	29	
♒	12	17	24	29			7	16	17	20	18	26			
♓	4	9	24	27	28		13	20							

Sic puteales gradus arietis sunt 6 19. 11 m 9 &c. idem de Azemenis & Augment.

Puteales dicuntur, quod Planeta in eis est quasi in puteo, i.e. debilis influentiæ, quoad calorem & quoad alia opera utilia: atque communiter quando Planetæ superiores in iisdem existunt, frigus ac humiditas seu pluvia generatur.

Azemena, sunt gradus debilitationis corporum, &c.

14. *Aspectus Planetarum.*

Conjunctio est cum duæ stellæ in eundem coincidunt gradum.

Esse in corde solis, i.e. esse unitum cum sole intra minuta 16.

Esse in combustione solis, i.e. versari in intervallo quod est ultra minuta illa 16. ad gradum usque 12. (alii ad 6.) Et hoc idem sub radiis solis esse dicunt.

15. *Obsessio.*

Obsessus Planeta dicitur cum utrinque planetis binis clauditur, id est, cum inter duos planetas existit; ita tamen ut neuter sit in orbe seu ambitu radiorum alterius.

Ambitus autem radiorum non omnibus æqualis est. ☉ spargit radios utrinque ad grad. 15. i. e. antrorsum 15. & retrorsum 15. ☾ utrimque radios mittit ad grad. 12. ♄ ad 9. ♃ ad 9. ♂ ad 8. ♀ ad 6. ☿ ad 5.

16. *Apogeum & hypogeum,*

Apogeum est punctum in Epicyclis vel Eccentricis, in quo planeta collocatus, longissimè à centro terræ distat. Hypogeum econtra, quo proximè ad terram accedit.

17. Ortus planetarum ad Solem trutinatur; dicunturque Planetæ oriri ante solem cum ortum solis præcedunt, post solem cum post solis occasum apparere incipiunt: Hinc sunt

Planetæ { Orientales, *i.e. orientali ortu fortes* ♄, ♃, ♂. Occidentales, *i.e. occid. ortu fortes* ♀, ☿ & ☾.

N. ♄, ♃ & ♂ *sunt orientales à* ☌ *sua cum* ☉ *usque ad* ☍. *Occidentales ab* ☍ *ad* ☌. ♀ & ☿ *sunt orientales cum vesperi apparere incipiunt.* ☾ *est occidentalis à* ☌ *ad* ☍, *i.e. aucta lumine. orientalis ab* ☍ *ad* ☌, *i.e. diminuta lumine.*

18. Hemisphærium duplex est, diurnum quod est supra Horizontem; nocturnum quod est infra.

N. *Dicitur Planeta in hamisphærio correspondere, cum planeta diurnus est de die in hæmisphærio diurno & contra*

Planet. { diurni ♄. ♃. ☉. ☿. nocturni ♂. ♀. ☾.

19. Caput & cauda Draconis, sunt intersectiones Eclipticæ ac orbis ☾æ, quarum loca ex Ephemeridibus citanda sunt. Caput Drac. bonum est cum bonis, malum cum malis, estque masculinum. Cauda mala cum bonis est, bonaque cum malis, estque fœminina.

20. Via combusta est inter ♎ gr. 13. ad ♏ gr. 9.

21. Eclipsin patiuntur ☉ & ☾.

22. *Mansiones tribuuntur* soli ☾æ, eæque numero 28. adeoque mansio quælibet determinatur vigesima octava parte totius circuli, scil. o. 12. m. 51. sec. 25$^{6}/_{7}$. mensuratione sc. incepta à 1. gr. ♈, & secundùm seriem signorum continuata. Hinc prima ☾æ mansio est ab ♈, gr. o. ad gr. 12. m. 51. sec. 25$^{6}/_{7}$. mansio secunda, ad gr. 24. m. 42. sec. 52. &c. Ex his gradibus reputantur utplurimum malæ esse influentiæ mans. 16. 18. & 26.

N. *Alii mensurationem instituunt (non in sphæra nona, sed) in sphæra 8. id est, asterismis signata.*

CAP.

CAPUT XXVI.

De Modo colligendi.

MOdum colligendi peculiarem in colligendis nativis nonnullis observari comperimus, eumque diversum tum ratione *collectionis sursum deorsumve*, tum quoque ratione *situs colligentis*.

Ratione *collectionis* deprehenduntur in nonnullis diversæ vires, pro diversa collectione *sursum deorsumve* facta. Sic helleborus si colligitur, inquit Marsilius Ficinus (lib. de sanit. studiosor.) sive *folium deorsum trahas* sive sursum, hoc subito tactu fieri creditur, ut vel deorsum vel sursum humores ducat. Sic & sambuci radix si sursum evellatur, per superiora purgat; sin econtra deorsum per fossam subtus factam trahatur, movet alvũ; ejusdem sambuci juli quoque si sursum, cacumen versus decerpantur, movent vomitum; econtra, si deorsum eosdem decerpseris, alvum laxant.

De *situ colligentis* ait Agrippa Phil. lib. 1. cap. 48. Collecturos herbam ♄ ni vel ♂ jubent ad orientem spectare, vel meridiem. Primum quia gaudent (♄ & ♂) esse orientales à Sole; alterum quia principalia eorum domicilia scil. ♒, ♏, ♐, signa sunt meridionalia. Similiter ♃ & ♓. Collecturi vero rem ♀ ream, ☿ lem vel ☾ rem, spectare jubentur versus occidentem, quia gaudent esse occidentales: vel contra septentrionem, quia domicilia eorum principalia, quæ sunt ♉, ♊, ♋, ♍, signa sunt septentrionalia. Sic in opere solari spectandum est contra orientem vel meridiem; quin potius semper ad ipsum solare corpus atque lumen.

CAPUT XXVII.

De Asservatione, ac primum de tempore seu duratione asservationis.

ASservatio est, qua res medicamentales usui repositæ asservantur.

N. *Scopus asservationis est res medicamentales usui reservare: Circumstantiæ igitur eò dirigi debent, ut quantum fieri potest, res integræ usuique idoneæ quovis tempore in promptu sint.*

Res asservandæ sunt tum nativæ tum præparatæ.

Circumstantiæ Asservationis præcipuæ sunt *tempus, locus* & *modus adaptandi*.

Tempus Asservationis, dico quamdiu

diu res asservari potest. Unde Canones:

Tempus asservationis ne sit ultra terminum durationis; Etenim quia vires cum tempore evanescunt, non nisi cadaver inutile tandem relinquitur. Accidit hæc evanescentia, in aliis citius, in aliis tardius, prout res solidioris vel minus solidæ sunt substantiæ. Nimirum sunt, quarum vis facile dissipatur, harum asservatio brevioris erit temporis: sunt econtra, quarum natura solidior, adeoque corruptioni magis resistit; earum itaque duratio erit quoque diuturnior v.g. lignorum & sim. Hinc constituitur,

I. TEMPUS SEU DURATIO NATIVORUM.

Mineralia pleraque (exceptis sulphureis atq; aqueis quibusdam) quia solidioris ac durabilioris sunt naturæ, durationis quoque diuturnioris censenda sunt.

E *vegetabilibus*. 1. *Flores* quamdiu odorem, colorem & saporem retinent, asservari possunt: Vix autem, (exceptis paucis) semestre durant, mutandi igitur annuatim. Schænanthos flores decennium durabiles ajunt.

N. *In genere de floribus notandum, eò commodius in usum medicum illos captari quo fuerint recentiores; puta, nisi humiditas obsit, quæ ex nascentia est reliqua.*

Herbæ diutius quidem asservari possunt, præstat tamen singulis annis mutationem instituere.

Semina quò calidiora, acriora magisque aromatica sunt, eò quoque durabiliora, ideoque pro re nata biennium ac triennium integra servari possunt, minutiora tamen ac frigida minora singulis annis mutare fas est, servandaque sunt diligenter, ne rancescant.

Fructus quotannis mutandi sunt. Exotici tamen duriore cortice ac crusta vestiti, per duos tresve annos durant. v.g. Myrobalani.

Radices parvæ, tenues, raræ, anno quolibet mutantur, ut Asari, Asparagi & simil. *Magnæ crassa præditæ substantia biennium vel triennium integra manent*, ut Aristolochia, bryonia, gentiana, rheum ponticum. Triennio servari potest uterque helleborus.

Cortices in annum perdurant & ultra.

Gummi & resinæ durabilioris sunt naturæ.

Animalia, horumque partes, vires suas vegetas obtinere creduntur, quādiu incorrupta servantur; id quod rancido fœtore, sapore, situ atque coloris mutatione dignosci potest. Durabiliores autem sunt partes quæ sicciores ac solidiores: corruptibiliores, quæ molliores, & hæ singulis annis mutari solent.

II. TEMPUS SEU DURATIO PRÆPARATORUM.

Aceta infusa quotannis mutare convenit, vel affuso novo aceto infu-

Infusisque novis materialibus renovare.

Aquæ stillatitiæ phlegmaticæ singulis annis vel mutandæ vel renovandæ sunt. Renovationem dico, quâ aqua recentibus plantis superfunditur, denuoque destillatur. Aquæ spirituosæ diutius servari queunt.

Balsamica aromatica annos duos tresve durabilia sunt.

Cerota vix ad annum durant.

Clyster, quia ut reliqua decocta facile corrumpitur, nullus exstat paratus, sed ex tempore præparatur.

Collyria sicca, cum trochiscis conveniunt.

Condita fructuum, biennium durant.

Confecta, quia sacharo circumvallata sunt, diutiùs durant quam nativa.

Conservæ unius sunt anni.

Decocta quia intra dies paucos corruptioni obnoxia sunt, nulla pro usu exstant, sed recenter parantur. Et hujus rei gratia species certorum decoctorum officinis in promptu sunt v.g. decocta pectoralia. Vide lib. 2. c. 49.

Electuaria lenitiva intra annum ferè imbecilliora fiunt: solutivorum virtus ad sesquiennium perdurat.

N. *Renodæus durationem hâc regulâ includit: quo Electuaria quævis grattora sunt, eo citius hebescit illorum energia ac facultas.*

Elixyr, quia spirituosum est, si benè muniatur, quo minus exhalet, aliquot annos servari potest.

Emplastra vix ad sesquiannum durant, quin nimis sicca evadant.

Extracta duriora in plures annos perdurant, nec facile præter exsiccationem quid detrimenti contrahunt.

Feculæ vegetabilium singulis annis renovari queunt, integræ tamen, manent biennium & ultra.

Flores variant pro diversitate materiæ unde sublimantur.

Julepi ex præscriptionibus recenter parantur. Julebus enim rosatus ac violatus in consistentia Syrupi asservantur.

Lohoch sive Eclegmata quæ amygdalas, pineas, & semina frigida rancori obnoxia recipiunt, vix ultra annum durant, reliqua ad biennium pertingere queunt.

Magisteria præcipitatione parata, quia ex rebus fiunt durioribus, ideoque nec facilè corruptibilia sunt, asservari in annos tres pluresve poterunt.

Morselli etsi itidem aliquandiu integri manere apti sint, præstat tamen recentes adhibere, præcipue si fortè simplicia rancori obnoxia continuerint.

Olea expressa temperata, ut amygdalinum, sesaminum, ex pineis & sim. intus præsertim sumenda vix ultra mensem sine rancore servantur; frigida, unius sunt anni: calida per duos vel tres durant. Ex fructibus o-

doratis quæ exprimuntur, (ut è Nuciſta,) ſemeſtri ſervari poſſunt.

Deſtillata, diutius durant. *Inſolata* quotannis fere vel biennii decurſu mutari ſolent.

Pilulæ tum ob duriorem compagem tum ob aloen, quam pleræque recipiunt ad annos duos tresve pertingunt, præſertim quæ opium continent.

Præparata in ſpecie ſic dicta, quia per ſe durioris ac minus volatilis ſunt eſſentiæ, duos tresve annos integra manent.

Pulveres præſtat adhibere recentes.

Rob ſingulis annis mutantur.

Rotulæ ex tempore fere fiunt.

Salia in annos aliquot durabilia ſunt præſertim cryſtalliſata.

Species aromaticæ ſingulis annis, vel ſesquiennali periodo renovandæ ſunt.

Spiritus ſi bene cuſtoditi fuerint, quò minùs exhalarint, diu durare poſſunt.

Succi liquidi mutantur quotannis: Duriuſculi ac inſpiſſati diutius durant, ſcil. in annos duos tres & ultra.

Syrupi ſimplices annuali periodo mutari volunt: Compoſiti ac aromatici biennali.

Tincturæ in pulveribus durabiles ſunt annis aliquot; tincturæ liquidæ durabiles ſunt pro diverſitate menſtruorum.

Trochiſci & *Collyria* ſicca annum durant *unum*. *Excipe qui opium continent*, ſeminaque rancori obnoxia, nimirum illi ad ſexennium usque pertingere poſſunt; hi brevis ſunt durationis, nec annum integri manent.

Unguenta ad annum vel ſesquiennium ut plurimum ſervantur.

CAPUT XXVIII.

De Loco Aſſervationis.

LOcus aſſervationis vel *generatim* conſiderantur vel *ſpeciatim*.

Generatim conſiderantur locus, tũ ratione *domicilii*, tum *aſſervatoriorum*, ubi ſcil. nativa ſiccantur & aſſervantur.

Locus in genere eligendus eſt purus aſſervandoq; medicamento conveniens, ſublimis, ſiccus, pervius, ſeptentrionem meridiemque ſpectans. Vitandus econtra locus impurus, pulverulentus, ſubterraneus, uliginoſus, inſolatus, infumatus, &c. Cuſtodiendæque ſunt res ne à radiis ſolis urantur, neque ſqualore tecti vel murorum madefiant. Quinimò, non abs re foret, in peculiari camera ſeu hypocauſto, ſuper ſcamnis ac aſſeribus, herbas rara ſtratificatione, blandi caloris beneficio ſiccare poſtmodumque

que vasis mundis asservari.

Specialim considerandum locum exhibent *vasa asservatoria*, scil. ampulla, arcula, capsula, fictile, lagena, olla, phiola, pyxis, sacculi, scatulæ, thecæ, vitra, vitra saccharina, urcei. Hæc talia adhibere oportet, qualia rerum asservatio exigit, ut integræ scil. maneant, neque à vase saporem, aut qualitatem alienam contrahant.

E Mineralibus; *Terræ* scatulis vel arculis ligneis asservari poterunt.

Salina ligneis custodiuntur vel vitreis non metallinis, reponunturque loco sicco.

Aquea vitris vel urceis vitreatis.

E Vegetabilibus: *Flores* siccantur in umbra reponunturque (maximè qui jucundum odorem halant) arculis tiliaceis.

Herbæ siccantur in umbra, nisi quæ scapo sunt crassiore aut foliis humidioribus ac adeo proclives ad putrefactionem; nimirum hæ calore intensiore solis scil. vel similis exiccari possunt: Ubi probè siccatæ fuerint, includuntur sacculis lineis, vel quod melius est arculis ligneis, ut à pulvere tutæ sint.

Semina asservantur loco sicco, vasculis ligneis vel vitreatis, chartisque ut eo diutius & sine impuritate perdurent involvuntur.

Fructus, scatulis, pyxidibus vel sportis continentur.

Radices asservandæ sunt in aëre sicco, ut exsiccentur: Minores, rariores, & quarum vires solis vel ignis calore facilè dissipari possunt, in umbra & vento exsiccandæ sunt, ut apii, fæniculi. &c. Crassiores igne, sole vel vento siccantur, ut Bryon. Gentian. mandrag. rheipontic.

Cortices arculis ligneis, locoque sicco asservantur.

Gummi ac resinæ siccæ, sicco loco atque ligneis vasis includuntur: liquidiores, urceis.

Ex *Animalibus*. Animalia horumque partes sicciores in pyxidibus ligneis reponuntur, ut ossa.

Adipes & medullas, vasis, urceis, vel figulinis vel vitreatis recondere convenit, locoque frigido ac sicco asservare.

Præparata.

Aceta ac aquæ stillatitiæ vitreis vasis lagenisvè, loco q; temperato commodè servantur.

Balsama illa odorata pyxidibus stanneis (melius vitreis) benè occlusa servantur: liquidiora, stillatitia simili modo servanda sunt, quo olea stillatitia & spiritus.

Cerata asservantur ut emplastra.

Condita & sim. figulina potius, quàm stannea vasa expetunt.

Confectiones saccharo obductæ, ligneis arculis reconduntur, locoque moderatè calido ac sicco locantur.

Conservæ, *Eclegmata*, *Electuaria*, Vasis figulinis vitreatis potiùs quàm stanneis asservantur.

Emplastra ac *cerata* vesica aut charta

ta quæ liquatam ceram imbiberit, obvolvuntur, atque sic arculis vel pyxidibus siccis tenentur.

Extracta vasis figulinis vel vitreis amplioris orificii, ut spatula depromi possint servantur; vel si sicciora fuerint, ut pilulæ reponuntur.

Feculæ, *Flores*, &c. Vitris vel pro re nata servantur.

Morselli, ut confectiones custodiuntur.

Olea infusa atque expressa in vasis vitreis vel figulinis vitreatis reponuntur. *Destillata* in vitris anguſti orificii.

Pilulæ involvuntur vesica vel charta cerata, recondunturque *in thecis siccis, ligneis, vel stanneis loco* sicciore.

Præparata vitris custodiuntur locoque sicciore.

Rotulæ ut confectiones arculis ligneis servantur, locoque sicco.

Salia vitra postulant, locumque sicciorem.

Species aromaticæ coriaceis saccu-lis probè consutis, vel *in* vitreis aut ligneis vasis optimè servantur.

Spiritus vitra benè obturata exigunt, adeoque anguſti *orificii*, locumque temperatum vel *frigidiorem*.

Succi liquidi in vitris anguſti orificii asservantur, superfuso aliquantulo olei amygdalini, olivarum, ut à situ conserventur; inspissati succi cum Extractis conveniunt.

Syrupi non detinentur rectiùs quàm in figulinis vasis vitreatis, præsertim ii qui per se acidi sunt, quos omnino *in vasis figulinis vitreatis* parare *ac detinere* oportet, quippe noxam mineralem ex metallinis vasis facile eliciunt.

Trochisci in pyxidibus ligneis commodè reponuntur.

Unguenta ac Linimenta vasis figulinis, partim quoque pyxidibus stanneis concluſa tenentur.

CAPUT XXIX.

De Modo adaptandi ad asservationem.

MOdus adaptandi variat, prout res *integra* in *partes* dissecta, *repurgata* vel *secus* asservari postulat, vel pro ut diverso *situ* est collocanda aliudve expetit, cujus auxilio à corruptione conservetur. V. g. *Succis superfunditur oleum; camphora semini lini imponitur, &c.*

Flores asservantur ut plurimùm à caulibus ac foliis suis herbaceis segregati.

Herbæ seu *folia* si grandiora fuerint, caulibus crassioribus, seorsim à caulibus decerpta reponũtur: sin caulibus sint tenuioribus, una cum hisdem asservantur nec raro una cum floribus.

Radi-

Radices, *alia* servantur integræ, ut aristolochia, gentiana, hermodactylus, satyrium; &c. *alia* in taleolas dissectæ, ut bryonia, emula, iris, &c. Similiter adimitur nonnullis lignosa matrix, ut fæniculo, petroselino, &c.

Fructus. E.g. Poma collocanda sunt ut pediculi deorsum, flores sursum spectent. Quinimo frumento v. g. hordei semini poma imposita diutius durant.

Carnosæ animalium *partes*, lavantur primum pro libito, cum vino vel decocto convenienti, hinc exsiccantur in furno, siccatæque foliis congruis, e. g. absinthii ne putrescant involuta asservantur. Sic *pulmones* parantur extractâ primum aspera arteria. Sic parantur & *Epata*, *Lienes*, &c.

Res pingues & oleosæ lavantur in aqua aliquoties donec puræ evaserint. Hinc lento igne liquantur, colantur, effunduntur ve super frigidam, ut sordes ad fundum secedant, vel in spumam colligantur; pòst reponuntur in locum frigidum quo servantur. Sic lavantur *axungiæ*, *sæva*, *medullæ*, &c.

N. Alii *adipes solâ lotione purgatas asservant*, *lotionemque malunt ex aquâ frigidâ*, *scil. hac ratione adipem non modo solidioris substantiæ*, *sed & coloris candidioris manere autumant*: Alii *aquam salsam lotioni adhibent*, *dein dulcorant & ne rancescant aliquid salis pro asservatione admiscent*; Alii *Vino pinguedines abluunt*, *quò magis abstergantur*.

Membranosæ partes, ut intestina secundum longitudinem secantur abluuntur (vino vel decocto convenienti) in frusta dissecta exsiccantur (in *clibano*) ac servantur, involuta foliis convenientibus.

Sanguis repurgatur à sero, hinc exsiccatur in furno.

Fella detrahuntur à jecore præligatisque filo viis introitus & exitus, siccantur in camino suspensa.

Coagula exiccata fumo aut sole asservantur.

CAPUT XXX.

De Usurpatione.

USurpatio est medicamenti administratio.

Circumstantiæ quas in usurpatione consideramus sunt: *Vires*, *Usus* seu modus utendi. *Formula* ac denique *Dosis* seu quantitas.

Virium ratione Medicamentum est.

Astringens στυπτικὸν, i. e. Oscula vasorum occludens, Talia sunt frigida, substantiæ crassæ, acerba, austera, &c. Opponitur aperientibus.

Adurens, *pyroticum* quod adurit. Suntque 1. Vesicantia. 2. Escharotica. 3. Caustica.

Alexiterium, *Alexipharmacum*, i.e. Venenis resistens, cor ac Spiritus Vitales roborans, ne venenum facile admittant.

Anodynum, i.e. dolorem leniens, sive narcoticum id sit sive paregoricum: Sæpius tamen de paregoricis dicitur.

Aperiens ἀνασταλτικὸν, i.e. vasa reserans, Talia sunt calida, (sed non ultra gr. 2.) substantiæ tenuis. Opp. στυπτικοῖς adstringentibus.

Apophlegmatizans. quod excrementa è cerebro in palatum & os detrahit, sive id masticetur, sive gargarisetur, sive palato illinatur. Talia sunt calida, acria, vel tota substantia agentia.

Arthriticum arthriticum quod nervoso generi ac articulis familiare est.

Attenuans λεπτυντικὸν, i.e. crassos, viscidos, frigidos, humores incidens dissolvens. Talia sunt cal. gr. 3. substantiæ tenuis, ut mordicantia, salsa, amara, nitrosa: Opp. incrassantibus.

Attrahens ἑλκτικὸν, i.e. humores ac spiritus è corpore in superficiem alliciens. T.S. Calid. 2. 3. (4. *Vesicas vel rubores inducunt*) tenuis substantiæ. His accense, quæ attrahunt tota substantiâ. Sic venenum attrahit venenum.

Bechicum quod leniendæ tussi cõparatum. Specialiter tamen quod putum promovet.

Calfaciens quod calorem excitare potis est.

Cardiacum, quod cordi familiare.

Carminativum, i.e. flatus discutiens. T.S. imprimis semina calida majora dicta.

Καλλυντικὸν quod fractis ossibus solidandis convenit.

Cathæreticum, quod superfluam carnem cui adhibetur absumit, ut acria mordicantia.

Cathartic um, i.e. purgans sive ἄνω sive κάτω id fiat, potissimum tamen de dejectoriis dicitur.

Cauterium causticum, cauterizans Escharoticum, quod non solum in cutem, sed in carnem subjectam adurendo agit.

Cephalicum, i.e. capiti familiare.

Cholagogum, quod bilem flavam purgat.

Cicatrizans οὐλωτικὸν, cicatricem inducens. T. S. quæ non solum id quod influit sed humorem, qui in ipsa carne continetur consumunt, ut hac ratione in cutem caro mutetur. Sunt vehementer siccantia crassæ S. adstrictoria.

Κολλητικὸν, i.e. glutinatorium.

Condensans πυκνωτικὸν, i.e. poros cutis contrahens. T.S. aquea ac frigida debilius contrahentia seu subadstringentia, subaustera, subacerba (non adstr.) Opp. Rarefacientibus.

Con-

Confortans, confortativum: quod proprietate quadam partem aliquam respicit roborat & confortat.

Constringens, idem quod obstruens.

Corroborans, idem quod confortans.

Corrodens, corrosivum, καθαιρετικὸν, quod excrescentem carnem tollit. T. S. Calida 4. gr. tenuis substantiæ, septicum, acri mordacia.

Dejectorium, id est per alvum purgans.

Densans idem quod condensans.

Detergens. Vide extergens.

Diaphoreticum est, 1. idem quod sudorificum [T.S. Eadem cum diureticis] 2. idem quod discutiens.

Discutiens, resolvens est, quod flatus discutit, hinc & humores.

Diureticum quod τὸ serosum & aquosum sanguinis ad renes & vesicam deducit, ut inde ejiciatur. T S. cal. 3. tenuium partium, incidentia.

Ἐκβόλια, i.e. fœtum ac secundinas ejicientia.

Eccoproticum, i.e. alvum laxans fecesque tantummodo deturbans.

Emeticum, i.e. Vomitorium.

Ἐμμηναγωγὸν, menses ciens.

Emollitens μαλακτικὸν: quod humores concretos ac congelatos fundit. T.S.Cal.2. nonnihil sicca & Emplastica.

Emplasticum, i.e. glutinosum quod parti cuipiam illitum tenaciter adhærescit ac poros implet. T.S. Sicca ac terrea citra acrimoniam.

Emphractica, sunt Emplastica quæ poros suo lentore obstruunt & opplent. T.S. humida, tenacia; ut olea. Opp. Ecphractico.

Ἔναιμόν est κολλητικὸν, quod cruentis vulneribus adhibetur sanguinem sistendi gratia.

Epaticum, quod Epati familiariter convenit.

Epuloticum vel *Synoloticum*, quod ulceri cicatricem inducit. Vide cicatrizans.

Erodens, idem quod corrodens.

Errhinum: quod pituitam (non è ventriculo cerebri sed) circa meninges hærentem ad nares prolicit, adeoque citra sternutationem. Talia S. Calida ac nitrosa.

Expectorans. Vide bechicum.

Extergens ἐκτριπτικὸν, i.e. lentos & glutinosos humores cuti adhærescentes eluendo infarctu liberans. T. S. Siccantia tenuis substantiæ, nitrosa; amara.

Glutinosum, i.e. Emplasticum.

Glutinans, *glutinatorium*, κολλητικὸν: quod agglutinat & conjungit solutas partes. T.S. quæ plus siccant quam Sarcotica, nihil detergunt, sed potius adstringunt.

Humectans; quod humidum reddit.

Hydragogum; quod serum seu aquas purgat.

Hypnoticum; quod somnum conciliat, somniferum.

Hystericum; quod utero familiare est.

Incidens, idem est quod attenuans.

Incrassans παχυντικὸν, i.e. tenuiores & liquidiores succos reddens crassiores. Talia S. frigida aut temperata citra acrimoniam crassæ & terreæ substantiæ. Opp. attenuantibus.

Indurans: σκληρυντικὸν, quod quasi congelat & distendit. T. S. frigida gr. 2. 3.

Lac generans, quod sanguinem probum generat, attenuat & ad mammillas deducit.

Lac imminuens, quod lactis generationem impedit.

Laxans χαλαστικὸν, i.e. materiam quę in flatus declinat tensionemque causat attenuans & discutiens. T. S. modicè calfacientia, largiùs humectantia, substantiæ tenuioris.

Lithontripticum, quod calculum atterit & ejicit.

Maturans, πεπτικὸν, ἐκπυητικὸν, id est, puris generationem juvans. T. S. Temperatè calida, humida & Emplastica.

Melanagogum, i.e. atram bilem educens.

Menses movens ἐμμηναγωγὸν, quod stuporem infert, atque dolorem stupefaciendo lenit.

Nephriticum, quod renibus familiare est.

Nervinum ἢ νευρικὸν arthriticum quod nervoso generi convenit.

Obstruens, i.e. oscula vasorum occludens. T. S. frigida & astringentia, substantiæ crassæ; austera, acerba.

Ophthalmicum, quod oculis convenit.

Oticum, quod auribus familiare est.

Odontalgicum, quod dentium dolores sopit.

Paregoricum est anodynum, quod blando suo calore corporis calorem fovet, fovendoque meatus referat, laxat, emollit, discutit. T. S. temperata tenuis substantiæ.

Philtrum φίλτρον, quod amorem conciliare creditur.

Phlegmagogum, i.e. pituitosum humorem purgans.

Polychrestum, quod multis viribus pollet.

Psilothrum ψιλωτρον, i.e. depilatorium.

Ptarmicum: i.e. Sternutatorium.

Purgans: quod humores è corpore vel per os vel per anum educit.

Pus generans: Vide maturans.

Putrefaciens, σηπτικὸν; quod acrimoniâ, &c. calori nativo infensissimum, eumque vel fugat vel ejus symmetriam destruit. Talia sunt mordicantia, acria, ut ☍.

Pulmonicum: quod pulmonibus familiare est.

Rare-

Rarefaciens διεχτικὸν: i.e. cutis meatus referans. T.S. calida moderatè, ſicca, ſubſtantiæ tenuis.

Refrigerans: quod frigus inducit.

Repellens, ἀποκρητικὸν: i. e. quod humores in membra irruentes, vel nondum plane impactos repercutit. T.S. vel frigida humida, quæ meatus cõtrahunt, vel frigida ſicca terreſtria: ut auſtera, adſtringentia.

Reſerans, i. e. infarctu liberans.

Reſolvens, i.e. diſcutiens, ſcil. per inſenſilem tranſpirationem, vel & interdum idem quod attenuans.

Sarcoticum, i. e. carnem generans. T.S. quæ extra morſum ſordes vulnerum detergunt, ne conſolidationem impediant.

Semen generans, quod materiam ſeminariam ſpiritu replet & flatu diſtendit.

Semen imminuens, quod ſeminis generationem & turgeſcentiam impedit.

Septicum: i. e. putrefaciens.

Siccans: quod ſiccitatem inducit.

Somniferum: i.e. hypnoticum.

Splenicum, ſive *ſpleneticum*, quod lieni familiariter convenit.

Sternutatorium, ptarmicum: quod Sternutationem movet, ac excrementa capitis, tum ea quæ in cerebro, tum quoque quæ circa meninges hęrent, expellit.

Stomachicum, quod ventriculo familiare eſt.

Stomaticum, quod ori convenit.

Stupefaciens idem quod Narcoticum.

Veſicans, Veſicatorium quod veſicas & puſtulas excitat, extremam cuticulam tantum attollendo, (eſt inter πυρωτικὰ mitiſſimum) T.S. Cantharides, ſinapi, fermentum, flammula, ranunculus, &c.

Vomitorium: quod per os humores educit.

Ureticum; idem quod diureticum.

Vulnerarium θεραπευτικὸν: quod intus aſſumptum, vulnerum conſolidationem juvat.

CAPUT XXXI.

De Modo utendi.

MOdus medicamenta adhibendi duplex eſt *internus* & *externus*.

Internus eſt, quo medicamenta per os faucesque intra corpus aſſumuntur, perficiturque *potando, lingendo, maſticando, deglutiendo.*

Externus eſt, quo medicamenta corporis *cavitatibus* exterioribus ſolùm immittuntur, vel *ſuperficiei* extrinſecus applicantur. Cavitates illæ ſunt Os, Oculi, Nares, Aures, Uterus, Penis, Anus. Applicatio ſuperficietenus

nus fit, *inungendo, emplaſſando, cataplaſſando, irrigando, lavando vel impoſitione alicujus rei tepidæ fovendo, &c.*

N. *Modum in medicamentis adminiſtrandis adhibere oportet, qui convenit ratione* loci affecti, *tum ratione* materiæ *adhibendæ.*

Locus affectus exigit modum internum, vel externum prout collocatus eſt introrſum extrorſumve, adeoque aditum medicamentis exhibet. Hinc ſi locus affectus plane ſit internus, internum adhibendi modum exigit, ſin vero & extrorſum ſeſe extruſerit, externa quoque medicamenta admittit. Similiter locus affectus externus, externis curatur, nonnunquam & internis.

CAPITI, internè applicantur omnis generis medicamenta interna; *potissima* ſcil. *Lingibilia, comeſtibilia ac deglutibilia: Externe* 1. *per os:* apophlegmatiſmi, maſticatoria, ſuffitus: 2. *Per aures:* Aquæ, Succi, Olea, ſuffitus ex aquis ſtillatitiis, decoctis, &c. vel ex pulveribus carboni impoſitis: 3. *Per nares:* Errhina, Ptarmica, &c. 4. *Superficietenus*: Inunctiones, Irrigationes, lotiones, impoſitiones cucupharum, fomentationesque aliæ, ſuffitus.

N. *Quinimo quæ pedibus applicantur caput maxime afficiunt, ut, lotiones, cataplaſmata, inunctiones plantarum pedum.*

OCULIS internè eadem quæ capiti conveniunt, externè immittuntur, Collyria, Aquæ, &c. ſuperficietenus Inunctiones, Emplaſtra, Cataplaſmata.

NARIUM affectibus tàm interna quàm externa medicamenta applicari poſſunt, quæ Errhini nomine communiter veniunt.

DENTIBUS: oris collutiones, pilulæ vel turundæ indita, linimenta, ſuffitus, pulveres, trochiſci (quibus gingivæ fricantur) *Superficietenus*, maxillarum inunctiones, Emplaſtra, Cataplaſmata, fomentationes.

FAUCIBUS: Gargariſmi, Fumus, Linctus, Syrupi, Trochiſci ſublinguales. *Extrinſecus*, Inunctiones, Cataplaſmata (v. g. in angina ex nido hirundinum, adde Linimenta ex melle.

THORAX SIVE PULMONES omnia *interna* admittunt, præcipue tamen Linctus, Trochiſcos, Rotulas ac Morſellos ſublinguales, Electuaria, Aquas, Syrupos, Vapores itidem ac fumum cum aëre attrahendum; *Extrinſecus*: Inunctiones, Emplaſtra, Cataplaſmata, Sacculos, Epithemata.

CORDI: omnis generis interna medicamenta adhiberi poſſunt, ſive per pulmones ad Cor transferantur, ſive per ventriculum. Præſentiſſimæ vero operationis ſunt odoramenta, quibus ſpiritus vitales inſigniter recreari comperimus. *Extrinſecus* adhiberi ſolet potiſſimum Epithemata, Inunctiones, &c.

Epati

Epati convenientia itidem sunt omnia interna. *Superficietenus* applicari possunt, Inunctiones, Emplastra ac Cerota, Cataplasmata, Epithemata, Sacculi.

Lieni similia adhiberi possunt, tàm interna quàm externa.

Renibus præter jam dicta medicamenta & lotiones insessusque conveniunt, clysteresque per anum injecti. Idem judicium de Vesica.

Utero dicantur similiter omnia interna. *Extrinsecus* convenit odor tum naribus tum pudendis adhibitus, ut & Injectiones in uterum, pessi, suffitus. *Superficietenus:* Inunctiones, Emplastra, Cataplasmata (quæ cautè adhibenda.) Fomenta sicca seu sacculi.

Ventriculo adhibentur omnia interna: *Superficietenus*; Inunctiones, Emplastra, Cataplasmata, Fomentationes ex pane tosto (qui vino irrigatur, calideque imponitur) sacculi.

Intestina præter iam dicta interna ac externa medicamenta admittunt quoque, quæ per anum immittuntur, ut sunt Suppositoria, Clysteres, liquoresve alii per syphonem immittendi, tum & quæ umbilico inunguntur.

Cap. XXXII.

De Formulis medicamentorum practicis.

FOrmulę medicamentorum practicæ quæ intrinsecus adhibentur sunt tum *liquidiores*; Apozemata, Emulsiones, Infusiones, Julapia, Potiones, tum *paulo crassiores*; Syrupi, Eclegmata, Electuaria, Boli, tum *solidiores*; Trochisci, Pulveres, Rotulæ, Morsuli, Pilulæ, &c.

(Extrinsecus) quæ adhibentur sunt vel *Liquida*; Aquæ, Olea, Epithemata, Clysteres: vel *Crassiores*; Linimenta, Unguenta: vel *Duriores*; Cerota, Emplastra, Cataplasmata, Sacculi.

N. *Quibus formulis medicamenta adhibenda sint, edocent.* (1.) *Modus utendi* (2.) *materiæ adaptabilitas, quibus* (3.) *addi potest Patientis natura, quæ formulis aliis inhiat, alias aversatur.*

Modis utendi singulis suæ correspondent formulæ. Internè, inserviunt usui (1.) *Potabili:* Apozemata, Aquæ, Emulsiones, Infusiones aliæque potiones. (2.) *Lingibili:* Eclegmata sive Linctus, Syrupi, Trochisci sublinguales. (3.) *Comestibili seu Masticabili:* Boli, Condita, Conservæ, Confectiones, Martius panis, Marmoladæ, Mixturæ, id est Electuaria, Rotulæ, Trageæ, &c. (4.) *Deglutibili:* Pilulæ, Pulveres.

Externè inserviunt quæ *immittuntur cavitatibus.*

I. *Ori:*

I. *Ori:* Dentifricia, Gargarismi, Linimenta, Masticatoria, Suffitus.

II. *Oculis:* Aquæ, Collyria. Unguenta, fomenta, cataplasmata.

III. *Naribus*: Errhina, Odoramēta, Suffitus, Nasalia.

IV. *Auribus:* Aquæ, Succi, Decocta, Olea, Unguenta, Suffitus.

V. *Utero:* Clysteres, Pessi, &c.

VI. *Ano:* Clysteres, aliique liquores per syringam, Suppositoria, &c.

VII. *Penis:* Clysteres, ceraceæ candelæ, &c.

II. Corporis superficiei applicantur,

1. *Inungendo:* Olea, Linimenta, Unguenta.

2. *Emplassando:* Emplastra, Cerota, Dropaces.

3. *Cataplassando*: Cataplasmata, Sinapismi, Phænigmi.

4. *Irrigando*: seu humectando: Epithemata, Embrochæ

5. *Lavando:* Aquæ, Lixivia, Balnea, &c.

6. *Simpliciter tepide imponendo & fovendo:* Sacculi (Cucuphæ) animalium partes carnosæ calentes impositæ.

7. *Suffiendo:* Suffumigia,

CAPUT XXXIII.

De Dosi medicamentorum.

DOsin Medicamentorum internorum metiuntur generaliter Vires ac Formulæ adhibendæ.

Virium ratione exhibentur.

Alterantia.

Temperatè, à ℈ij. ad ℥ij,

Gradu. 1. à ℈j. ad ℥j.
2. à ℈ß. ad ℥ß.
3. à gr. v. ad ʒij.
4. à gr. iiß. ad ʒi.

Purgantia.

1. Gradu Mansione:
1. ab ℥ij. vel iij. ad vi. vel viii. ut Syr. rosar. solut. Violar. solut.
2. ab ℥iiß. ad v. ut mel. rosat. solut. mel. viol. sol.
3. ab ℥ij. ad iij. vel iv. ut succ. rosar. & violar. (ireos nostr. manna) Syr. è flor. persicorum.

2. Grad. Mans.:
1. ab ℥ß. vel ʒv. ad ℥iß. vel ℥ij. ut Tamarind. cassia. (in pulpis)
2. ab ℥ß. ad ℥iß. ut semen carthami (in infus.)
3. à ʒiij. ad ʒvij. ut Epith.

3. Grad. Mans.:
1. à ʒj ad ℥ß. ut mirobalani (ad ʒ. v.) polypodium.
2. a. ℈ij. ad ʒij. ut Rhabarb. agaric. Mechoacanna, Sena.
3. a. ℈ß ad ʒj. ut Aloe, Her-

Hermodactylus, Turbith. Gratiola, Jalappa.

4. Grad. Manſ.
- 1. a. gr. X. ad ʒß. vel ℈ij, ut Mezerium, granum gnidium, Aſarum, Colocynthis.
- 2. a. gr. v. ad xv. ut Elaterium, cortex hellebor. nigri.
- 3. a. gr. iij. ad x. ut Euphorb. Eſula. ♂. Scammonium.

N. *Specialiorem ſingulorum purgantium doſin quærere propriis locis.*

Formularum ratione adhibentur medicamenta doſi, quæ reſpondet opportunitati adhibitionis, obſervatis tamen, ſi opus ſit, facultatibus ac doſi inde dependente. V. g. quæ grata ſunt & facilis aſſumptionis, majori doſi exhiberi queunt; perque vices reiteratas aſſumi. Ingrata, doſi minori, & vix ultra vicem unam perſuadentur.

Utriusque ratione eſt communis doſis, qua pro vice una adultis præſcribuntur.

Apozemata } ʒiiß. ad v.
Aquæ ſtillatiæ }

Boli ʒj.

Clyſteres adultis lib. 1. præter propter, adhibentur: infantibus ʒij. iij. &c.

Condita pro libito ſumuntur quãtitate Juglandis.

Conſervæ eadem quantitate uſui veniunt.

Electuaria alterantia & confortantia à ℈j. ad ℈iiij. vel ʒiß.

Lenientia a ʒj. ad ʒiiij. Purgantia ad ʒi. præter propter.

Elixyria guttulis propinantur, vel à ℈ß. ad ℈j. vel ℈iß.

Emulſiones pro potu crebro ſæpius ordinantur.

Extracta duriuſcula *alterantia* à ℈j. ad ʒiß. *Purgantia* à ℈j. ad ʒj.

Liquores ſalium & ſimil. reſolutorum à gut. v. ad ℈j.

Magiſteria *corroborantia* à ℈ß. ad ℈iß. *purgantia* vide ſigillatim.

Morſelli ad ʒi. vel ʒij. &c.

Olea ſtillatitia à gr. ij. ad gr. XV.

Pilulæ *Laxativa*. à ʒſ. ad ʒij. *Purgantes* à ℈ii ad ℈iiij

Præparata. à ℈j. ad ʒj.

Pulveres & ſpecies *aromat. purgantes* v. à ℈iß. ad ℈iiij.

Salia vegetabilium à ℈j. ad ʒj.

Sapæ & Syrupi. ab ʒj. ad ʒiij.

Spiritus minerales à gr. iij. ad ℈ß. vel ſi debiliores fuerint ad ℈ij. &c. Vegetabiles ad cochleare pro re nata.

Trochiſci ad ℈iiij.

N. *Doſes has præter propter dedi, adulto competentes: notari tamen velim pro diverſitate ingredientium conſtitutioneque aſſumentis, cunctas eſſe moderandas. Et ſi ſpecialius haberi poſſint, hic potius fidendum.*

CAPUT XXXIV.

De Signatione in genere, ac primum de qualitatibus sensibilibus & figura.

SIgnatio est, quæ docet modum medicamenta cognoscendi & dignoscendi.

Signa cognitionis plurima existunt: Nos præcipua damus, tribusque illa classibus includimus; Inhærentium, antecedentium, consequentium: & hæc singula in consideratione simplici, vel comparata similitudine.

In classe inhærentium excellunt. 1. Qualitates sensiles. 2. Figura. 3. Ætas & Sexus, &c.

Qualitates sensiles sunt. 1. Sapor. 2. Odor. 3. Color. 4. Qualitates tactiles. 5. Sonus.

1. Sapor.

Acer, cui subjicitur aromaticus, mordax, seu septicus sive arsenicalis.

Acerbus --- adstrictorius, ponticus, fructuum immaturorum, aluminosus.

Acidus --- acidulus, ammoniacalis.

Amarus --- absynthiacus, aloeticus, felleus, gemmeus, Salinus.

Austerus --- stypticus, adstringens, vitriolatus.

Dulcis --- pinguis, saccharinus, melleus.

Salsus --- serosus, nitrosus.

Unctuosus.

N. *Sunt qui insipidum addunt saporem in quo humiditas insipida sentiatur; alii Vineum quoque & lacteum subjungunt. Verum ut prior proprie dictus sapor non est; ita posteriores non simplices, sed compositos saplunt sapores. Vineus; austerum, dulcem & suavem: lacteus; dulcem pinguem & suavem.*

2. Odor.

Odorum distinctio minus perspicua est, à saporibus tamen, cum quibus magna ipsis affinitas est, nomina fere mutuantur.

Gratus, εὐώδης, fragrans, bene olens.

Molestus, δυσώδης fœtens, male olens.

Gravis.

Amarus.

Acerbus.

Acidus, &c.

3. Color.

Albus, cui subjicitur candidus.

Flavus --- luteus, cereus, croceus, aureus, melleus, citrinus, fulvus, vitellinus.

Rubeus --- puniceus, flammeus, sanguineus.

Purpureus --- Violaceus, gilvus, brunus.

Viri-

Viridis --- prassinus, herbaceus, æruginosus, porraceus.

Cæruleus --- glaucus, cæsius, grysæus, lividus, cineraceus, pallidus, pullus.

Niger --- ater.

N. *Color intuendus, non modo qui in superficie extrinsecus conspicitur, sed & qui intrinsecus delitescit, sive compressione, attritione sive modo alio conspicuus reddatur. E. g. Hyperici flores si digitis confricentur, rubrum exhibent, licet lutei intuitu crescant.*

4. Qualitates tactiles.

Crassities, & tenuitas seu subtilitas. Crassum est quod ægrè lævigatur, seu quod vix in tenues partes comminuitur. *Tenue* quod contra.

Densitas, seu soliditas & raritas seu porositas. Densum, quod poris vel exiguis vel nullis pervium est. *Rarum*, quod multis. Huc cavum.

Duricies & mollities: Durum quod tactui resistit; *molle*, quod cedit.

Gravitas & levitas: Grave, quod in se coactum pondere, quam mole magis est conspicuum. *Leve*; quod laxius mole quam pondere.

Lenitas seu lubricitas & ariditas. Lubricum idem quod lentum & viscidum. *Aridum* contra.

Levitas & asperitas. Leve cujus superficies est æqualis seu, in quibus omnia sunt æqualia (plana, æqualiter composita.) Huc *rotundum*. *Asperum* seu *scabrum* in quo partes inæqualem situm habent, atque aliæ eminent, aliæ depressæ sunt. Huc superficies *hirsuta, pilosa, anguloſa, laciniata quæque, &c.*

Huc pertinent & dispositiones quibus res quæque mutabiles existunt, adeoque

Combustibilis; incombustibilis.

Concretilis (ut Sal) inconcretilis.

Densatilis; indensatilis.

Ductilis (ut metallum,) inductilis.

Exhalabilis (ut aqua, &c.) inexhalabilis.

Fissilis (ut venæ arteriæ, &c.) infissilis.

Flammabilis (ut pinguedo) non flammabilis.

Flexilis (ut Salix, &c.) *inflexilis.*

Fractilis (ut baculus, &c.) infractilis.

Friabilis (ut pumex, &c.) infriabilis.

Fusibilis (ut metalla, salia, &c.) infusibilis.

Humectabilis (ut spongia, &c.) inhumectabilis.

Liquabilis (ut Salia;) illiquabilis.

Mollificabilis (ut pix, &c.) immollificabilis.

Pressatilis (ut medulla sambuci, &c.) impressatilis.

Tractilis (ut nervus, corium, &c.)

Sonus.

Tinnitus.

Sibilus.

Sonus gravis.

Sonus obtusus.

Figura.

Figura est quæ resultat ex conformatione & configuratione, quâ res scil.

1. Bene habita, pinguis, carnosa, succulenta, *vel econtra*, malè habita, macilenta, strigosa, gracilis, exucca.

2. Ampla, magna, extensa, vel econtra, &c.

CAP. XXXV.

De Ætate seu duratione & sexu.

RES naturalis quælibet, & hinc ipsa medicamenta naturæ lege universali mutabilia sunt. Mutationis hujus causæ etsi evidentiores sunt, quæ extrinsecus accedunt, attamen præsupponitur quoque intrinsecus mutabilis cujusque natura, qua vel in melius vel in pejus mutari res destinata est, idque non modo *quoad rei substantiam, sed & quoad vires*. Hanc mutationem ex interna mutabilitate pullulantem determinat *ætas*, quam in asservationis doctrina durationem diximus.

Ætas crescentium non incongruè quadruplex statui potest. 1. *Initians* seu infantilis. 2. *Crescens*. Juvenilis, adolescens. 3. *Consistens*, virilis. 4. *decrescens*; senilis.

N. *Ab ætate initianti augescunt Crescentia ad consistentem usque ætatem, hinc imminuuntur paulatim, descendunt-que ad interitum.*

Est vero ætas crescentium diversimodè mensurabilis.

Plantarum annuatum ætas initians est tempus *germinationis*, i.e. cum germinare incipiunt: Crescens est tempus *turgescentiæ*, i.e. cum gemmas protrudere conantur: Consistens est tempus *floreſcentiæ*, i.e. cum flores & fructus emittunt: Decrescens est tempus *marcescentiæ*, i.e. quo folia marcescere *incipiunt ac* decidunt.

Plantarum non annuarum, animaliumve ætates simili ratione pro cujusque speciei longævitate mensurabiles sunt.

Duratio signum est non postremum, quo rei (asservatæ) integritas vel corruptio dijudicatur. V.g. Si qua ultra durationis suæ terminum asservata nonnulla fuerint, viribus languescentibus vel corruptis, æstimantur.

Sexus distinctio non in animalibus solùm, sed & in stirpibus conspicua est: nec nominis tantum, sed & rei: *Mares* in stirpium genere magna ex parte sunt Infructiferi; *fœmina* fructū edunt, ut Pœonia mas, pœonia fœmina; Mercurialis mas, mercurialis fœmina, &c. Hinc oritur & virium distinctio, &c.

CAP.

Caput XXXVI.

De Antecedentibus.

IN classe antecedentium celebrantur; 1. *Agens*, 2. *Objectum agibile* 3. *Actio ipsa*, 4. *Locus*, 5. *Tempus* seu aër ambiens.

1. *Agens* (præcipuè naturale) rem motam & conversam sibi quadantenus assimilatam arguit.

N. Agripp. Philos. occ. lib. 1. c. 15. *Unaquæque res movet & convertit ad suum simile & inclinat ad seipsam, secundum totum posse suum, tam in proprietate, i. e. virtute occulta, quam in qualitate, i. e. virtute elementali. Quandoque etiam in ipsa substantia, sicut in sale videmus: nam quicquid diu steterit cum sale fit sal; omne enim agens cum agere caperit, non ad inferius seipso movet: Sed quodammodo, quoad fieri potest ad sui par & consentaneum: quod etiam manifesto videmus in animantibus sensibilibus, in quibus cibum non in herbam vel plantam nutritiva virtus permutat, sed in carnem transmutat sensibilem. Quibus in rebus inest alicujus qualitatis vel proprietatis excessus, sive insit ipsis per naturam sive quandoque etiam per artem vel casum, ut audacia in meretrice: hæres ad talem qualitatem, passionem, virtutem maxime movent & provocant. Sic ignis movet ad ignem, aqua ad aquam.*

2. *Objectum* (materia quæ agentis elaborationi subjicitur) etsi naturam suam sensim mutat, difficilimè tamen ac vix plane exuit.

N. *Sic stercus equi avenâ pasti, natura avenæ plane non exuitur. Lac fœminæ post assumptum purgans, purgatricis facultatis deprehenditur; Capra lithontripticis pasta, præfertur reliquis in medicamentis lithontripticis.*

3. *Actio* (motus quo res constituitur) prout diversa est: ita diversam rei factæ naturam arguit. Modum sive in productione rerum spectes, sive in collectione, sive in asservatione.

N. *E. g. Excrementa alvi quia elaborationi minus fuêre subjecta, quam fel, magis de natura nutrimenti participant, minus de natura ex elaboratione acquisita. Sambucus quomodo pro diverso collectionis modo diversis polleat facultatibus, supra diximus.*

4. *Locus* uti diversas sortitur temperaturas; ita diversitatem in plantis operari potest: & tantam aliquando in plantarum virtutibus mutationem causatur, ut non solum hujus disciplinæ rudimentis initiati sæpenumero fallantur, sed in earum virtutibus inquirendis & medici & qui non parum philosophiæ studiis navant operam. Joh. Bapt. Port. Mag. lib. 1. c. 16. Vide & supra c. 13.

5. *Tempus* cœleste variat rerum nativa-

tivarum proprietates non modo quoad gradus, i.e. quod magis & minus, sed sæpenumero quoad species seu proprietates ipsas. E. g. Hypericum tempore debito collectum, fugat lumbricos, quod non facit, si secus decerptum sit. Hinc Canon. Qualis est constitutio stellarum, talis censetur & natura sublunarium subjectorum. Est autem constitutio stellarum vigorosa & fortunata in fortitudinibus, debilis & infortunata in debilitatibus ac infortuniis. Vide supra c. 23, ut & c. 12. &c.

N. Avicen. l. 2. tr. 7. c. 5. *Plantæ quæ sereno ac claro aëre colliguntur, sunt meliores iis, quæ colliguntur si dispositio aëris humida ac pluviosa fuerit.*

CAPUT XXXVII.

De Consequentibus.

IN consequentibus signa celebria sunt *Nomina, Testimonia, Effecta seu actiones & Experientia.*

Nomina rerum indagasse non parum ad rei cognitionem juvat. Etenim, præterquam quod nomina, rerum notæ ac imagines sunt, earumque conceptus ac figuras phantasiæ imprimunt, utplurimum certis de causis imposita esse constat. Sic dictus rubinus à colore rubro, chrysolithus ab aureo. Sic lapis ostiocollus quod ossium fracturas conglutinet, nephriticus quod renum calculo succurrat. Sic dicitur fel terræ à sapore amaro, Glycyrrhiza à dulcedine; Glycypicron, i.e. amara dulcis à sapore utroque quem refert. Sic nominatur Saxifragia quod calculum frangat: pulmonaria quod pulmonibus conveniat: tussilago quod tussi. Sic dicunt Germani **Fieberkraut**/ febrifuga, (i.e. centaurium minus) quum febrim fuget, &c. Sic sunt lingua cervina, lingua avis, bursa pastoris, palma christi, &c. à similitudine quam cum rebus obtinent.

N. *Præreliquis linguis prævalet lingua hebraica, nimirum primus parens quia integram rerum cognitionem possedit, imposuit nomina, rebus convenientiora, naturamq; rei experimentia, &c.*

Testimonia sunt authoritates, quæ rem ore vel scriptis attestantur. Merentur hæc fidem prout à persona fide digna proveniunt.

Effecta seu *actiones*. Nimirum actiones rem talis naturæ esse arguunt, qualis illæ deprehenduntur, atque adeò secundum eandem illam naturam res conjecturantur activæ. Vide cap. 40. n. 4.

N. *Actiones vocantur nascendi, florendi, generandi, crescendi, prolificandi, fructificandi, concoquendi, pariendique modus & quo amore se prosequantur, horreant, & se invicem alliciant.*

Experientia fontium reliquorum

ceu

ceu complementum existit. Illi enim opinionem fere ingerunt, hæc certitudinem, atque adeo non inscitè rerum magistra majoribus dicta est. Experientiam puta sufficienter ac rite demonstratam. Namque uti hæc rerum magistra est: Ita quoque si minus sufficienter illa acquisita sit, fallax seductrix esse poterit. Hinc certæ in Experientiæ judicio notandæ conditiones.

1. Experientia sit aliquoties comprobata.

2. Res in quibus fit experientia similiter sese habeant. Res dico non tantum subjectum in quo fit experientia, v.g. in homine sed & materiale objectum, de quo fit experientia. v.g. de herba &c.

N. *Hinc præstat experientiam fieri in & de rebus simplicioribus. V.g. In virtū indagatione.* 1. *Non temerè fidatur experientiæ unicæ.* 2. *Res de quibus fit experientia, si secunda vel tertia vice ea fiat, semper sint uniusmodi dispositæ, non qualitatibus alienis corruptæ, nec ætate vilescentes, &c.* 3. *Subjectum in quo fit experientia, sit Corpus humanum, non caninum, vel simile. Nam in alio corpore acquisita experientia fallere in homine potest. Serpens integer ciconia cibus est, homini mors, &c. Nec & hoc prætereundum, necessum esse, corpora illa humana repetitis vicibus similiter sese habeant, eodem scil. morbo laborent, ætate ac temperamentis conveniant, vel non adeo discrepent.*

CAP. XXXVIII.

De Similitudine.

DIcta signa considerantur non modo in sua natura simplici, sed & quatenus deprehenduntur in rebus seu objectis diversis convenire. Nimirum convenientia signorum conjecturare facit convenientiam signati. De simili enim idem judicium.

Est autem convenientia similitudo, qua res rem repræsentat, id est mentiri videtur seu æmulari: sive scil. figura id fiat, quæ potissimæ hic considerationis, sive qualitatibus sensibilibus solis sive actionibus & moribns, &c. Quinimo & antecedentium similitudinem spectasse nonnunquam juvat.

Sic repræsentant

Partes humanas videlicet:

Caput; Papaver, Juglans, nux Indica, pœoniæ folliculus, scyllæ radix, agaricum (repræsentat cerebrum.) fl. lil. convall. Umbella Dauci (nondum explicita.) Omnis generis nuces. Rutæ summitates (sinus cerebri referunt.) Rosa. Flores coronas mentientes uti primula veris, lychnis coronar. Garyophylli.

N. *Me-*

N. *Medulla sambuci, medullam spinalem refert. Grana ejus; caput.*

Oculos; Grana herbæ paris, fl. Euphrasiæ, anthem. calthæ, hieracii, argemon. anemon. scabios. &c.

Dentes; Hyoscyamus sine siliquis, acini mali punici, pinei nuclei, dentaria, folia vermicularis, radix chelidon. min.

Aures; asari folia, cochleæ.

Nasum; fol. mentastri aquatici.

Oesophagum; canales allii: coepæ, levistici.

Guttur seu *tracheam asperam*; pyrola, uvularia, cervicaria, cassia fistularis. flores periclymeni.

Diaphragma: Alchimilla.

Pulmones; pulmonaria saxosa, pulmonaria maculosa, pulmonaria quercina.

Cor; Citri fructus, anthoræ radix, alleluja, fructus anacardi.

Iecur; Lichen, fungus betulæ, quercus, Jecoraria.

Venas Jecoris aut lienis excarnatas; Summitates anethi, fœnicul. asparag. centaur. min. cærefol.

Lienem; Scolopendrium, lingua cervi, lingua avis dicta, lupinus.

Venarum vel arteriarum truncum excarnatum; absynth. arthemisia.

Ventriculum; folia cyclaminis, Zingib. galanga.

Intestina; convolvulus, calam. arom. Cassia fistularis, lumbrici.

Vesicam; Alkekengi, nux vesicaria, colutæa, solanum.

Pudenda; Arum, fabæ.

Ligamentum umbilicare utero infixum; nymphæę ligamenta seu caulis.

Testiculos ac *genitalia*; species omnes orchidum, satyrium, dracunculus, porrum, boletus cervinus.

Uterum; pistolochia, aristolochiæ radix (radix cava) Grana actes, Sambuci, cyclamen, placentam refert.

Renes; portulaca.

Articulos; hermodactylus, (scilicet quæ geniculatâ) *harundo* sarsa pariglia.

Manum; palma christi.

Capillos; muscus arborum, capillus veneris, abrotanum.

Repræsentant humores:

Bilem flavam; Plantæ floribus vel succis flavis croceisve, vel animalia similia. Eaque vel in alimentorum numero sunt; ut Cuminum (lividi coloris) crocus, beta, ficus, mel, &c. Vel in medicamentorum, ut; aloë, sena (floribus expallido luteis) absynthium (aureo comarum flore) tithymali (floribus croceis.) Colocynthis (flore & fructu luteo,) ricinus (flore flavescente,) rhabarbarum, &c.

Bilem præsinam; Quæ viridi & herbaceo colore prædita, ut, blitum, atriplex (herbaceis floribus.)

Bilē pallidam; bryonia (florib. pall.)

Bilem atram; Quæ floribus, foliis vel succo nigrescunt, purpurascunt, cœruleive sunt coloris, vt: fabæ (floribus maculosis) multaque legumi-

num

num genera floribus purpureis obscuris, v.g. lens, smilax hortensis, vicia, blitum (folio nigro) tubera, carnes ferinæ. Cicer (flore cæruleo) veronica (fl. cœrul. vel purpur.) borrago: buglossa, &c.

Pituitam; plantæ albifloræ, animaliave albicolora, v.g. cucurbita (fl. candidis,) fungi albi, lactuca, caro suilla, agnina, &c. agaricum, &c.

Sanguinem; quæ rubri coloris sunt, vel rubro colore tingunt, ut; Santalum rubrum, rad. chinæ, filicis, acetosæ, &c.

Mistos humores, quæ misti coloris sunt ut, Iris.

Lac & sperma, quæ lactis instar fundunt, ut Lactuca, sonchus, carduus lacteus, &c.

Repræsentant animalia bruta eorumque partes, sc.

Scorpionem. Radix yerva, Cyperi.

Serpentes & Viperas. Bistorta, Coronopus sylvestris seu serpentina (radicibus constat tenuioribus contortis in anguis formam.) Scorzonera.

Hericaceum; echinati castaneæ cortices; dipsaci capita, carduorum fructus.

Animalium cornua: cuminum contortis summitatibus, &c.

Repræsentant morbos:

Calculum: omnis generis calculi (cristallus, silex, &c.) milium solis, radix saxifragiæ alb. cortices lapidei nucleorum ut & nuclei ipsi, crustacea omnia.

Exanthemata: Lentes.

Excrescentias: Agaricum, gallæ, & reliquæ arborum excrescentiæ. Lichen petræus vesiculis insignitus, quæ referunt vesicas Jecori nonnunquam adnatas.

Ficus ani: Scrophularia radice nodosa.

Herniam: Perfoliata.

Hydropem: Bryoniæ radix (habet signaturam pedum hydropici.

Ictericiam: Chelidonia (succo flavo) Crocus, Centaurea.

Lentigines, Lichenes, impetigines: Betulæ cortex albis interlitus maculis, Lichen arboribus innascens.

Maculas: Allium, arum, arisarum, persicaria, pulmonaria (foliis sc. maculosis.)

Polypum: Chelidoniæ minoris radix; Polypodii radix.

Scabiem: Polypodium in dorso scabritiem refert. Sabina (superficie scabra) Aselli.

Spasmum: Limaces (levi occasione sese contrahunt) erinacei, lumbrici, aselli, &c.

Vomicas & abscessus: Tubercula arborum cum lacrymis inibi contentis: V.g. lacryma seu resina novellarum abietum è tuberculis.

Vulnera: Perforata, millefolium (quia pertusa sunt & sanguinem expressu exhibent.)

Tumores: Bardanæ tubercula; die Kletten.

CAPUT XXXIX.

De cognitione qualitatum manifestiorum.

A Fontibus signationis ad species descendimus, quæ etsi dari variæ possint, quippe nunc cognoscendæ sunt ipsæmet rerum species, nunc facultatum vigor, &c. Attamen, quia Medici de indagandis viribus præcipuè solliciti sunt, harum investigationem potissimùm aggredimur; specierum cognoscendarum cupidum ad authores remittentes, qui magna inde compilârunt volumina. Si qua tamen ex ipsis necessaria fuerint, sive ad distinguendam speciem à specie, sive ad dijudicandam rem genuinam à falsa & adulterata, suis locis breviter indicare studebimus.

N. *Præmittere hic placet: rei cujusq; qualitates sensiles, (quippe quæ ob oculos sunt,) dispositionem bonam malamve sine difficultate arguere, adeoq; res bonas censeri, quarum sapor, odor, color, crassities tenuitasve, soliditas aut raritas, durities vel mollities, gravitas seu ponderositas aut levitas &c. secundum naturam sese habent; malas, econtra. His si signa reliqua addideris, circumstantiasq; productionis, collectionis & asservationis consideraveris, adeoq; pensitaveris, quibus causis, qua materia, quo tempore, quo loco, quo modo res (E.g. nativæ,) tum productæ, i.e. satæ, enatæ, educatæ, tum collectæ, tum quoque, quamdiu, quibus vasis & locis, ut & quo modo fuerint asservatæ, his, inquam, certius de concepta bonitate decernere poteris.*

Facultates medicæ vel *manifestiores* sunt vel *occultiores*.

Manifestiores, quas & generaliores dicere licet, siquidem generaliter sine respectu alicujus membri aut morbi considerantur, sunt, *primæ* dictæ & ex his dependentes *secundæ*. Occultiores quas & specialiores dixeris, sunt, quæ partem aliquam certam morbumve certum respiciunt.

N. *Majores in investigandis solis manifestioribus ferè occupati fuerunt; recentiores ad occultiores quoque penetrare studuerunt. Fontes majorum præcipui fuerunt.*

1. Experientia. 2. Ratio, eaque quintuplex scil. 1. sumpta à velocitate tarditateve alterationis, (v.g. calfactionis, congelationis, &c.) 2. ab odoribus. 3. à saporibus. 4. à coloribus. 5. ab operationibus & virtutibus cognitis. Vid. Avicen. l. 2. canon. Modernorum fontes in inquirendis occultioribus sumuntur præcipuè. si signaturæ similitudine. Vide Bapt. Portam in phytognom. quem secuti sunt Quercetanus, Crollius, Nollius.

Qualitates primæ cognoscuntur.

1. *Ex Sapore*: *Acer* vehementis caliditatis est indicium: *acerbum* fit, cum calor ad summum superauctus est: *acerbus*

cerbus est frigidus, siccus, & terrestris: *acidus* est humectior quam frigidior, fitque ubi cum austero plus humidi miscetur: *amarus* fit, cum calor plus, quam par sit, increbuit, ariditate & caliditate præstans, siccitate scil. terrestri: *austerus* fit, si acerbus paulum remittatur, estque plus frigidus quam humidus: *dulcis* exoritur ex temperata humiditate & caliditate; *Salsus*, si calor invalescit, ob id calefacit, abrodit, abstergitque: *Unctuosus* seu pinguis, minus quam dulcis caliditate præstat, atque aërem participare videtur: *insipidus* seu *aqueus*, frigidæ ac humidæ statuitur temperaturæ. *Bapt. Port. in Phytogn.*

N. *Duo quæ hic moneam habeo. 1. est, quod utplurimum mixti occurrant sapores, in quibus lingua facile decipi adeoque judicium errare potest. 2. est, quod sapores potius qualitatum salinarum, quam elementalium primarum sint indices. V. g. Sapor* amarus *est naturæ salis gemmæ vel nitri, adeoque pollet facultate tergente, purgante, lumbricos fugante.* Acerbus *natura est aluminis & stipatur virtute adstringente.* Acidus *essentiæ est salis ammoniaci, adeoque celebratur facultate incidente, æstum extinguente, dissolvente, coagulante, (nimirum teste Quercetano dissolvit corpora, coagulat spiritus.)* Austerus *naturam sapit vitrioli, ea propter qualitatis est adstrictoriæ, stipticæ, fermentativæ.* Salsus *naturæ est salis, unde virtutis incidentis, abstergentis.*

2. *Ex odore:* Odor saporis rationem sequitur, magnaque est odoris & saporis cognatio. Hinc *odor gratus* bene olens utplurimum caliditatis est indicium; *fœtens*, frigiditatis ac humiditatis excrementitiæ. *Mordax, amarus*, caliditatis; *acerbus, acidus*, &c. frigiditatis. *Inolida* sunt fere quæ humida.

N. Avicenn. lib. 2. Canon. cap. 3. *Odor, inquit, qui sentitur, si mordacitas aut declinans ad latus dulcedinis, omnes illi calidi: si aciditas mucida, lenta, & omnes illi frigiditatem (perhibent) & bene olentia plurimum calida, &c.*

3. *Ex colore: Color albus & pallidus, humidi temperamenti* indicium, omnibusque in rebus color albus imbecillitatem notare solet. *Flavus* ex calore oritur. Flores, qui luculento colore nitent, ex cibo pingui & humido proveniunt. *Bapt. Port. in phytogn. Rubeus, croceus*, &c. immodicæ siccitatis & caliditatis argumentum. *Viridis* seu *porracei* coloris folia ex humiditate multa proveniunt.

N. Baptist. Port. in Phytogn. lib. 2. cap. 36. *Flores recenter nati ob nativum humorem coloratiores sunt, ætate provecti vero pallidiores, decolorati & deformes: nam siccriores ætate fiunt. Sic* Avicenn. lib. 2. can. cap. 3. *Color albus in corporibus congelatis, quæ in se (habent) humiditatem, non est nisi ad substantiam frigidam, & in corporibus, quæ in se (habent) siccitatem & divulsio non est nisi ad substantiam calidam & niger in utrisque*

trisque per contrarietatem. Etenim frigus albificat humidum & denigrat siccum & calor denigrat humidum & album reddit siccum. Item; sunt quidam colores (tendentes) ad albedinem, & quidam eorum ad tinctluram rubram & nigram. Etenim tendens ad albedinem, si est in natura in specie frigidorum, est frigidior & tendens ad alias (rubedinem & nigredinem) minus frigidus. Et si est natura ad calidum (vergens) & res è converso (se habet.)

Ex tribus hisce præcedentibus primas tenet sapor, hinc odor, postea color. Avicenn.

4. Ex *qualitatibus tactilibus Crassities* signum est. 1. abundantium partium terrestrium. 2. humidarum videlicet frigore congelatarum. *Tenuitas* partium ignearum vel aërearum. *Densum* vel est exiccatum, vel frigore congelatum concretumve. *Rarum* siccitatis comes. *Durities* ex sicco est & terrestri (nisi humorum repletio & inde tensio adsit.) *Mollities* humiditatem participat. *Gravitas* comes est densitatis, *Levitas* raritatis. *Lentitas* ex humiditate est; *ariditas* ex siccitate. *Lævitas* ex humiditate aërea vel aquea est; *Asperitas* ex siccitate.

5. Ex *dispositione* seu *mutabilitate*, ejusque recipiendi modo facili vel difficili: E. g. Quæ res recipit velocius calefactionem, calida censetur, quæ frigefactionem; frigida. Similiter quæ velocioris est congelationis, illa frigidior est, & quæ velocioris inflammationis, ea est calidior, &c.

6. *Ab Ætate*: *Iuniora* humidiora fere sunt, *vetusta* siccriora. Item crescentia dum immatura adhuc, austeritatem acerbitatemque ferè sapiunt, & inde frigiditatem.

7. *A loco natali*. *Lacustres* plantæ temperamenti ferè sunt humidi & frigidi; quod & animalia dulci aqua degentia imitantur. *Palustres* sunt fere frigidæ ac sicciusculæ (ob aquam & terrestrem essentiam.) *Fluviatilis* sunt siccæ & insigniter calidæ, ut quoque linguam nonnullæ exulcerent. *Marinæ* sunt *frigidæ & siccæ* (*frigidæ* ob aquam, *siccæ* propter sal.) *Pinguis humi* accolæ sunt calidæ & humidæ, vel humiditate & siccitate temperatæ. *Ejusdem soli* planta calida & sicca existit. *Mediocris terræ* convictrix, tepida est & naturæ nostræ familiaris. *Arenosi soli* planta est calida & sicca, tenuium partium. *Ancipitis vitæ* plantæ temperamenti sunt misti: Similiter & animalia ancipitis vitæ, mixti temperamenti sunt, & utplurimum humidiora & excrementitia. *Plantæ amphibiæ* in locis aspergine nisis enatæ, sunt frigidæ & siccæ. *Littorales* marinæ plantæ; salis naturam sapiunt, sunt ergo calidæ & siccæ *Monticolæ* plantæ, exagri exilitate sicci nascuntur temperamenti & ex solis apricitate, calidi; sunt insuper partium tenuium. *Campestres*

pestres mediocriter calidæ sunt & siccæ. Plantæ in *cavis locis* nascentes frigidæ sunt & humidæ, (ob solis absentiam & soli uliginem.) In *collibus* nascentes temperatæ sunt. *Sylvestres* domesticis sunt siciores & frigidiores (si sint ejusdem speciei.) *Domesticæ* sunt mitiores & debiliores.

N. Dioscorid. in præfat. l. 1. ad Areum: *Magni referi, si ea loca, in quibus herbæ prodeunt, clivosa & ventis exposita sint & perflata, frigidaque & aquis carentia, cum his in locis vires earum longe validiores intelligantur, cum ea contra, quæ in campestribus, riguis & opacis, cæterisque locis à vento silentibus enascuntur, plerunque degenerent & minus viribus valeant.* Sic & Avicenna l. 2. tr. 1. c. 5. *Illæ (plantæ) quarum collectionis loca sunt ventosa, vel quæ sunt aëri & vento exposita & sunt versus orientem soli exposita, sunt fortiores aliis.*

Ad eundem sensum ait & Quercetan. l. 1. defens. Herm. c. 8. Videre est simplicia vehementes Evacuationis, in montib. posius & saxosis locis, aut inter rupes ubi nativa sedes est metallicorum spirituum, quam in pingui, & fertili loco luxuriare. Quæ ut mitiora & correctiora reddantur ac sylvestrē illam suam naturam exuant, in domesticos hortos traducendæ sunt & transplantandæ.

8. *Ab operationibus.* Sic *calidum* censetur, quod subtile reddit, resolvit, abstergit, aperit, mollit, maturat, concoquit, discutit, incidit, attrahit, mordicat, rubefacit, adurit: &c. *Frigidum* quod repellit, incrassat, crudum facit: &c. *Siccum*, quod constringit, exprimit: *Humidum*, quod inflat, abluit, lubricat, lævigat: &c. Avicenn. l. 2. can.

N. *Facultates hæ pleræque rectius salibus acceptæ feruntur.*

9. Hisce *Experientiam* superaddere necessum est, quæ sola, reliqua fere omnia, certitudine vincit. Observatis tamen conditionibus, ad experientiæ certitudinem requisitis. De quibus supra c. 37.

Qualitates secundæ cognoscuntur.

E datis qualitatibus primis: Nimirum his cognitis non possunt non innotescere & qualitates secundæ, utpote quæ primarum proximæ pedissequæ sunt. E. g. calidum reddit subtile, abstergit, aperit, maturat, concoquit, discutit, incidit, &c. Non parvi autem hic momenti est, sapores examinare, atque secundum eos, uti supra diximus, qualitates secundas, demetiri.

CAPUT XL.

De Investigatione qualitatum occultarum.

FAcultates occultiores ex *similitudine* inprimis conjecturantur, hinc *experientiâ* confirmantur.

N. *De facultatum occultiorum investigatione qui prolixius eruditi satagit, consulat Phytognomonicam Joh. Baptistæ Portæ. Signaturas Crollii basilicæ suæ annexas: Quercetani signaturas in libro de priscâ medicinâ collectas. Nollium in physicis. Nos compendii studio, quàm brevissimis eâ regulâ includimus. Et sunt.*

1. Plantæ, quæ repræsentant *partem* aliquam hominis, habentur eidem salubres (puta nisi subsit venenata qualitas.) *Sic capiti conveniunt capitata: Juglans, nux indica &c.* Idem sentiendum de animalibus eorumque partibus. *Sic confert Lien, lieni; Epar epati.* &c.

2. Plantæ quæ colore suo, &c. repræsentant *humorem* (in homine) eidem convenire conjecturantur, adaugendo si in alimentum venerint, expurgando vel corrigendo, sin in medicamenta. *V.g. Bilem flavam generant, quæ in alimenta veniunt croceî flavique coloris: crocus, beta, ficus, mel, &c. Vide supra c. 38.*

3. Quæ repræsentare videntur *morbum*, morbosumve habitum, ad curationem ejusdem facere statuuntur; Sic prosunt in calculo, ea quæ repræsentant lapides. E.g. milium solis, testæ ovorum, &c. Sic abolent maculas herbæ & animalia maculosa: squamas, squamosa. Sic sanant, perforationes corporis, i. e. vulnera herbæ scil. perforatæ: Sic plantæ quæ gummi & resinas resudant, ad gummi & pus valent. Plantæ & animalia tumentia, tumentibus partibus prosunt. Plantæ & animalia quæ caudicis fissionem & vulnera patiuntur, ad glutinanda vulnera faciunt: Quæ corticem cutemve facile abjiciunt ad mundandam cutem. Vide Joh. Bapt. Port. Phytogn. l. 5. & supra c. 38.

4. Plantæ & animalia qualiter in *actionibus & moribus* deprehenduntur taliter & in homine statuuntur operari.

N. *Nimirum uti diximus c. 36 Unaquæque res movet & convertit ad suum simile. Si igitur volumus operari ad aliquam proprietatem vel virtutem; quæramus animalia, vel res alias, quibus talis proprietas vel actio excellentius inest. Quid autem per actiones intelligatur, diximus cap. 37.*

Sic res sterilis creditur reddere homines steriles. V.g. Lactuca, filix, salix, sabi-

sabina, &c. Ut & animalia sterilia, mulus, &c. Sic res Salaces & fœcundæ fœcunditatem inferre censentur & ad venerem facere E. g. Passer; stincus, &c. Plantæ multiferæ, animaliaque multipara facere ad conceptum statuuntur, &c. Plantæ longævæ perpetuoque virentes, vigorem homini conciliare dicuntur. Herbæ & animalia voracia, concoquendi facultatem hominibus præstare. V.g. lucii, lupi. Animalia quæ ingenio & docilitate valent ad hominum intelligentiam & memoriam valere. Econtra quæ indocilia, ruditatem conciliare. Animalia tristia, tristes efficere; somniculosa, somniculosos; Vigilantia vigiles; ferocia, feroces; iracunda, iracundos, &c. Bapt. Phytogn. l. 6. & 7.

5. Plantæ quæ inter se vel cum parte aliqua animalis quoad *signaturam* conveniunt, & viribus convenire statuuntur.

N. *Configuratio, i. e similitudo signaturæ quæ in uno & altero deprehenditur, seu effectus similis præsupponit similitudinem utriusq; interni agentis, idq; tanto evidentius, quanto signatura illa fuerit arctior. Sic conjecturantur alexipharmaca quæ C. Cervi mentiuntur, serpentesve repræsentant, &c. idq; ex hoc fundamento; quod id quod C. Cervini figuram gerit, a simili principio interno sit productum, à quo idem illud Cornu. Similitudo igitur principii conjecturare facit similitudinem virium.*

Et tantum de Isagoge, &c.

PHAR-